

M A G Y A R
K Ö N Y V - H Á Z .

Í R Á

M. J.

XVIII. S Z A K A S Z .

PESTHÉN,

Nyomtatt. TRATTNER MÁTYÁS' betüivel.

1 8 0 2 .

M. A. M.

301921

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

*A Magyar Könyv-Ház' 18-dik Szakaszá-
ban foglaltatott Nevezetes Embereknek 14-
dik Betű-rendire és A Zsidó szók Ha-
sonlítottásának 18-dik Folytatására*

MUTATÓ TÁBLA.

A.

A FRIKAIK, I. P. 129. S.	141
Alexandriaiak. E.	33
Almeida. D.	26
Álomfejtők. P.	135
Amerikai Angl. H.	45
Anglusok. E. 33. P. 127. H.	39
Annibal. O. 105. S.	141
Andrán. Püsp. C.	16
Arundel. O.	92
Aufklererek. I.	64

B

Bádeniek L.	75
Békességkötők. P.	121
Belgrádiak. B. T.	163
Bootániak. D.	21
Bathtyányi Tod. Gr.	39
Bovabi. L.	78
Bónaparte. Cons. P. 108. 114. 116. 118. 131.	159
Brusaiak. L.	82
Bürkenstock. O.	99

C.

Cairóiak E.	33
Caselli. P.	120

MUTATÓ

Chinaiak S.	-	-	-	-	-	160
Chióiak L.	-	-	-	-	-	84
Calepin.	-	-	-	-	-	15
Camalduli Ambr.	-	-	-	-	-	16
Champagni. N.	-	-	-	-	-	90
Carillói.	-	-	-	-	-	15
Choiseul. A.	-	-	-	-	-	3
Cobenzel. Gr. C.	-	-	-	-	-	8
Cocincin Kerefsztény. C.	-	-	-	-	-	16
Gonstantzinápoliak. A. S.	-	-	-	-	-	145
Consalvi. C. P. 120.	-	-	-	-	-	131
Csokonyai. O.	-	-	-	-	-	104
Cyprian. Justina. C.	-	-	-	-	-	9

D.

Daeb Lána.	-	-	-	-	-	17
Dallavay. A. 1. 6. S. 46. L.	-	-	-	-	-	81
Damaskusi Miklós.	-	-	-	-	-	27
Denhofen. O.	-	-	-	-	-	103
Diodor. Sicul. S.	-	-	-	-	-	147
Domingóiak.	-	-	-	-	-	162
Dupin.	-	-	-	-	-	25

E.

Egérirtók. H.	-	-	-	-	-	39
Egyiptusiak	-	-	-	-	-	31
Egyed Fűszer.	-	-	-	-	-	30
Eudócia.	-	-	-	-	-	11
Eurosia.	-	-	-	-	-	29
Euphorbus.	-	-	-	-	-	34
Elred,	-	-	-	-	-	30

F.

ó Falviak. H.	-	-	-	-	-	47
Festetits Gr. K.	-	-	-	-	-	71
Fotzius. 11. G. 38. K.	-	-	-	-	-	68
Fischer Cárd. O.	-	-	-	-	-	101
Flávius József. D.	-	-	-	-	-	27
Frantzia Püsp. P. 118.	-	-	-	-	-	119
Frantzia haldaklók. I.	-	-	-	-	-	61
Frantzi a békéllés. P. 122.	-	-	-	-	-	132

T Á B L A.

G.

Gálénus.	37
Galeppi. P.	110
Genuaiak. H.	54
Germánus S.	153
Gergely Nagy.	38
Gyóriek. O.	95
Gugomos. I.	64
Gylon. D.	22
Godma. F.	36
Grosfinger. O.	93

H.

Hajden. H. 39.	41
uj Hajózók. H.	39
Himerius. K.	68
Hontheim.	55
Helládus. Folyt.	191

I. J.

Jesuiták. H. 41. 42.	58
Józef N. Isp. H. 40. K.	70
Ilona Sz. O.	93
Illuminátusok. I.	64
Journálisták.	52
Sz. Irás Leiróji külömbféle nyelveken. L.	77
Isabella. O.	98
Juba. K.	65

K.

Károly Fő. Hg. N.	90
Karaiták. L.	79
Képhaleon.	65
Keszthelyiek. K.	70
Kismártonyiak. H.	41
Korikus.	66

L.

Lajos Hetr. Kir. P.	109
Lajos Franciscán. L.	83

MUTATÓ

Lacy Gr.	-	-	-	-	-	80
Laxemburgiak.	-	-	-	-	-	73
Leoföldmiv. K.	.	.	.	.	.	69
Lesches. L.	.	.	.	.	.	76
Levántiek. 45. 81.	-	-	-	-	-	82
Le Long.	-	-	-	-	-	77
Lencius.	-	-	-	-	-	76
Livius. S.	-	-	-	-	-	146
Luciferek. I.	-	-	-	-	-	57
M.						
Mahamonie. D.	-	-	-	-	-	23
Marosiak. O.	-	-	-	-	-	104
Macer. E.	-	-	-	-	-	30
Máltaiak. H.	-	-	-	-	-	46
Mártinusi G.	-	-	-	-	-	98
Masanisfa.	-	-	-	-	-	85
Menedémus. O.	-	-	-	-	-	91
Menou. E.	-	-	-	-	-	34
Merula. O.	-	-	-	-	-	102
Micipsa.	-	-	-	-	-	85
Migázzí Cárd. H.	-	-	-	-	-	46
Millenáriusok. Z.	-	-	-	-	-	174
Moscuaiak. H.	-	-	-	-	-	51
Münsteri, Coloni Püsp. N.	-	-	-	-	-	88
Murat Fr. Gen. P.	-	-	-	-	-	110
N.						
Nápolyiak. P.	-	-	-	-	-	129
Nelson. P. 110.	-	-	-	-	-	126
Némét Birodalmiak.	r	-	-	-	-	87
Névadók. O.	-	-	-	-	-	103
Nicolai. I.	-	-	-	-	-	58
Numa. K.	-	-	-	-	-	139
Norfolk K.	-	-	-	-	-	71
O						
Obscuránsok. I.	-	-	-	-	-	57
Oktatók. 93. 96.	-	-	-	-	-	98
Oláh Miklós.	-	-	-	-	-	91
Olimpusiak. L.	-	-	-	-	-	82

T A B L A.

P.

Pálermóiak. P.	130
Párispápai. C.	16
Párisiak. 107. 110.	1220
Plátó. O.	103
Pererius. 133.	135
Pius 6-dik R P. P.	129
Pius 7-dik R P. P. 112.	131
Portalis. P.	126
Portugállusok. S.	157
Priestley. Z.	171
Pray. O.	103

Q.

Quakkerek.	138
Qvignoni.	137

R.

Rákótzai V.	165
Qégiségirók.	139
Roche Pap. I.	62
Romaiak. P.	114

S.

Sálmankai Püsp. S.	159
Sándor 1. TS. H.	50
Sandy. A. 3.	4
Schafrath. L. B. C. O.	103
Sapel. H.	55
Scipio.	141
Schvvendenborg. I.	64
Scheller. L.	76
Seitzerkenöts. H.	44
Seraillbéliek.	145
Sevérus Pap.	153
Sófia építőji. S. 146.	148
Spanyolok.	157
Spessártiak. I.	59
Spina. P.	120
Stahly. H.	40
Smirnaiak. L.	82

MUTATÓ TÁBLA.

T.

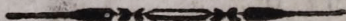
Talleyrand. P.	-	-	-	-	-	128
Theophilanthrop. H.	-	-	-	-	-	44
Toskánaiak. P.	-	-	-	-	-	109
Tousfaint.	-	-	-	-	-	161
Turner Tibet. D.	-	-	-	-	-	17
Törökök E. 31. P. 128. T.	-	-	-	-	-	163

V.

Wagner. V.	-	-	-	-	-	168
Veselényi.	-	-	-	-	-	167
Weisenbach. I.	-	-	-	-	-	62
Vidernikiek.	-	-	-	-	-	169
Vindánus. K.	-	-	-	-	-	69

Z.

Zsidók.	-	-	-	-	-	171
A' Zsidó szók hasonlításának 18-dik Foly- tatása. 175.	-	-	-	-	-	212

N É M E L L Y
NEVEZETES EMBEREKRŐL.

TIZEN-NEGYEDIK BETŰ-REND.

A.

AZ ÁFRIKAI, ÁSIAI, EURÓPAI Török Birodalomnak DALLAVAY előtt-való LE-IRÓJI. (*James Dallavay's Reise nach Constantinopel, der Ebene von Trója, und in die Levante Berlin und Hamburg 1801.*) p. 12. A' Törököknek a' Kereszténységnek némelly frigyes részével tett kötések első FERENTZ Frantzia Király alatt lett-meg. (Azért ki-nyilatkoztatott neheztelését 5-dik Károly Tsászárnak, lásd a' M.k.ház 17-dik Szakaszszában titulo Carol. V.) Az akkor küldött követség követői-közt va-la Gille, Bellon, d'Arrieux, és du Loir Ezek ki-keresték a' Törököktől el-foglalt Országok' tulajdonit, mellyek az előtt oyll

A

nevezetesek voltak, 's a' foglalóknak egyebektől el-hasonlott vélekedések által, (excentrifchen Meinungen) még nagyobb reájok-vigvázásra méltóbbakká lettek. *Gille* szorgos Tudós volt a' Régiségek ki-keresésében, és a' Byzantziumi Irókat jól ismérte. *Belön* igen alkalmas Fűszéres vala. *D' Arrieux* és *du Loir* jártasak lévén külömbféléliekben, kartsúab vigyázatúak voltak. *Grelot* Konstantzinápolyt úgy irta-le, a' mint annak tekéletes esmérőjéhez illett. Ő adta-ki leg-először *Sófia'* a' vagy a' Böltsefség' Kplyi Templomának a' valósággal egyező isméretet, melly az-előtt tsak *Procopius*nak, 's le-irójinak fennhéjjázó tóllok-után vala tudva. *La Motraye* jóra-való oktatásokkal bővelkedik. *Thevenot* munkája tsak tudományos tsalafintáság, ist eine literarische Betrügerei. *Tournefort* fűszéres kereseti betsületre méltók; a' többit az előtte volt Irókból szedte-ki; de tzikornyátlanab' minden egyéb hazafiainál. *Le Brun* utazása sok rajzolatokkal ékes; de inkább az emlékezet, hogy sem a' természet nyomdokin épültek; úgy tetszik. Báro *Tott* új Iró magát gyanúba ejtette az ő Egoismussa, és igazság kevés szeretete-által, 's azzal, hogy szüntelen valami szemre-valót akar mondani. Rajzolatit a' valóval egyezők. *De. Guys* kényszerített tollu a' hajdani és mostanyi Görögök egybe-hasonlításában. Azomban elemés jó izlésü, *Moradgea d' Ohfson* a' Sved

Nemzet mostanyi Személy viselője Kpolyban a' Török városi, 's vallási tulajdonokat tanult okofsággal írta-le. Hasonló izlésű Gróf *Choiseul Gouffier*. Fr. követté lett azután Kpolyban. Az-előtt dobolta annyira ezen könyvében a' Fr. modu szabadságát a' Török Birodalmi Görögök számára is, 2-dik Katalin fegyvere által. Mikor követté lett, azon volt, hogy a' Törökhöz olly ellenkezőképpen viseltetett Irását elnyomja. Most Petersburgban talált folyamathelyet. A' Velentzei követség az Olasz utazókat védelmezé. *De La Valle* hasznosab' mint *Belon*. A' katonaságot illető rendtartásról, és a' Literáturának mostanyi állapotjáról *Marfigli*, és *Tonderini* Apáturbetses tudósítástokat adtak. Az Örmény Történeteket tulajdon hazafiok *Serpos Marchese* írta-meg. I. *Jakab* idejében kezdődött az Angliai követség a' Portánál, de az-előtt-is voltak Anglus nyelven iratott tudósítások *Levántérről*, mellyek a' *Hakluit*, és *Purchas* utazásaiba foglaltattak. Azomban az első fontos le-írásai ezen Tartományoknak *Sandy* utazásai valának, mellyek kevés esztendő-k alatt hatszor jutottak a' nyomtatásra. *Sandy* éles elmével birt, tudománnyal, és igasság szeretetével. Kétség-kivül hasznokat vette az előbbenyi Iróknak; de válogatott benne, 's láttya az ember benne az eredetes színt, originálitást. *Wheler* és *Spon* a' Görög Ráírásokat és Régiségeket keresték, de egyetem-

ben Moreánák és az Archipelágusnak akkori állapotjáról igen jó tudósításokkal szolgáltak. A' keresgeléseik pedig Maundrel, Ehishull, Pocock, és Chandler fáradsági-után tellyesb világosodásra jutottak. (Azután *Dallavay* még sok hasonló Irókat számlál elé, Covvel, Smith, Cnovi, Ricant, Lady, Russel, Sibthor, Hasselpuist, Niebuhr, irálit) *Sandy* az ő hatatos, szép beszéde módjával élvén utazása le-írásában, ezen *Levantai* térségek, úgymond, most pusztságok, tövissel terítették; a' vad állatok, gyilkosok, tolvajok folyamatai helyei; mellysze terjedő Tartományok lakosok nélkül szükölködnek, vagy ritka népűek: a' néha napján virágzott városok el-pusztultak, a' pompás épületek omladékokká válnak, a' ditsőséges Templomok vagy el-hányattak, vagy megszeztelenítették: az igaz Religio vagy ki-vettetett, vagy el-nyomatott: a' Nemeség fénye tellyesféggel el-oltatott: a' tudományok tsak egy sugárral se tündöklenek: a' jó erköltsnek nintsen ösztöne, mindenütt a' ragadomány és erőszak uralodik: nem bátorságos a' szegény el-nyomatott lakosnak vagy onnya, 's élete. Tulajdon utazása le-írását *Dallavay* (a' Kplyi követség káplánnya és Orvosa) ekképpen kezdi pag. 5. Az az út, melly általam le-iratik Konstantzinápolyból ki-tartott a' Napkeleti partyain a' *di Marmora* tengernek, Anatolin végig, közel Halicarnassus-

hoz: vízfőz-utaztunk az *Aegéai* tenger partyain: meg-látogattuk *Sámoszt*, *Chioszt*, *Mytilénét*, *Ténédozt*, és fel-kerestük a' hajdani nevezetes, de már el-pusztúlt *Trója* határit. Ez az utazás mintegy ezer Angliai mértföldet foglal magában. Utunk izéllya a' Ruinák, épületi-düledékek mostani állapottyát meg-nézegetni, 's azt a' földet, mellyen az-előtt a' leg-pallérozot-tab' (görög) nép lakott. Már a' régi jeles épületek ott jobbára tellyeséggel földig el-pusztultak, talpig le-rontattak, tsak egy-néhány oszlop áll még, és tsak egy templom se tartatott-meg épségében. A' szántó vas fel-hányta fok városnak még a' nyomdok helyét-is; 's nem tudhatni hol állottak hajdan, 's jól mondá a' régi Görög Országnak egy új Történet-írója (*Gillies*) hogy ezen Országnak mostani állapottya olyan a' hajdanihoz-képeft, mint a' fetét koporsónak tseudes halgatása a' foglalatos életnek eleven féennyéhez-képeft. De azomban a' régi méltóság, és a' mostanyi pusztaság-között mintegy két ezer esztendőök fekszenek közben. — Maga *Dal-lavay* az ő uti tapasztalásainak le-írását, *Byzántziumról*, a' mostanyi Konstantzinápolyról kezdi, pag. 17. illy' képpen: *Konstantzinápolynak* előbbenyi állapottyát, és méltóságát az előbbenyi Irók-után *Gille*, *Du Cänge*, *Bandurus*, kik a' Byzantziumi Irókból merítették, 's főképpen *Gibbon*-után le-rajzolni igyekezni, kiknek remek

és hív munkájokat minden új Utazónak tsudálni kell, fel-tett tárgyomon-kivül-való dolog volna. Az én tárgyom az *Osmani* Ország fő városát le-irni, és elé-szám-lálni: mi emlékezetre méltókat vettünk ottan észre tizen-nyoltz hónapi ott-való tartozkodásunkkor. — *Byzás a' Megáraiak* Királya építette *Byzantium* városát. Lásd Herod. Thucyd. Polyb. és a't. A' *Spártai Pausanias*, Xerxes futamodása után főb' Városra emelte; de azután - is gyakran meg-látogattatott a' Persáktól. — Ezen XVIII-dik Szakaszban a' Konstantzinápoliakról láthatni a' folytatást tit. *Serail*.

B.

BELGRÁDIAK, más néven Nandor Fehérváriak. Mi hathatossan védelmezte 2-dik *Mahometnek* rettenetes vivása ellen Nandor Fehérvárt 1456-ban *Hunyadi János*, Sz. *Kapisztránus*, Ország, a' Keresztes Vitézek, lásd az A. Sz. Egyház Történetinek 25-dik könyvében §. 3. 4. pag. 194. *) 2-dik Lajos M. O. Királya idejében, 1521-ben, hogy 2-dik *Szolimántól* el-foglaltatott, lásd az A. Sz. Egyh. Tört. 25. k.

*) LÁSD M.K.H. 11-dik Szakaszát-is tit. *Kapisztránus*. pag. 79.

§. 32. pag. 229. — Minekutánna *Buda* vizsgálta-nyerettetett 1680-ban vizsgálta-vétegett Belgrád-is a' Török hatalom-alól. Két esztendő-alatt ismét a' Törökké lett a' Frantzia el-árulás-által. RR. *Pray* Hist. R. H. Stirp. Austr. pag. 307. Anno 1690. sub Leopoldo I. Turcæ interea propingvantes Vidinum & Nissam in potestatem redegere, rectaque Belgradum, cui Aspermontius præerat, profecti, arcem ipsis Calendis Octobris obsederunt. Præfidiarii, quorum non plures tribus millibus, et ducentis fuisse, nihil hostium multitudine territi, stationem fortiter tuebantur; cum paucorum Gallorum proditione, qui supposito pulveris intrati conditoriis igne, ad hostem defecerant, arx pene tota spectante *Croyo* duce in auras evibrata hosti cesit. — 1717-ben vizsgálta-vétegett ismét Belgrád a' Török kéz-alól. Lásd A. Sz. Egyh. Történ. 30. k. §. 34. p. 196 RR. *Pray* pag. 375. 376. 1739-dikben vizsgálta-adta a' Békéllés III-dik = VI-dik Karoly-alatt Belgrádot a' Töröknek. Vid. RR. *Pray*. pag. 391. Urunk 1789-dikében azt addig verte, ágyuzta Laudon, mig fel-nem adta magát; de 1791-ben a' Sistóvi békesség-által újonnan a' Törökökké lett. 1801-ben magok a' Törökök veszekedtek érette; és benne. Lásd Tit. *Török*.

BONAPARTE. Fő Consul. Lásd tit. *Párisiak*.

C.

COBENZEL Lajos és Filep 1801-ben Gróf Cobenzel Lajos (kiről hofszas tudósítás vala a' M.k. ház 15-dik Szakaszában titulo *Párisiak*, *Lunevilleiek*) Párisból Bétsbe vissza-érkezett szerentsélen 18-dik Septemberben; hamar azután szint oda Grof *Berényi* György-is Párisból, a' hol hat hétig mulatott; 's Grof *Cobenzel* Lajostól az első Consulnál bé mutattatott. Fekete Magyar ruhában jelent-meg előtte övesten, kalpagossan, a' Ts. Királyi kamarás külts, a' mente job' zsebjeből tetszettki, a' haja bé-volt porozva; jóllehet már a' Frantziák akkor a' hajporzást jobbára el-hagyták. *Bonapartétól* nagy emberséggel fogadtatott. Maga *Cobenzel Lajos* a' *Lunevillei* békesség kötésében tett fáradozásáért, a' bé-vett szokás szerént gazdag ajándékot kapott a' Frantzia Kormányfektől; úgymint egy brilliántból készült vára való ékességet, melly a' Sz. Istványi Rendje nagy pántlikáját a' vállán le-ekaptsolva tartja. A' brilliánt kövek között a' leg-nagyobbik közel olyan nagy kerekességű, mintegy tizen-két krajtzáros. Ezt az ajándékot hetven ezer forintra betsülik. Grof *Cobenzel Lajos* a' Status Cancellaria pompás épületébe ment lakni mint Vice Cancellarius. Grof *Cobenzel Filep* a' Frantzia

Respublikához küldetett Tsászári Királyi Nagy Követ September első napján érkezett-meg Párisba, és September 4-dikén volt audientzián a' Fő Consulnál.

CYPRIANUS és JUSTINA Sz. Mártirok. Rom. Márt. 26. 7-bris. *Justina* Keresztényé lévén, a' Szülőjit-is a' bálványozásból által-vezette. *Aglaidás* fel-dühödvén a' szerelmére, az igen nevezetes férjfi boszorkányt *Cyprianust* hulzította reá, hogy ördögi mesterségeivel hajtsa *Justinát* az ő (*Aglaidásnak Szeretetére*) szót fogadott *Cyprianus*, és meg-vetvén minden babona mesterségit, még ördögöket-is bújtott szemérmes tisztaságának meg-ejtésére; de *Justina* a' Szent Kereszt jelével, *sacrofanctæ Crucis signo*, meg-gyözte, és elkergette őket. *Justina* Szüz Antiochiából, magának, 's *Cyprianusnak* hazájából *Damaskusba* vette magát. *Cyprianus* othon maradván, 's meg-gondolván a' Sz. Kereszt erejét, el-hagyta az ördögi tiszteletet, és mesterséget; de azért annyira gyötörtetett a' gonosz lelkektől, hogy tsak nem kétségbe esett. Azok félelmétől először *Timótheus*, ájtatos Keresztény; azután *Eusebius* Pap szabadította-meg, *optimus ad pietatem et poenitentiam dux* vigasztalván és ébregetvén őtet a' Sz. Irásnak igéjével. Töredelmes szívvel meg-vallá *Cyprianus*, az ő gonofzságait Antiokkiában sok halgatók-előtt, 's azokat meg-firatta: *Apud frequens auditorium narravit, nefanda*

multa se ac prodigiosa effecisse, quibus homines decipiebat -- lacrymis itaque ac luctu genas humectabat. EUSEBIUS Pap Cypriánust a' templomba vezette: ott a' hivek sokasága láttára babonás könyveit el-égette. *Sua ipse manu coram multitudine magicæ artis suæ libros allatos flammis tradidit.* Józsigit a' szegényekre osztotta, Keresztényé lett tellyeséggel, *ad Christianorum coetum aggregatus est.* Keresztényé lett Aglaidás-is Sz. Justina szüzességének kísértője. *Gravis ille Justinæ procus cum voti compos factus non esset, bona fortunæ pauperibus omnia erogavit, & dæmonibus tamquam deceptoribus nuncio remisso, Christianis se se sacris addixit.* Diocletziánus és Maximinus üldözésekor szenvedett mártíromságot mind Cyprianus mind Justina Szüz. A' sokféle kinzások-után végtére Nicomedia városában fejek vétetett. Hat napig temetetetlenül maradt testeket némelly hajósok Romába vitték, a' hol a' Claudius piatza táján Ruffina Istenes aszszony templomot épített számokra (vagy a' mint a' R. Breviáriumban olvastatik: először Ruffina majorjában temettettek-el, azután belül Romában a' Constantinus nevü templomban. *Postea translata in urbem, in Basilica Constantiniana condita sunt prope Baptistarium.* Sz. Cyprianus és Sz. Justina Mártírok életét úgy adám itt elő a' mint Eudocia Tsászárné azt versekből álló három könyvbe szorította, és Fótzius, Codice

183. folyó beszédü summátskába gyűjtötte, *Schotus* Andrásnak fordítása. Szerént a pag. 125. edit. Budens. anni 1778. impensis L. B. Sándor *Eudociáról* (Eudoxiáról) az A. Sz. Egyh. X-dik könyvében §. 18. ezt irtam a' többi-között Urunk 461-dik esztendejében végzé életét Eudoxia Teódo-fius Ts. özvegye. Homérus verseit az ó és új Testamentomnak le-rajzolására fordítá, 'sa't. *Fotzius* ditséri benne, hogy a' felséges Udvarban nem a' hivalkodó ki-nyeztetésre, hanem az ájtatofságot neve-lő olly Irásokra szánta magát, mellyek-ben a' régi leg-job' Görög Irók minden ékessége-is fel-találtatik. *Codice citato.* pag. 125. *Lecta est Metaphrasis Octateuchi heroico carmine condita libris octo pro translatorum scilicet numero ac divisione librorum. Inscriptio autem codicis ab Eudocia Augusta elaboratum hoc carmen adfirmabat, quod, tum, quia mulieris, et quidem in Imperio deliciis affluentis, tum quia præclarum adeo est, admiratione sane dignum judicatur. Etenim illustris est hic labor, ut in heroico carmine, si quis unquam alius — ad verbum adeo veteribus illis scriptis suum metrum adaptat, ut iis nihil, qui hæc verset, indigere videatur. — Quando porro liber hic, eamque ex arte versibus Orationem firuxisset, indicabat, sic ferre loquebatur:*

*Scriptis divina deductum hoc lege volumen
Eudocia illustri Regina e stirpe Leonti.*

Et vero Jesu Nave, Judicumque libri Inscriptiones iis, quæ jam dicta sunt, testimonium præbent. (*Schoti* adnotatio de *Eudocia* Nicephorus Callistus Lib. 14. c. 23. & alibi Zonaras etiam centones Homericos Patricii cujusdam opus imperfectum ab eadem absolutum scribit: et hodie Græce plerique existant, ut & Latine redditi Tom. 1. Bibliothecæ SS. Patrum) *Photius* Codice 184. Legi eodem carminis genere, atque idiomate *Metaphrasim* Prophetico- rum librorum B. Zachariæ, & inclyti Danielis. Eadem autem artificii venustas hæc quoque exornabat. Hoc ipso item volumine continebatur simili versuum forma conscripti libri tres in laudem B. *Cypriani Martyris*, ostendebantque vel ipsa carmina, ut liberi matrem solent, hunc quoque Augustæ partum esse legitimum. — Ezek azok a' hármias könyvek, mellyeket Fótzius summájából ide helyhez tettem. Náziánzumi Sz. *Gergely*, ki Damasus Pápa, és Gratián, Val. Theod. Tsászárkor élt, 380. esztendőnek előtte és utánna. (Lásd A. Sz. Egyh. Történ. 8. k. p. 385.) Sz. *Justina* Szüz és Sz. *Cyprianus* Mártirok ditséretekre hathatos Beszédet irt oration. 18. melyet 1754-dikében a' Jésus Társasága Grétzi könyvházában olvastam, sok egyéb irásival-együtt, 's ki-szedegtettem illy kéz-írásomba: *Antiquarum Lectionum Volumen* 2-dum et 3-tium, pag. 78. 79. 80. MS. in 4-to comp. Náziánzumi Sz. *Gergely*, mon-

dom *Justina*, és *Cypriánus* ditséretekre szép Beszédet irt, mellyben a' Sz. Ereklýék tífzteletere jeles mondások foglaltnak. Sz. *Justina* mint győzte-meg a' ké-sértéft, így írja-le: „ A' Szüz Máriát segítségül hívta, hogy néki veszedelemben-lévő Szüznek gyámolya légyen: ezen ma-laszt ki-nyeréséért tesít-is lanyargatta; szépségét lanyarúsággal bádgyasztván. *S. Greg. Naz. or. 18.* τὴν παρδένον μαρίαν ἰκε-τέυσα, βοήθειαι παρδένω κινδυνεύουσης τὸ τῆς νηστίας, καὶ λαμεινίας προβάλλεται φάρμακον. *Virginemque Mariam supplicans, ut periclitanti Virgini suppeticas ferret, je-junii & chamevniæ (humi cubationis) se se pharmaco communit. — Emlegeti Sz. Nánziázénus: hogy Cypriánus meg-térvén, babonás könyveit el-égette. Magicos li-bros γοητικὰς βίβλους. emlegeti, hogy sok könyörgése-után Egyházfiává lett, Tem-plom őrzőjévé; νεωκόρος. Azután Püspök-ké, (Eudocia Érseknek nevezi) GRE. NAZ. Atque etiam quemadmodum a quodam ac-cepti, *ædituus*, idque multis quoque preci-bus ab eo adhibitis, ut ad prioris arro-gantiæ purgationem humilitatem exerce-ret. Pastor deinde creatur, ac Pastorum optimus, ac probatissimus. EUDOCIA apud Photium: Quin & charismatum dona a Deo accepit: itaque morbis alios, alios dæmonibus liberavit; donec tandem Archi-episcopi quoque dignitate ornarentur. Et hæc quidem liber habet (Eudociæ) pri-*

mus. Az Erekléjit Sz. *Cyprianusnak* szent-
ségeseeknek nevezi acerbe ferremus nos
sacrofanctis reliquiis (Cypriani) privari.
τῶν ἁγίων λειψάνων ἀποσερῶμενοι. A' ki hittel
lát CYPRIANUS erekléjihez, el-veri az
ördögöket 's nyavalákat: ἅ πάντα δύνανται
κυπριανῆ καὶ ἡ κόνις μετὰ τῆς πίσεως. Quæ qui-
dem omnia vel cineres ipsi Cypriani, mo-
do si des adsit efficiunt, quemadmodum no-
runt, qui hujus rei periculum fecerunt, &
miraculum ad nos usque transmiserunt,
ejusdemque memoriam posteris quoque tra-
dituri sunt. — *Tzipriánusról* Kártágói Sz.
Érsekről, ki az említett Cypriánustól kü-
lömbözik, lásd ezen könyvemet: az *A. Sz.*
egyház Történeti. Nagy-Szombat. 1769. V.
könyv. §. 7. pag. 191.

CARILLOI és Albornози Egyed. Con-
chai Spanyol, Toletumi Érsek Cárdiná-
lis, 1367-ben adta-fel a' Lelkét. Az Anya-
Sz. Egyház jószágit rongáló, foglaló; fe-
tséllü Tyrannufokat okofsággal: hathatós
tetteivel annyira meg-zabolázta, hogy Spa-
nyol Ország Egyházi Herkulefsének nevez-
tetett. Dictus propterea Ecclesiasticus Her-
cules Hispaniæ monstrorum domitor, ac
mirabilium rerum patrator, cujus egregia
facinora omnium gentium lingvæ calami-
que celebrant. *Sepuloeda* aliquot libris com-
plexus est ejus gesta. Scripsit *Constitutio-
nes* edit. Venet. 1568. *Epistolam* de victo-
ria Regum Castellæ et Portugalliæ adver-
sus Saracenos juxta fretum reportata. Ple-

nus meritis, Pontificibus charus, venerandus Principibus, metuendus Tyrannis: omnis ordinis hominibus deliciae ac amor. *M. Trinitar.*

CALEPINUS Ambrus, Remete Augusztiniánus rendü Szerzetes, *Sfortia* Lajosnak, Mediolánumi Hertzeg Vezérnek idejében 1498-dika táján. A' Dictionáriuma először 1503-dikan nyomtattatott-ki, azután még jobbatskán 1509-ben azt maga a' készítője ki-adá. *Bergomum* mellett a' *Calepi* helységtől vette nevezetét. Ez a' Szótár eleinten kisded, 's tellyetlen volt. Azután *Arnaud* Lörintz, *Pásassetatè* János, *Borde* Péter, de la *Cerda* *Chifflet* Lörintz, *Rhodigini*, *Funger*, *Lauremberg* toldalékjaik-által potrohos nagy Szakaszra terjedett. 1681-ben már nyoltz nyelvü *Calepinus* nyomtattatott-ki Lugdunumban; abban a' Deákon-kivül meg-vannak a' Zsidó, Görög, Frantzia, Olasz, Német, Spanyol, és Angliai Szók. A' Velentzei 1619-dik esztendei nyomtatás tsak hét nyelvü. Láttam a' tizenegy nelvekből álló *Calepinus*-is, mellyben a' Magyar szók-is meg-vannak. Párispapai *Calepinus*-ból, a' Deák szép mondások haszon-vételére sokat tanúlt; azon mondások rendre ki-tétetnek a' Lötsei 1708-dik esztendeji igen helyes kiadásban *Brevver* Samu örökösi-által. Használó a' Nagy-Szombati nyomtatás; bővebbek az utóbbi, 's Német szókkal jeles nyomtatások.

CAMALDULENSIS Ambrus. Azoknak Generális Tisztek. Jelen volt a' Florentziai Gyűlésben: Görög, Deák tudományu. Meg-holt 1440-dik táján. Irt az Oltári Szentségről, a' Bóldog Szűz Mária ditséretiről, a' Gyűlés-előtt mondott beszédeit, a' Cassini hegy Krónikáját, Tetteit, utazásait le-irta; a' mint a' Florentziai Végezést-is, és némelly Szentek életét. *M. Trin.* p. 203. A. Ezen Camalduli Ambrusnak a' Budai Sigmond-kori pompás várról irt Levele meg-vagyon a' *M. k.ház'* 9-dik Szakasz. pag. 298.

COCINCINAI Keresztények. A' Párisi Monitor' szavai után, mind a' Bétsi Magyar, mind a' Pofonyi Német-ujság-író imigyen említik *Andrának* Cocincinai Püspöknek temetését: *Andrán* született Francia volt, és 24. esztendő korában ment Napkeleti Indiába a' Miszionárusi fáradságra. Még ifjú korában Pápa Helytartójává és Püspökké neveztetett. A' *Cocincinai* Királyötet első Ministerjévé választotta. 1800-nak 16-dik Octoberében temetettetett-el. A' koporsóját egy fertály mértföldnyire késérték a' *Cocincinai* Keresztények; úgymint maga a' *Király*, és az ő egy Fia; 12. ezer Királyi test örző Katonák: és 40. ezer más személyek; ide nem számlálván a' számtalan nézőket: két felel a' késérők-mellett 120. elefántok lépegettek. Maga a' *Cocincinai Király* a' Püspök sirjánál egy halotti beszédet tartott köny-

könyvezve kedves baráttya' érdeminek tiszteletére. A' Királyné és sok udvari Dá-
mák is jelen voltak temetésén. A' sirhal-
ma fölé pompás oszlop emeltetett. Egyéb
nyelveken kívül jól tudta *Andran* a' Co-
cincinai nyelvet. Lásd M.k.ház 13. dik
Szakasz. 74. dik Levéllap, a' hol *Andran-*
ról, és *Missionarius* tárfairól hosszúsas tu-
dósított vagyon. sub titulo CONSTANTZI.

D.

DAEB Raja, Lama, a' Gylon nevű szer-
zetes Pogányok előjárója Bootánnak,
Bengala határin túl Tibet részű tartomány-
nak, Tassifudon nagy Palotás helységé-
ben, midőn a' Bengálai Ánglus Tarsaság
követtye *Turner* magát neki bé-jelentet-
te, előb' el-nem fogadta azt (nemcsak
Raya, hanem *Lama*-is lévén egyetemben)
mig egy öreg Gylonnak temetése' tzerem-
oniás ki-szolgáltatásán, az úgy nevezett
Poojhn, ált nem esett. Harmadik Junius-
ban délkor *Turner*, *Davis*, *Saunden* elő-
ször abba a' tágos palotába vezettettek,
a' hol őket a' *Rája* tisztei várták; úgymint
Zoompoon a' Tassifudóni Vár Commendán-
sa; *Zoondonier* = tárnok mester; *Zempi*,
tzeremonia vezető. Abból, sok folyosó-
kon, hágókon, szobákon keresztül abba

a' palotába jutottak, a' hol a' sok mesterségessen írott, faragott bálvány képek között, egynehány tzipra vánkofokon keresztbe költésolván szarait, hosszú karmazsin színű ruhában a' *Daeb* Raja Lama üldögelt. Az a' szokás azon Tartományban, hogy az Uraknak a' látogatás elején hosszú keskeny, tzafrangos végű pántlikával szolgállyanak. Elejbe járulván neki nyújtottuk a' mieinket mi is. Elvette, a' *Zempinek* azokat által-adta. Neki nyújtottam a' *Bengalai* Tárfaság Generális Gubernátora Levelét-is; mosolygó tekintettel, fejét gyengén le-le-hajtván, nézegette azt először hogy sem az előtte álló asztalkára helyhezette. A' Rája ellenében a' palota másik fala mellett három rakás vánkofok állottak különös helyeken; ki-terjesztvén karját a' Rája, jelt adott tsendes mutatással, hogy azokra telepedjünk-le, kegyeskérdései-után a' Level olvasására kell vala kelni a' dolognak; de minthogy az Perfi nyelven írott, 's nem vólt a' ki azt értené, elhalasztódott. Elönkbe rakattak a' szép keskeny asztalkák: elő-jött a' Théé itallal teli fehér értz kánnával az Inastiszt, azt meg rázta a' Rája láttára, maga tulajdon márkába öntött először belöle, 's mutatván szokás-szerént, hogy nem mérges, hamar fel-szörtsölte, azután a' Rája tészetskéit tölté-meg, mellyet az az öfzsevont újjai tetejeken tartott. Elönkbe-is té-

tetett három tsészé. Mig a' tsészét a' Rá-
ja a' jobb kezén tartá hosszúas imádsá-
got mondott, lassu, és mély hangú szó-
val; háromszor bé-mártotta úja végét a'
tsészébe, 's három tseppet mintegy áldo-
zat módra fetskendett a' szoba sikkjára. Azu-
tán kezdette szörtsölni a' tsészéjét: ki-iván
hamar azt megnyalta, 's egy scharlak
selyem kendőbe bé-takarta. Ki-ittuk mi-
is a' mi portzióinkat, de nem jól izüen,
mert a' Bohea-thé liszttel, sóval, vajjal,
's más öszsze-főzött keverékkel volt egye-
lítve: azután külömbféle gyümöltsel rakott
kosarak tétettek előnkbe, vóitak azok közt
narantsok, szárított almák, Chinai és Chas-
meri más gyümöltsök. A' Rája az ő tar-
tományának tsekély termékenységről be-
szélgetett; a' *Zempi* pedig, avagy a' tze-
remonias mester mindenikünk nyakába egy
egy selem pántlikát vetett, kéreftül: el-
eresztettünk olly intéssel, hogy egészségünk-
re vigyázzunk, 's a' Clima, az ég oda-
való hajlásának tulajdona annak ne ár-
tson. A' Rájának hozzánk maga viselé-
se méltósággal és kedveskedéssel járt, a'
szava hangos nem volt, de értelmes, be-
szédével szép actiót, szeme, keze mozdít-
tása módját kellemetessen egyyeztette, em-
berséges tulajdoni engem tsudálkozásra in-
dítottak, hogy im illy ember, ki más vi-
lágot az ő Kalasstrom moda várán kívül
nem szemlélt, az Urbánitást = az ember-
séges módit illy felséges garáditson bir-

ta. Más nap által-adtam *Daeb* Rájának a' Bengalából hozott ajándékokat szokott tzeremoniával, melly abban áll, hogy a' látogató hoszszu pántlikát nyújtson, 's viszontag vegyen-is a' nyakába. Illy pántlika által-adás-vevés-nélkül semmi dologhoz nem fognak az Urak: a' váltáskor egygyik a' másikhoz meg-hajtya magát. Az a' pántlika Chinai munka; fejér, vagy veres színű; a' veres az alsób' rendeknél keleteseb'. Az Ánglus ruhában a' Rája a' fok zsebet alkalmatosnak; de az all-testmutogató kurtaságot nem igen helyesnek mutatá lenni. Beszédbe eredtünk a' tudományokról-is; akkor jelentém azt néki, hogy a' rajzolás mestersége az Ánglusoknál a' jó neveléshez tartozandó egygyik tzikkely. Beszédünk tolmáts által folytatott, azért hoszszas alkalmatlanságba került: a' théé-ivás, és gyümölts-evés ntán a' szállásunkra tértünk-viszszá. Más nap a' Tiszt-Urakat látogattam-meg. — Utób' a' Rája tulajdon szobájába adandó ebédre hivt bennünket, különös betsület végett. Kérésünkre az afztal a' mi uti ebédlő szer-számainkkal vettetett meg; 's az ételek a' mi számunkra tulajdon emberünktől készítették, mert még eddig a' *Bootáni* konyhákból nem ettünk jó izüen. Mihelyesi fel-tétetett a' Rájának takarékos ebédje, tudniillik egy tál gyökér és fel-forralt Rizs, el-kezdődött a' vendégség. A' Raja elefánt tsontu villával, 's néha kalánnyal e-

vett: kínáltam borunkkal, és sültünkkel; de azzal menté magát, hogy a' ki az ő ruháját (a' Szerzetes öltözetet) viseli, köteles arra, hogy magát minden rélzegítő italtól meg-tartóztassa. Azomban ajándékoztam neki veres bort, és bé-tsinált szederjet, hová tette? nem tudom; de egy-néhány nap múlva kért a' félit ismét. Sokat beszélgettünk a' vendégségekről, 's én az Angliait igyekeztem előtte szemügy-alá rakni. Nagyon álmélkodott a' Raja azon a' fokféleségen, mellyből az Angliai vendégség áll, 's meg-nem foghatta a' hasznát annak a' külömbféle keveréknek: tsudálta nem külömben azt-is, hogy nállunk az igen mértékletes eszem-izsomra majd a' Világ mindenik részének elé kell valamit azt nyújtani. Az én eledelem, úgymond, gabona, földi-gyökér, gyümöls; húst, halat soha sem ettem (más közönséges *Bootániáknál* kelete van a' húsnek, és erős italoknak: pag. 85.) Az evését végezvén a' Rája, Théét ivott, Chinai módu tsészéből, melly móduból tsak a' fő Lámának szabad inni; minket ki-főzött némelly gyökerekkel, és mézzel ajándékozott-meg. A' nap alkonyodott, el-butsztunk, sétálni mentünk; ő pedig szokott estvéli ájtatosságára. A' *Gylonok* (avagy a' Pogány-szerű Szerzetesek, kiknek *Daeb* Raja a' Lámájok) az ő kápolnájokban háromszor gyülekeznek egybe, úgy-mint reggel, délben, estve. Közönségesen

hajnal-után fel-ébredtünk az ő sokféle musika szerfzámjainak hangos zörgésére; mellynek notája szerént éneklik az ő imádságjokat. Tizenkét órakor délben hasonló a' foglalatosságjok, 's az estvéli idő is imádsággal végződik; akkor az épület kapuji bé-záratnak, hogy bátorságoffan nyugodjanak-le, 's a' lanyaru tisztaság regulája meg-tartása kedvéért. Ezer öt száz *Gylon* tartozkodik ezen *Talsifudon* kastélyának falai között; de benne csak egy afzszonyi személy sem lakik; de viz hordásra szabad bé-járni nkik. Noha pedig, a' *Gylonok* élete merő magányos veszteg-ség, jobbára mind szebbek, izmoffabbak egyéb hazafiaiknál. Láttuk, hogy rendet tartván, ki-ballagtak egy szomszéd tóhoz, feredés kedvéért; az uton olvasót pergettek. Sokan a' *Botaniak* közt gelyváfok, némellyek hat lábnyinál magafsabbak. (El-beszéltetik, 's rajzolat-al is elé adatik a' *Tássisudon* nagy kastélynak négy fzegű, 30. lábnyira magas kő fala, külső-belső alkalmatofsága, belső váratskája, mellyben a' Rája lakik; mellette kívül a' követek szállása, jó mezszire a' mezőkön a' dolgos falusiak egynehány háza. A' völgyet, mellyben *Tassisudon* fekszik, magas hegyek környékezik. a. pag. 100.) Az említett belső vár fedeles folyosóval vagy on egybe kaptsolva a' nagy Kastély' éjzaki tsutsával: magas hét emeletből, contigná-tzióból áll, melly emelet, vagy rét' min-

denike tizen-öt, vagy tizenhat lábnyi magasságu. A' födél tsinos gerendákból és deszkázatokból állván, az ő közép tetején négy szegü kö tornyotskát mutogat, melyet vastagon meg-aranyozott réz-menyezet, vagy baldachin fedez; az egyenesen a' *Mahamoonie* nevü nagy bálvány-felett állónak mondatik lenni. A' *Mahamoonie* bálványán kívül vagyon töb' aprób' rendü bálványok-is. *Daeb* Raya, más néven *Láma Ribochay*, a' várnak negyedik rétében lakik: a' hetedik rétben, melly aranyos baldachinnal van fedve, a' *Mahamoonie* Temploma vagyon. A' kastélyban lapos kövekkel meg-terített ösvényeket, alsó, felső szép lima deszkákkal talpalt szobákat, folyosókat, ofzlopokat, templomokat, kamarákat, konyhákat, 's töb' más épületeket szemléltünk. pag. 103. A' mi szállásunk, melly ezen kastélyon-kivül egy kö-dobatnyira állott, igen alkalmasos vala. Onnét, ha nem esett, minden este ki szoktunk a' völgy mentiben sétálni: sétálásunk tárgyának egyike a' Rája ménelsének látogatása vala, egy kis mért-földnyire; Persiai, Arábiai fajt-lovak nem láttattak ugyan ottan; de voltak seregese- sen otthon termettek, és Tatár fajtuak: azon-kivül pizsegett a' sok öszvér, a' *Tan-gun* nevü lovak a' terh-hordásra igen jók, serények, 's a' tartomány szükségéhez alkalmasosok. (*Bootán* Tartománnya, melly a' *Bengalai* határ és a' valóságos *Tibet-*

közt fekszik, különböző szokásu a' val-
lás állapotjában a' *Tibetiektől*, sőt kü-
lömhözik *Tibet* egyik Részé-is a' máfik-
tól; úgymond a' Németre fordítója az An-
glus *Turnernek*; és hogy az ki-telzik *Geor-
giból* és *Pallasból*. Lásd *Pallást* M.k.ház
45-dik könyv. pag. 94. 95. 2-dik Szakasz.

DUPIN ILLYÉS. Ne hátkolodjanak
a' Theologusokból Fitosophusokká vált új-
jítók a' Keresztény Theologusoknak hoz-
zájokszító kritikájokkal. Meg-tértek azok-
ból a' leg-nevezetesebbek-is. Ezekhez tar-
tozandó *Dupin* Illyés, kiről mind a' M.k.
házba, mind az A. Sz. Egyház Történetei-
ben a' 30-dik Könyvben §. II. 's a' t.
hofszas volt a' tudósítás. Meg-téréséről
illy bizonyossággal szolgál *Mihály* Trinitá-
rius: Volumine 3. operis. Præfat. Admo-
neor a Clarissimo D. Francisco de Almei-
da & Mascarentas, doctissimo Lusitano,
cujus nota est apud nostræ ætatis Lite-
ratos copiosa & selecta eruditio, &
ex operibus a se editis abunde pro-
batum solidum cum pietate judicium hu-
manissimis suis literis ad me datis oly-
sifone 27. Decembris 1740. *Dupinium*,
cujus liberiozem Criticem sæpius in hac Bi-
bliographia sugillavi, tandem petulantiam
illam suam agnovisse, & multos, quos ad-
miserat in scribendo, errores retractasse
Quam notitiam mihi quidem pergratam
nunquam antehac habueram, forte, quia
ut vic clarissimus testatur, Galli Critici

quos licentior opinandi & scribendi modus delectat, nollent, ut mundo innotesceret, insignem cum primis Commilitonem Castra sua deseruisse. Sed prævaluit amatorum veritatis industria, qui prospicientes bonæ ejusdem Du-Pinii famæ, Retractationis scriptum Parisiis primum editum, exteris transmitti curarunt. Addit Doctissimus Almeida, Retractationem præfatam lectu esse dignam, seque ejus exemplar inferuisse priori Tomo sui *Apparatus ad Historiam, Disciplinam, et Ritus Ecclesiarum Lusitaniæ*. Quod opus doleo hactenus me non vidisse, sicut nec alias eruditissimi Viri, atque de Literatorum Republica optime meriti, scriptioes. A' megbotlott, 's job' utra tértek közül sokak emlegettem mind az *Anyaszentegyház' történetiben*, főkép' a' 4-dik Rész, vagy Szakasz' Mutató táblája szerént *titulo MEG-TÉRÉSEK*. pag. 8. 40. 11. 15. 36. 41. 47. 51. 40. 76. 95. 97. 112. 114. 's a' t. mind illy nevü könyvemben: *De Ratione Critica legendi Libros &c.* Pofoni Landerer. 1776. Libro II. cap. 1. §. 8. a. pag. 234. Lásd ezen 18-dik Szakaszban a' Febroniusról adatott tudósítást-is, *titulo Hontheim*.

DAMASKUSI MIKLÓS, Dámaskus hazájú Peripátetikus, magas, szeléd, édeséges erköltsü nagy tudós. Nagy Heródeszel, és Octavius Augustussal egy azon időben élt; 's mindenikkel nyájafon barátkozott. Igen forgott ember lévén az Afsi-

riai és egyéb Históriákban száznál több könyveket irt a' régi külömbféle Történe-
tekről *De viria Historia*. Sok bizonyosagi-
hoz támaszkodik *Flavius József*, ki a' Zsi-
dó Történetek hazafi othonyos védelmező-
jének nevezetik Tertullianustól *Apologet.*
Antiquitatum Judaicarum vernaculus vindex,
Petáviustól pedig hiv derék Író névvel be-
tsültetik meg. *De Doctrina temp.* 10. 65.
Nobis facem præfert Josephi PRÆSTAN-
TISSIMI Scriptoris Historia, qui unus He-
rodís initia resque gestas fidelissime perscri-
psit. Dámáskusi Miklósból írta ki Flávius
József azoknak részét, a' miket Noe Bár-
kájáról beszélt: *Nicolaus Damascenus* az ő
kilentzven hatodik könyvében, vagyon,
úgymond: *Miniás*-felétt Örmény Ország-
ban nagy hegy, mellynek neve *Báris*,
mellyre a' Vizözön idejekor sokan folya-
modtak, a' mint a' hir bizonyította, 's ott
meg is tartattak; és hogy némelly ember
Bárkán vitetvén, a' hegynek felső tetejé-
re jutott. A' Bárka fájnak maradéki fokáig
meg-maradtak. Es ez az ember talán szint
az, kiről irt Mójzes a' Zsidók törvény-té-
vője; így Dámáskusi Miklós. Lásd a' *Ré-*
gi jeles Épületeket NOE BÁRKÁJÁRÓL;
és *M.k.h.* 113. k. p. 268. tom. 3. — Meg-
váltak Dámáskusi Miklósnak könyvei Fő-
tzius idejekor. Azokat mikép' emlegesse,
tetsék ki a' következő igéjiből. *Codice*
189. *In hoc item volumine* (SOTIONIS de
fluminibus &c. Acesioridæ Mythologiæ pa-

liticæ libris 4.) lectus est Nicolai liber Herodi Judæorum Regi inscriptus, quo, incredibilium morum collectio continebatur. Refert in eo libro NIGOLAUS, nonnulla, quæ licet sua novitate turbent, multis tamen in confesso sunt. — Damascenus autem hic, uti ego existimo, Nicolaus ille est, qui Augusti temporibus floruit, eoque est usus familiari, a quo et Placentarum genus NICOLAOS Cæsar nominabat, quis ideo ad hunc ille honôris gratia mittere solebat, quod parem sibi familiaritate reddidisset. Hic IDEM ingenti volumine Assyriam historiam, quantum patuit ex antiqua memoria legendo assequi, reliquit. — SCHOLION Schotti: Monet fuidas aliique, Historiæ sed Catholicæ (universalis) DAMASCENUM hunc octogelimum expleisse librum; Josephus vero etiam ad 124. nos ablegat.

E.

EURÓSIA Szüz. A' Bollándiánus Iróknak Junius havi szent Személyei-közül, 's egynehányat emleget Mihály Trinitárius, a' többi között a' Spanyol Országí Jaciei EUROSIA Szüzet, ki a' 8-dik Században tündöklött. Még 1560-dikban-is sürgettetett a' Szentek-közé való iratása. Az égi háborúk-ellen hathatós Szószóllónak mondatik lenni; a' mint maga hallá

Mihály Trinitárius a' Velentzei földön. pag. 53. Lit. A. Eurofiæ invocatio efficax creditur ad arcendas imminentes æris tempestates, ac præsertim grandinum. In ditione Venetorum Viri plures nobiles mihi testati sunt, cum earum regionum campi hoc malo frequentissime infestarentur, EUROSIAE ope implorata, ac in medio rure imagine ejus appensa, liberos prorsus remanuisse; etiam cum vicina loca fuere penitus igne illo cœlesti exusta.

ELRED, vagy AELRED, jobbára szent titulus adatik néki; Skótziai vagy Angliai Királyi vérből eredett, az Eboráki Megyében Rieválban Ciscercita Apátur, olly hathatos tündöklő irásu volt, hogy Bernárd másának tartatna, *veluti alter Bernardus*. Ezer száz hatvan-hatodikban halt meg. Lásd *Bollánd* 12. Januar. Meg-irá Sz. EDUÁRDNAK, és Skotziai Sz. MARGIT Királyné életét. *Gibbon* Richard Jesuita Pap 1631-ben AELRED' ezen könyveit adá nyomtatásra Duácumban: *Homiliæ* 32. in Isaiam. — *De oneribus* Babylonis Philisthim et Moab; quæ olim inter S. Bernardi scripta delitescebant. II. *Speculum* Charitatis; in 3. Libros divisum. III. *De Spirituali amicitia*, & Tractatum de Puero IESU duodecenni. — M. Trinit. Lit. AE. pag. 112.

EGYED Fűzérés Poëta. *Linne* Károly ezt úgy emlitti, mint Æmilius Macernek bőrébe öltözött hitvány bo-

tánicust, ki Poëta se vólt jó. *Plinius*ról emlékezik, ki a' valóságos *Macer*-után élt. *Inepti Hexametri de viribus Planetarum* ab *Aegidio* vere conscripti nomine *Æmilii Macri* editi sunt Cracoviæ an. 1537. Basileæ, Lipsiæ, 1581. 1590. Eos interpretati sunt *Simon Lovitz* Polonus, *Victorin & Rantzov* Germani.

EGYIPTUSIAK 1801-ben. Hogy Egyiptusban nem igen boldogútlak a' Frantziák, annak két oka volt; egyik a' *Menou* és *Reynir* Generálisok között-való egyenetlenség; másik az a' rettenetes pestis, melly kevés idővel az Anglusok' kiszállítása-előtt, Káiróban, és felső Egyiptusban ki-ütött: melly miatt nem lehetett a' Frantzia Seregeket öfzsze-gyűjteni, és az Anglusokat, minekelötte Egyiptusban el-terjedtek volna, mindenfelől meg-támadni. Mikor a' *Lodi* nevű Frantzia hajó, Junius táján Alekszándriából haza indúlt, már akkor 50. ezeren haltak-ki az Egyiptusi pestisben. Cahiróban naponként ezeren haltak-meg: a' Frantziák-közül is sokan lettek áldozattyává. Felső Egyiptusban hat Béjek, (vagy Bégek) azok-közt *Murád* Bég-is, és mintegy ezer két száz Mamelukok (Bégekhez tartozandó Katonák) hóltak-meg. A' Frantzia Generálisok közt az egyenetlenség leg-főképpen onnan származott, hogy *Menou* és *Reynier* a' hadakozás plánumában egyet érteni nem tudtak, és utollyára annyira ment a' do-

log, hogy *Reynier*, *Damas* és *Daure* Generállifok Frantzia Országba az említett *Lódi* hajón haza mentek. Julius havának 12-dik napján, az egyesült Török és Anglus seregek meg-vették *Kairót* Egyiptom anya-városát, és várát. Négy ezer Frantziát találtak benne; kiknek azomban meg-engedődött, hogy hazájokba térhes-senek. A' verekedés igen véres volt, melly-ben a' Frantziák részéről két ezerezen es-tek-el. (Lásd tit. *Páris-Rom.* ezen XVIII-dik Szakaszban) Augusztusban Lord Mintóhoz Bétsben Angliai követhez *Kairó* el-fogla-lásáról illy tudósítás érkezett: ki-mond-hatatlan volt a' *Kairói* Lakosok öröme, mikor meg-tudták, hogy *Kairó* Kapitula-tzió-által foglaltatott-ei, 's hogy mind a' két részről nevek-alá-írásával meg-erősít-tetett. Bizonyossan kegyetlenségeket, és mindenféle motskokat követtek volna-el a' fogoly Frantziákon, ha az Anglusok meg-engedték volna. Mikor a' Frantziák kapituláltak, egészszén bé-volt *Kairó* ke-rítve a' Török és Anglus egyesült fereg-től; azért nem várták a' veszedelmet; ha-nem előre le-rakták fegyvereiket. A' fog-lyok száma, a' közikbe számlált koptu-sokkal és Görögökkel öt ezerre mégyen. Abdalla *Menou*-is, ki maga igazgatta a' *Kairói* népet, látván, hogy az ellenség rajta ment, követte a' többi tárfai példá-ját, 's magát Kapitulátzióra fel-adta. Ak-kor már Alekszándriánál egyéb', a' Fran-

tzia közben Egyiptomban nem maradt. Kairó meg-vételéről a' tudósított a' Török Udvar nagy örömmel vette. Augusztus 11-dikén néhány Anglus hajók számos Frantzia foglyókkal érkeztek Máltához, azok-közt volt egy Generális is. Ki tsaptak az Alexandriai Frantziák, hogy vizet szerezzenek a' városba; ezen alkalmatossággal hét százan estek az Anglusoknak és Törököknek rabságába. Azon városnak Lakosi, mivel semmi eleségek nem volt, már Junius' elejétől fogva jobbára ki-költöztek. Végtére Menou Alexandriát maga is fel-adta kapituláció által. Arról October 13-dik napján így irt Bétsből a' M. hirmondo: Az a' hiteles hír érkezett ide Egyiptomból, hogy Alexandria magát fel-adta az Anglus és Török egygyesült seregeknek: a' mellyek tehát egészfzen kiszorították már a' Frantziákat Egyiptomból. Kie lett végtére Egyiptom? lásd tit. *Pár. Ang.*

EUPHORBUS Juba Királynak Orvos Doctora, ki az *Euphórbia* fűnek a' szemfényére hathatós hasznát fel-találta, 's azért az az ő nevérol vötte nevezetet. PLIN. Hist. Nat. L. 25. c. 7. p. 460. (Élt Augustus Ts. idejében) Inveniret Patrum nostrorum ætate Rex Juba, quam appellavit *Euphorbiam*, Medici sui nomine & fratris *Musæ*, a quo divum Augustum conservatum indicavimus. Idem fratres instituere a bali-neis frigida multa corpora adstringi. An-

tea non erat mos nisi calida tantum lavari, sicut apud Homerum etiam invenimus. Sed *Juba* volumen quoque exstat de ea herba & clarum præconium. Invenit eam in monte Atlante, spectatur foliis acanthinis &c. Idem PLINIUS Libr. 5. Hist. N. cap. 11. JUBA Ptolemei pater, qui primus utrique Mauritanie imperavit, studio rum claritate memorabilior etiam quam Regno, similia prodidit de Atlante: præterque, gigni ibi herbam *Euphorbiam* nomine, ab inventore medico suo appellatam. Cujus lacteum succum miris laudibus celebrat in claritate visus, contraque serpentes et venena omnia, privatim dicato volumine. A tejes *Euphorbia* nemei ról lásd M. k. h. I. Szak. pag. 371. Classe 11.

 F.

FRUMENTIUS. Nagy Constantinus Tsárszárnak idejében, midőn az Iberusok Ásiában a' Krisztushoz tértek, mind más Országokban, mind nevezet szerént Indiában szépen nevedet a' Krisztus vallása. Ezekhez Püspöki hivatallal és méltósággal Sz. Athanásius Alexándriai Érsek *Fruventius* küldé-bé 27. Octob. Mart. Rom. Apud Indos S. Frumentii Episcopi, qui *ibi* primum captivus, deinde Episcopus a S. Athanasio ordinatus, Evangelium in ea provincia pro-

ptopagavit. Kéri Borgiás Theodoretus és Socrates-utánirván, Tyrusinak nevezi Frumentiuſt, in Constantino magno pag. 15. ad an. 327. *Frumentium Tyrium*, de azt nem mondja, Indiának temérdek tartományi' mellyik részébe küldetett Frumentzius. Nem Frumentzius vezeté-bé oda először az Evangéliomot, hanem *propagavit*: mert az Apostolok szózatának hangja oda is elhatott már az A. Sz. Egyház elejekor annak nagy élémenetelével. Sz. Tamás Apostolnak fel-talált Tetemiről Indiában, lásd a' M.k.ház 5-dik Szakaszszában tit. Sz. Tamás. a pag. 224. Hogy Sz. TAMÁST Gó-Tomának avagy, felséges (tanítású, érdemü) Tamásnak hívták főképpen az India és Thibet táji ÁVAIAK; azután pedig meg-kevervén babona szerü előbbi utóbbi költeményekkel a' Keresztény választ, elé-állítottak az ő *Godma* nevü bálványokat, hihető azok-szerént, a' miket a' 17-dik Zsidó folytatóásban irtam a' M.k.h. 17-dik Szakaszában. Annyira szaporodott Indiában a' Kereszténység, hogy azok-közül annak, terjesztésére Galliába is lett költözés. Lásd ezen 18-dik Szakaszban Sz. Severus életét. Lit. S. — Sz. Frumentzius nem csak Indiában, hanem Ethiópiában is prédikállott. Lásd A. Sz. Egyh. Történ. 7. k. §. 9. Urunk 326-dikában. P. LOBO Jéſus Társasága Missionariusa, ki mint Hithirdető, Abyſſynában kilentz esztendeig lakott, 1625-diktől fogva, a' Je-

suita-lakó helyet *Maigogának* nevezi; de úgymond az előtt *Fremóna* volt a' neve, Sz. *Frumentzius*-után, ki *Abyssinának* Apostola vala. Lásd *M.k.ház* 7-dik Szakasz. p. 182. 188. és 8-dik Szak. p. 99. tit. *Kandace*.

G.

GALENUS Orvos, 169-ben Márk Aurel idétt Romában forgott. Lásd a' könyvei' számát *M.k.h.* 5. Szak. tit. *Avicenna*, pag. 4. 5. Fotzius codice 165. pag. 106. így ír felöle: Legimus Galeni librum DE SECTIS. Differit autem de Sectis, quæ in arte medica inter se conspirarunt. Eas tres ait esse potissimum. Unam *Logicam* appellatam, quam & *Dogmaticam* adnominat — Alteram vero *Empiricam* dictam — Tertiam denique *Methodicam*. — — **D**O**G**MATICUS medicus ex eo quod ratiocinando curandi methodos reperiat, artem suam constituit. **E**MPIRICUS vero non ratiocinatione, sed experimento atque observatione artem colligit. Jam *Methodicus*, qui & ratione usum se, & experimento profiteretur, etsi horum neutro satis accurate utatur, ab utrisque illis merito distinctus censebitur. — Id clarum, opus hoc (**G**ALENI) inter cetera artis Medicæ scripta omnibus præferri oportere — — videtur autem non proprie medicus habendus liber hic, sed præmii vicem præbere, atque ad phi-

lofophiam potius pertinere. Certum item illud, ad dictionem quod attinet, atque compositionem, purum eum esse ac venustum. — In plerisque scriptis *Galenus* in-tempestivis suis sermonibus, digressionibus, prælongisque periodis non sine molestia libros commisset, dictorum sensum obscurat, & orationis seriem quodammo-
do abrumpit -- -- quibus saltem vitiis vacat hoc DE SECTIS opus. *Galénusnak egynehány könyveit mellyek a' N. Szombatból, Budáról, Pestre által-vitetett Királyi k.házban meg-vannak a' RITKA könyvek-közt, elő-számlállyá Pray a pag. 430. Indicis Rar. Libr. edit. Bud. 1780. úgymint De tuenda valetudine Libri VI. — De temperamentis Libri tres. De Musculorum motu Libri duo. De Hippocratis & Platonis dogmatibus. — — Opera quæ existant, OMNIA Græce Venetiis in ædibus Aldi &c. 1525. partes V. in fol.*

GERGELY Nagy. R.P. Urunk 590-dik esztendejében emeltetett Sz. Péter székébe. Az A. Sz. Egyh. Történetiben a' 12 dik könyv az 59-dik Levéltől-fogva, és a' M. k.ház' 2-dik Szakasza a' 72 dik könyvben §. 14. p. 330. hofszafan ditséri nagy Sz. Gergelyt; de a' *Filioque* Sz. Igéktől ir-
tózók cgyeztetésekért ide irom *Fotzius* igé-
jit-is, mellyekkel nagy Sz. Gergely köny-
veit (valamint Sz. Agostonét és vele élt
Püspökökét-is) magasztallya, mellyekben
a' Sz. Léleknek az Atyától és Fiútól-va-

ló örökös eredete, származása (processio) nyilvánvaló szokkal ki-van téve. PHOTIUS Codice 252. pag. 417. Legimus excerpta e vita Deo charissimi Gregorii, quomodo pie Romanam administrans Ecclesiam, *quatuor illos dialogorum libros vitæ utilissimos concinnavit. Ibid. p. 418.* Admirandus hic Gregorius *multos* quidem & utiles imprimis libros Latine conscripsit, ut Homilias, quibus Evangelia populo explanavit. Quin etiam Vitas eorum, qui in Italia clari essent, salubribus admistis narrationibus quatuor dialogis concinnavit. Etenim centum & sexaginta quinque annis ū, qui Latinam linguam ignorarent, Joli utilitate hujus operis frustrati sunt: *Zacharias* vero, qui hujus sancti viri post illud tempus successor fuit, cognitionem utilitatemque in Italia conclusam, in Græcam linguam vertens, communem utilitatem orbi terrarum benigne exhibuit. —NOTA. Quod Gregorius 2. Dialog. ultimo de Processione S. a. P. & *Filio* asserit, & *Zacharias* rite vertit, *perversitas Græca* corripit teste Joanne Diacone in vita, & Mabillonio *ibid. in Notis.*

H.

HOLMI új találmányok és Történetek 1801-ben. Az Anglusok egy olyan machinát találtak-fel, mellyel a' folyó vizek-

ellenében lehet hajókázni. Julius első napján ezen machina segítségével által *Tamefis* viznek ellenébe harmad-fél Ánglus mért-földet futott-által a' meg-terhelt hajó; a' két parton álló temérdek sok nézők' tsudálokzására. (Most egynéhány esztendeje Gróf *Bathtyáni* Tódor-is hasonló próbát tett a' Buda's Pesth-között folyó Dunán. *) Ezen esztendőben találtatott az-is fel, hogy a' *Petroleum*-kövi olaj, melly minden patikában óltsó áron találtatik, ha szöszbe, pamukba, vagy más más eszközbe egyelítettvén, otthon, mezőn, akárhol, az egerek-ellen ki-téteuk, azokat el-kergeti, kivevzti; azt az egerek tellyességgel nem türhetik. — *Hajdennek* sok esztendőktől fogva fő rendü nevezetes Musikusnak, ki utób' a' Kis Martonyi *Eszterházi* Hertzegnek udvari Musikusává lett, azon sok válogatott izlésü tulajdonokból álló Musikai szerezmennyét, melly mindenütt nagy álmélkodással zengett, pengett; a' Párisi Musikusok Társasága 50. aranyt nyomó érdem- emlékeztető pénzel betsvülték-meg, mellyet néki által-is küldöttek. Azzal a' Musikával a' Teremtés példázttatott. — Fiuméből iratott 1801. 30. Jul. hogy a' nép-között felettéb el-terjedett a' Venusi nyavalya. Az már egész familiákra ki-terjedett: mind a' két nemben, sőt még a' tsetsemő kis gyermekekben-is olly jeleit

*) LÁSD M.k.h. 11. Szakasz. p. 176. tit. Tódor

lehet észre-venni, mellyek meg-egyeznek azzal az úgy nevezett Sivvens, vagy *Sibbens* nyavalyával, mellyet először Scotiában, és Ámerikai Kanadában vettek-észre: az már nem tsak az ide való Camerális és Commerciális kerületekben, hanem még a' szomszéd Zagráb Vármegyék helységeiben-is erőt vett. Annak kiirtására *Ferentz Ts. Király* a' Pesti universitátsból *Stáhly György Orvos-Doktor*t rendelte a' Magyar Littorálén ki-rendelt Guberniális Commissio mellé: ki-is Julius 5-dikén Fiumébe el-érkezett tárfaival-együtt, és a' munkához hozzá fogott. Ő Felsege a' nyavalyások szükségére a' Magyar Országgi kintstárból rendelt segédelmet, tudván a' nagy drágaságot-is, és szívére vévén *Jósef*' Fő Hertzeg Nádor Ispánynak érettek maga közbe-vetését. Augusztus 14-dikéig az említett venusi nyavalya a' fáradhatatlan Orvosok-által szemlátomást jobbára ki-irtódott, 's reménylék, hogy rövid időn egészszen ki fog pusztúlni. — Némelly Szárdiniai Tudósítások-szerént azok az Ex-Jésuiták, kiket a' Spanyol Király először Spanyol Országba idézett Olasz Országból, pensiójok el-vesztésekalatt; azután egynehány esztendő-múlva ismét visszafra-igazított Olasz-Országba; a' Szárdiniai Királynak kívánságára, a' Sz. R. Pápa' meg-egyezéséből, *Cagliari* és *Sassari* Városokban két Collegiumot állítottak-fel. — A' *Cseklézi*, *Oroszvári* Me-

nyegzőnek és Lakodalomnak vendégei Kismartonyban-is folytatták a' vigalságot a' Szüz Mária neve napján, mellyre a' Kismartonyi Hertzegné neve napja esett, 13-dik Septemberben ott, úgymond, a' M.h.mondó Tudósíttója: Nékem mindenekfelett az Isteni szolgálat tetfzett-meg; mellynél *Pierer* Püspök ő Nagysága pontificált, két infulatus Prepositok pedig sok érdemes Plébánusokkal drágaruhákban assistáltak. A' Musika új volt, mellyet *Haydn* készített, 's maga igazgatott. Tsudálatos ennek a' nagy embernek eleven képzelődése, jóllehet már meg-haladta a' 70. esztendő: tsudálatos, melly hathatósan le-tudja rajzolni a' szók erejét a' musikai szerzők-által; kiváltképpen midön a' Krisztus kinszenvedéséről van emlékezet a' *Credó*-szerént. Egészszén el-fogódik a' szív a' mély fájdalomtól ezen szóknak hallására: *PA-SUS & SEPULTUS EST*; ezen szóknak pedig: *INCARNATUS EST DE SPIRITU SANCTO* a' musika-által lett mesterséges elő-adására, tsak nem el-ragadtatásba hozatik az halgató. — A' *Neuvvidi* 1801-ben, 10 dik Octob. így irt egy új Szerzetről. Romában a' közönséges tudósíttások-szerént egy új Szerzetes Rend támadott, melly *Baccanárista* nevü: ruhájokra, 's minden egyéb' tulajdonokra nézve a' Jesuitákhoz hasonlók. Azomban, úgymond, a' *Neuvvidi* továbbá: a' Jésuitáknak ilyen gyámolyíttó mesterségekre nintsen szükségek.

Azok az Orosz Birodalomban néhai tel-lyes erejekkel birnak: a' mint ki-tetszik azon tudva-lévő Levelekből; mellyeknek egyikét Páter *Richardót* Polotzk városából írta, a' másikat Páter *Gruber* Petersburgból. A' Társaság fel-támadásának napja fel fog ma-holnap kelni. Azt nyilván-va-ló szókkal meg-igérte az Anyaszentegy-háznak Fő Papja és Feje; az ígéret Le-veélbe foglaltatott, melly mi hozzánk an-nak Secretáriussától küldetett. PÁL Tsá-szár vissza-helyheztetett bennünket a' Vil-nai Univerfitásba, és azon Collegiumok-ba, mellyek Lengyel Országban hajdan hozzánk valának tartozandók. Írt P. *Richardót* olly Levelet-is, mellyel a' jó Ba-ráttyaitól 50. új Társokat kért, hogy azo-kat küldgyék-bé Polotzkba. Panaszolko-dik, hogy kevés még a' Társaságban a' segítettő. De a' mostanyi környületek-sze-rént szólván, kevés idő-múlva meg-sza-porodnak. — *Sárdinia* a' Jésuitáknak fő lakó-helyekké fog válni; a' mint a' hiteles tudó-sítások bizonyították. A' *Sássari* és *Cagliári* két Collegiomokban arra-való föganatos ké-szűletek tételnek. A' Sárdiniai jó Király a' koronája jövedelminek jó nagy részét szánva nekik, 's minden Tartományi Jé-suitákat oda idézett. Vagyon (ez is a' Neu-vidi folytatása) új lakhelyek a' Jésuiták-nak Velentzében, Spoletoóban, Páduá-ban, és Dillingenben valóban új szárnyok kél — Párisban a' kormány-szék olly tu-

dósítást vett a' Sz. Domingó szigetéből, hogy a' nevezetes *Toussaint Louverture*, ki született Neger, új Constitutiót készített és hirdetett - ki ezen sziget lakosainak. Ezen Constitutio - szerént a' rat. - szolgaság örökre el-törültetik; a' Katholikus Vallás egyedül uralkodónak ismértetik-meg: Sz. Domingo Frantzia Országot isméri párt-fogójának; a' kinek nevében *Toussaint* holtig a' sziget Igazgatója lesz', és a' Törvénytevés egy e' végre ki-neveztetett Tanáts kezében fog lenni. Sz. Domingo szigetéről lásd M.k.ház 7-dik Szakasz. tit. *Frantzia kárvallás*; és első Szakasz I. k. tit. *Charlevoix* *) Egy *Theophilantropia* nevű Társaság állított fel Párisban 1797-dik esztendőben. Ez az eretnek zsinat, mellyben Krisztus Urunk el-felejtetik, sőt a' Keresztény vallás el-nyomására rendeltetett a' Directorok idejében: 's a' Magyar könyv ház 10-dik Szakaszában titulo *Frantziák*, a pag. 54. hofszafan le-rajzoltatik, az első Consultól 1801-ben meg-tiltatott; 's felele *Bonaparte*-által az végeztetett, hogy annak számára különös Templom, és gyakorlása az Isteni új tiszteletnek ezután ne engedtesse. — A' Bétsi udvari újság, és abból a' M.hirmondó a' Pofonyival-együtt a' tűz ellenző új találmányról e' képpen tudósított: „ Prágában egy SEITZER nevű,

*) TOUSSAINTRÓL lásd ezen 18. Szak. tit. *Toussi*.

„ magányosságban élő ember olly kenyő-
 „ tsöt talált-fel, a' mellyel ha a' háznak
 „ zsindely vagy deszka *fedelét*, 's egyéb
 „ *fedél-tartó fájit* bé-keni az ember, meg-
 „ nem gyúladnak.“ — Ez a' fontos talál-
 mány, October 17-dikén estvéli öt órakor
 Ts. K. Kamarás, Tanátsos Gróf *Korinszky*
 Urnak; a' Város Tanáttsa részéről pedig
 Polgár Mester *Neüber* Urnak, és nagy lo-
 kaságnak jelenlétében, egy e' végre ké-
 szítettett és magasra fel-emeltetett 's bé-
 kent *Zsindely fedelen* meg-próbáltatott az
 úgy nevezett Velentze - Szigetben. Husz
 minutáig égett a' *Zsindely fedelen* szalma
 és fa; azután pedig a' fa el-égvén, a' *pár-
 szén* fokáig rajta hagyatott; még-is a' zsin-
 de'y fedél elébbeni épségében meg-maradt.
 A' találmány haszna tehát ki-tetszik. A'
 ki-találója a' dologból titkot nem tsinál;
 hanem igen kevés jutalomért a' *kenöts* ké-
 szítésére akarkit meg-tanított. — Az Amé-
 rikai (Ángliából szakadt) Republica 13.
 egyselüt Státusokból áll, kevés számból
 nagyra sokasodott 1801. esztendeig. Melly
 esztendőben oda leg-töb' nép költözött *Ir-
 lándiából*, avagy *Hyberniából* a' békéte-
 lenségtől; *Angliából* pedig az éhel-halás-
 ra-jutás félelmétől kinszerítettvén. Azon
 éjszaki Amériikai Ángliából eredett Respu-
 blikának *Georgia* nevü Tartományában,
 Urunk' 1790-dik esztendejében 82. ezernél
 egy kevésé töbre ment ugyan a' nép szá-
 ma; de 1801. esztendő elején 163. ezerre

számláltatott. *Kentuke* Tartományában 1774-dik esztendőben még sivatag pufztaság volt, melly merő erdőkből 's egynehány kunhókból állott; most már 220. ezer emberre megy benne a' nép száma. Annyira meg-szerették az Europaiak az oda-való Lakosok' életét, Német Ország, Helvetia, és Belgium esztendőnként sok száz Lakosaitól meg-válik, kik oda átköltöznek. Lásd a' M.k.ház 6-dik Szakaszában ezen könyvet: *Reise durch-ver-eingten Nordamerikanischen Staaten von SCHÖPF.* pag. 151. és a' 17-dik Szakaszban *WELD ISÁK* útazását durch die Staaten von Nord Amerika. — October 25 dik napján Hertzeg *Migazzi* Kristóf Kárdinális, Bétsi Érsek, nagy nompával tartotta mint 50. esztendős Püspök az ő Jubileumát Sz. István Templomában. — A' *Máltai* Joánniták Német Országi Nagy Priorjok Hertzeg *HEITERSHEIM*, vette az Orosz Tsászárnak 20-dik Juliusban irt Levelét, mellyel azt javasollya Néki: hogy az ő Tartományos Káptalanbéli Gyűlésébe gyűjtse-össze a' Tagokat mennél számossabban lehet, és lépjen velek-együtt a' *Nagy Mes-ter*' választására illy képpen: 1. Mindenik Káptolonbéli Tag szabadon, tudomány, és lelkiismerete-szerént voksollyon az Ordónak akarmellyik személlére, a' mint azt leg-méltóbnak, és az üdök mostanyi környül-állási-szerént leg-arra-valóbnak ítéli lenni. 2. Mind ezen Voksfok küldessenek

Petersburg városába. 3. Petersburgból a' Romai Pápához fognak küldetni: ő Szentsege most egyszer, és a' jövődre minden következés nélkül az új Nagy Mestert ki-fogja nevezni. Mind az Ordo pedig maga, mind annak Birtokjai ezután az Orosz Birodalmi Felsőg' védelmezés-alatt fognak állani. — Máltának a' Frantziák-által lett el-foglalásáról, az előbbi's utóbbi gondviselőjiről, a' Nagy Mesterről *Hompeschról*, lásd a' M.k.ház 12-dik Szakaszát titulo *Bonaparte*, pag. 46. és p. 338. tit. *Orosz*. 13-dik Szakasz. tit. *Oroszok*. pag. 220. 15-dik Szakasz. p. 165. tit. *Orosz*. *) — Midőn a' Fő kegyelmű és Tiszteletű Gróf *Révai* János Szepesi Püspök, Megyéjének Dunaveczi Részében az ő Egyházi látogatását el-végzette; az Antiquavillai, avagy Ó Falvai Sz. Egyházban ájtatossan-pompás *Te Deum*, Isteni dicséret tartatott, és *Zimmitsák* Mihálytól, a' Megye Dunaveczi részének Al-Dékányától, Fridmáni Plébánustól butszutató deák ékes beszéd is mondatott-fel, 1801-ben Julius 22-dikén. Azzal az Uriálsan betsületes Igéji-között elé-számlállyá a' látogató Püspöknek Megyéjére hozott vigasztalásit, álhatatos békecséges türesét, fárads-

*) *U'ÓB* Sándor Ts. ki-hirdette azt-is, hogy ő a' Máltai nagy Mester változtatásában erőltetéssel nem fog élni.

tságit, gyóntatásit, bérmlásit, oktatásit, le-ereszkező, kegyes fő Pásztori foglalatosságait. — *Sermo terminata Dunaveczeni visitatione.* Leutshov. 1801. editus. A' M. Püspök ditséretiben él a' Régiek igéjikkelis, illyen a' többi-közt: „ omnia majora „ sunt in illo, quam ut verbis concipi que- „ ant. — succumbendum est huic loco, ne- „ que narrare aggrediar, quod dicendo „ minus facerem. Et Tulliani fluvius ist- „ hic siccaretur ingenii. “ Fő Pásztori munkálkodásait illy szókkal magasztallya a' 3-dik Levéltől-fogva: Irrequietis; per hunc impervium, tot alpibus, vallibusque interceptum Districtum; non cogitatibus solum, verum pro more Apostolorum, sequutus vestigia ipsius Magistri Christi, pedibus etiam discurrebas, intentus ab alto non Tuæ, sed nostræ omnium utilitati, & felicitati. — Si quid a Capite in nobis, qui tui sumus in vinea Domini cooperatores, corrigendum erat, pro paterna tua benignitate, medelam fecisti. Si quid in mores creditarum nobis ovicularum contagios; irrepasset, scrutatus es, ut saluti illorum consuleres. Si quas turbulentus, alienorum a fide orthodoxa, aquilo minaretur procellas, solertissime inspexisti, ut periculum anteverteres: pio & Apostolico Zelo abreptus, pro sacro Tribunali raro sane exemplo toties quoties confedisti; & quotquot centenos ad Te turmatim velut ad Patrem omni cum fiducia

accedentes benigne suscepisti; consilium, absolutionem impendisti? Quot millia, fidelis & prudens Mysteriorum Dei dispensator Pane Angelorum pavisti in vitam æternam! roborasti Confirmationis Sacramento tot millia animarum; sed simul nomen tuum factis immortalibus inscripisti ipso illo indelebili caractere, quem aliorum mentibus infudisti. Sed & Christianis, piisque moribus imbuisti omnes; non verbo solum, sed exemplo etiam forma gregis factus ex animo. Quis enim in divinisimo hoc munere tuo vel tantillum Te unquam vidit commotum? quis moerentem? unus idemque toto sacræ hujus Actionis tempore, cœlestem quodammodo lætitiâ vultu præferens, extra naturam hominum videbaris. Nil proin mirum, quod ad te anhelaverit bonus omnis; fugerit nemo, nisi partes adversæ. — — Vale! si gratiose pateris, tibi dicimus vale; benignissimum profundissime venerati Patrem. Quod si fragilitas & infirmitas nostra, cujus fecisti periculum, disciplinam aut offensionem quampiam provocavit, a paterna Excellentiæ tuæ bonitate indulgentiam, ceu a Pontifice ex hominibus adsumto, qui novit alienis quam optime compati infirmitatibus, humillime imploramus. Perge jam. Verumenimvero non sinemus Te totum a nobis divelli, neque solum. Non abibis totus: manebit in hocce Districtu perennis Sacræ tuæ peregrinationis,

Ivavissimæque tuæ præsentiaë jucunda memoria ac desiderium. — — Neque solus discedes. Comitabimur te Præful Excellentissime in persona usquequo gratiose indulgere dignatus fueris. Comitabimur porro precibus nostris. — — — Első *Alexander* (I. Sándor) Orosz Tsászárr, ki a' Tsászári trónusba lett tulajdon következtetését 1801-ben, 24-dik Mártziusban ki-hirdette; a' mint a' M.k.ház 16-dik Szakaszában p. 106. látni lehet, hat hónap-múlva, 27-dik Septemberben, *Moskua* városában megkoronáztatott. Arról hirt vévén *Petersburg* Városa 4-dik Octoberben, száz egy ágyú durrogásával hirt adott az Oroszságnak: meg-vonattak egyetemben minden harangok: ki-világosított a' Város, fő jelességgel pedig az Országi Collegium, a' tengeri Kádett-sereg háza, az Academia, a' posta, *Stroganov* Gróf palotája, a' Svetziai követ szállása, 's külső országi némelly kereskedőké: Néva vizét tündöklövé tette a' rajta uszkáló fok ki-világosított háj: a' Kásáni templomban háláadó Isteni dicséret tartatott; a' musika, a' theátrum, a' nép tapsolása eleven vidámságra ébreszté a' várost. Maga a' Tsászárr az ő koronáztatása napján igen nevezetes parantsolatot hirdetett-ki. Annak elején arról teszi bizonyossá hiv alatta valójit, hogy uralkodásának egyedül-való tzejlya szüntelen Népének boldogsága fog lenni: nevezetefek azon parantsolattyának ezen Igé-

ji: „ Szerentséfen el - végezödvén a' mi
 „ meg-koronáztatásunknak Sz. tzeremoniá-
 „ ja; Istennek azért tartozó háláadásnak
 „ jeléül, kedvesseb' áldozatot ö Felsége-
 „ előtt nem tehetünk; mintha szivünk in-
 „ dulattyának engedvén, annak zálo-
 „ ául; hogy az ö Felsége-előtt foga-
 „ dott kötelességünket, a' mi igazga-
 „ tásunk - alá adatott nép eránt hiven bé-
 „ töltyük, ezen napot a' következendö
 „ kegyelmes Rendeléseknek közönséges-
 „ sé-tételére szentellyük, 's az által örök-
 „ re emlékezetben hadgyuk. “ 1. Fel-sza-
 badíttjuk minden Renden-lévö lakosit Bi-
 rodalmunknak, ezen folyó esztendöre néz-
 ve, az új Katonák állíttásától. 2. A' jö-
 vö esztendöre bé-szedendö adó-fizetéskor,
 a' fejekre vettetett adóból minden fze-
 mélynek engedtesse-el 25. kopéka. 3. Ha
 a' pénzre büntetett Személyek még eddig
 bé nem adták a' Summát, a' mellyre vol-
 tak büntetve, engedtesse-el nekik. — —
 Egyéb parantsoló részekben külömbféle
 foglyok, rabok, 's mások, szabadon leen-
 dö el-botsáttatások parantsoltatik. Az u-
 tólsó tzikkely illy foglalatu: Minden Ka-
 tona Tisztek, az alsó rangon kezdve az
 Obersterekig, s ezeket is oda értvén; eszt-
 tendei fizetéseknek egy negyed részével
 töb' fizetést fognak kapni a' jelen-való eszt-
 tendöre. — Mouskában a' koronázás al-
 kalmatosságával tartatott pompák-közöt,
 September 29-dikén harmintz ezer ember-

re voltanak asztalok meg-terítve, mellyek-
mellé szabadon ki-ki le-ülhetett: az asz-
talok-körül mesterségesen helyezettett 8.
szökő-kutakból bor szökdétselt. *Sándor*
Ts. az asztalok-közül egynél jelen volt.
Sándor Ts. a' koronázása-előtt illy *Leve-*
let irt *Soltikovhoz* Moskuai Gubernátor Ge-
neral Feldmarschal Grófhhoz: „ Tudtom-
„ ra esett, hogy a' Moskuai Nemesség az
„ Ur példája-által fel-buzdítottván, fel-
„ tette magában, hogy nagy summa pénzt
„ gyűjtsön öszve, a' mellyen, az én Mos-
„ kuában meg-koronáztatásom pompájá-
„ ra, győzedelmi kapuk 's a' t. állíttassa-
„ nak. Meg-ismérem ezen fel-tételben a'
„ szeretetnek és tiszteletnek jeleit, mel-
„ lyekkel mind az Ur, mind a' Nemesség
„ erántam viseltetnek, és köszönöm; de
„ mivel a' szükséges pompára meg-kiván-
„ tató költségekről már én magam rende-
„ léfeket tettem; szükségtelennek tartom
„ azokat. Arra az esetre, hogy ha a' Ne-
„ messég egyesített erővel és tehetséggel
„ valamelly köz hasznu intézetnek akar-
„ ná a' fundamentomát meg vetni; mint
„ példának okáért, egy oskolát, szegé-
„ nyek házát, vagy a' betegek számára
„ Ispotályt akarna építeni, magam is ö-
„ rülnék, ha a' Nemességgel szerentsém
„ lehetne egy illy szándéknak végbe-vi-
„ telére egygyesülni. 's a' t.“ *Sándor.* A'
Koronázásra-való bé-menetelkor az ara-
nyos ezüsts Kárpitokkal ékes ablakok,

a' Tsászár előtt és utánna lovagló Deputátusok, Kalmukok, Baschiriek, Kosákok, Georgiánusok 's más Nemzetek seregei, a' jobján lovagló Constantinus fő Hertzegnek, és fok Generálisoknak tündöklése; a' koronázásakor *Plátónak*, Moskuai Metropolitánusnak buzgósággal (Pathos) és méltósággal tellyes belzéde, a' harangok, ágyúk, világosítottok, tapsolások, rendtartásnak tulajdoni voltak szemre fülre minden érzékenység gyönyörködtetésére-valók. A' Tsászár a' koronázás és felkenetés-után az Oltár-előtt térdre esvén, fel-emelt kezekkel könyörgött népének javáért. Véghez-menvén a' koronázás tzeremoniája, le-vette a' Ts. a' maga fejéről a' nagy koronát, és a' Tsászárnénak feje föle-felé tartotta; 's azután ismét tulajdon fejére tette; azután a' kisseb' koronát elé-vette, 's azzal a' Tsászárnét megkoronázta. Az özvegy Tsászárné az egész tzeremonia-alatt koronás fővel vólt. — Ezen 1801. esztendőben, Genuában a' Szent *Klára* Templomában történetből egy ónkoporsót találtak; melly fel-nyitvatván, a' benne-lévő száz ötven esztendős holt test egészfzen épnek taláztatott. Teméntelen nép tódulván ennek látására, a' Politzia Ministere az egészségre ügyelő Commissionsónak Præsese-által meg-visgáltatta a' holt testet, 's azután más helyre temettette. — Ezen esztendei történet a' Lugdunumi-is. Lyon = Lugdun városában kettő

a' leg-nagyobbik házok-közül hirtelen öszve-dült, 's hetven familiákból álló embe-
reket; ki-vévén a' föld színén lakók' egy-
egynehányit, a' kö omlási-alá temetett;
kiknek száma egynehány százra megy. —
Ezen esztendőbéli két ember számláltatik
elé, kiknek életek száz tizen-négy esz-
tendős.

HONTHEIMJÁNOS MIKLÓS. Fel-szen-
telt Püspök és Treviri Suffraganeus. 1701.
született, 1790. halt-meg a' Luxemburgi Tar-
tományban fekvő Montquinzin nevű tulaj-
don jószágában. Ő írta a' *Febrónius* ne-
vű tsatázó könyvet, melly sokaktól meg-
táfoltatott, 's mellyben hirdetett új tanítá-
sfairól végtére *Hontheim* maga-is le-mon-
dott. *Treviriben* temettetett-el. Meg-tzá-
folóji-között nevezetes *de Vigilibus* Antal
= *Trautvvein* György az Ulmai *Wengen-
Szigeti* Regularis Canonokok Apátura. En-
nek summáját ki-tettem illy kézi bé-kö-
tött Írásomban: I. B. M. Dissertationum &
Commentationum volumen (*Ceruleo-Album*).
*Vindiciæ adversus Febronium, Augustæ &
Oeniponti* an. 1765. Ki-tettem *Sapel* sum-
máját-is az említett Volumenben: pag. 13.
Ladislai Sapeli ex ordine Recollectorum
S. Francisci Liber singularis adv. Febronii
tom. 2-dum Augustæ 1771. (laudatus per
Breve CLEMENTIS XIII.) *Sapel* olly Le-
véllal-is ostromlá Febróniust, melly majd
tellyességgel ama' néhai széles tudományú
Thomassinus Lajosnak a' Romai Pápákról

ditséretesen irt tanításából áll; azért ezen ostrom-Levelére *Sapel* illy titulust irt: *Epistola Ladislai Simmoscorvini Tusci. Siennæ an. 1765.* Ez betű-hányással annyi mint: *Clarissimus Ludovicus Thomassinus.* Midőn Febronius Sapelnek Levelé-ellen ki-támadt, nem tudta, hogy Tomassin-ellen hartzol. *Sapel* széles tudományu, elmés, izmos, hathatós vigyázó, ékessen-író Tánítottó. *Sapelből* hofzafan fel-jegyzettem jobbára azokat, a' mik Febrónius meg-tzáfolásához tartozandók, mind abban a' kezem-írásában, mellynek ez a' homlok írása: *Dissertationum volumen Varadini scriptum.* ad Calcem MS. mind más Mstumban in 8 vo mellynek ez a' homlok-írása: *Reflectiones Miscellaneæ ad selecta Juris præsertim sacri capita.* Ebben a' kéz-írásomban illy tzáfolás találtatik §. X. XI. XII. XIII. a pag. 41. ad 68. *Tuba Seditiois in Pontificem.* Abban főképpen Febrónius veretk-viszsa. Lásd a' Romai Pápáról a' ki-nyomtatott *Responsorum* nevű könyvemtis. Edit. Cassoviens. *Landerer.* 1789. Libro I. & 2.do Tomo 1.

I.

JOURNÁL-IRÓK. Augusztában. Ezeket a' M.k.ház' 4-dik Szakaszában-is emlegettem. a pag. 115. ki-adták az 1801-béli foly-

tatásokat. A' 32-dik §. alatt Verónai Sz. Zeno Püspöknek Krisztus születéséről irt beszédét adják ki Németül; hozzá hafznos Jelöléseket ragasztván. Következik Sz. Gaudenrziusnak Bresciai Püspöknek a' Machabeusokról irt Beszéde: Sz. Hyeronimus Levele Marcellához. A' 33-dik §. illy titulusu oktatást foglal magában: über Zerfall der Religion und Sitten. O tempora! o mores! A' hivalkodó, puha, gyönyörűség kereső életről főkép' az aszszonyi Rendben pag. 342. §. 35. Az obscurántok és Luciferántok (világítottok Aufklererek) tulajdoniról beszéll. Emezek soka vannak: azokat egy régi Luciferáns egész Legiónak nevezé: „mert soka vagyunk,“ úgymond. MARCI. 5. 9. A' Luciferok, avagy az úgy nevezett Világítottok mind azokat, kik az igaz Hitet védelmezvén, velek nem tartanak, *obscurans*, fetítettő névvel faggattyák. Az a' könyv, melly a' Trónusok és oltárok-ellen szegezett igyekezetet fel-fedezi a' Világ Naggyainak, a' *Luciferok* társasága elejbe irt olly régulat emleget: über die Gefahr, die den Thronen, und dem Christenthume den gänzlichen Verfall drohet — An die Grossen der Welt, pag. 21. A' légyen minden dolgunk, hogy az Aufklärunghoz, úgymond a' Lucifer: a' világosításhoz tartozandó Írásokat kiterjeszszük; ellenben el-nyomjuk azokat, mellyek a' Filozófiai állítások (a' hitelenség) ellen dolgoznak. Arra a' végre

Szükséges az, hogy a' Journálirók, a' Literáturát illető ujság árulók zsoldunk béressei légyenek, 's ezek mind azon légyenek, hogy meg-alázzák mind azokat, a' kik a' világosítás végével ellenkeznek; hogy ezeknek Irásaik az ő betsületeket el-vezejtsék, vagy tekéntetek leg-aláb meg-gyengüllyön. A' ki velünk nem tart, ellenünk van; azért méltó dolog, hogy üldöztesse, rágalmaztassanak, le-nyomattassanak. (*Filó, Spártakus* és más Illuminátusokról a' M.k.ház 7.dik Szakaszában tit. Magazin-Irók hozzászása a' tudósítás.) A' neveztes *Nicolai* kiről lásd M.k. ház 7. Sz. p. 239. némelyeknek nagy helyén hagyásokkal azt írta: hogy vannak Jésuiták, kik Jésuitáknak lenni magokat nem tudják; így vannak Luciferek-is, kik magokról ezt a' tulajdönt nem vallyák. Vannak az Illuminálók-között *Nominálisták* az az új szó Szerzők; vannak *Ideálisták*, avagy új elmekép koholók. A *Philosophus* szó nem új ugyan; de az ő ideájok és nyelvek-szerént az a' *Filósofus*, a' ki a' Keresztény vallást ostromollya. 's a' t. = A' 36-dik §. alatt illy Történetet beszéllenek az Augusztai Journál irók. *Spessart* tartományában, *Nesselbrun* táján, 1798-dikban egy Ts. Királyi Tiszt meg-szállván a' falu fogadójában, onnét egyenesen egy rongyos gunyhóba ment, s köszöntvén a' gazdát, kvártélyt kért. Felele az Öreg gazda; oh édes Uram; nem adhatunk olly szállást, a' mi nemü az Ur-

hoz illene, 's azt az Ur maga-is láttya. De ha örömeft bé-szállok házatokba, az akárminémü légyen? úgymond a' Tiszt: kedves vendégünk lészzen az Ur, mondá mind a' gazda, mind a' gazda aszszony; ha tetszik meg-elégedni. Le-ült a' jó Tiszt, 's a' beszédjét úgy alkalmaztatta, hogy az öregek néki életek tellyes rendi módját el-beszéllék; a' többi-között, hogy volt egy kedves fiok, öregségeknék minden reménységek, és örömök, ki szépen tudott olvasni, irni, számat vetni, 's az első Áldozása után - - Meg-holt-é, kérdé a' Tiszt? Ah! nem, úgymond az öreg, hanem el-tűnt a' házunktól: azolta már 26. esztendő folyt-el; 's mi felöle egy parányi hirt sem hallottunk, nyilván már a' temetőben fekszik; erre mind a' két öreg hangos siralomra fakadt. Mi volt a' neve a' fiatoknak kérdé a' Tiszt? El-mondá a' gazda mind kereszt, mind vezeték nevét; a' Tiszt pedig: vidámúllyatok, úgymond, a' ti fijatok él-még 's egészséges: az Tsászári katona, az én Kompániámban szolgál, és jó dolga vagyon. Azt én nem hihetem, mondá az öreg Anya, hogy él most is: mert eddig irt volna. A' Tiszt elé-vez egy levelet, mutatá, kérdé: ha nem a' fiok keze vonása-é az? mondá a' gazda: szeb' ez az irás az én fiaménál; felele a' Tiszt: többet tanúlt tudniillik azolta, olly hoszszas idő-alatt; tetsék tsak olvasni. A' beszélgetés-közt az anya aszszony a' Tiszt-

nek szeme-közé figyelmetefsebben nézván, mondá az Urának: hallya ked: ha ő ke-me olyan nagy Ur nem volna, fiunknak ismérnem. A' Tiszt nem türhetvén továbbá az Incognitot, Szüléjinek nyakokba esvén, én vagyok, úgymond: a' ti fiatok; ki-veszi erzfényét, le-tesz nekik az asz-talra száz tallért. Hálá Istennek! mondá az Aptya; az Anyja pedig így szóllott: Honap Hessenthalba (Aschafenburg táján, a' hol a' bódogságos Szüz képe tisztel-tik, 's különös mennyei kegyelmek vé-tetnek, mellynek Templomát fel-törvén a' Frantzia, kintseitől meg-fosztott, a' képet ott hagyván) honap Hessenthalba megyek; 's Gyónás, Áldozás-által meg-köszönöm az Istennek, hogy fiunkat ismét láttyuk. Kér-dé a' Tiszt: mi ünnep van honap? Mária látogatása napjára mutattak. Jól vagyon, felele a' Tiszt, én-is oda megyek. El-is vitte másnap tulajdon tsézáján Attyát An-nyát a' Sz. helyre: attyát, kit zsibbadó görts bántott, karon fogva vezette a' Tem-plomba, bé-ülteté a' Székbe, maga a' fik-ra térdeplett, az egész nép bámulására, és lelki épületére. Az Attya falusi Pász-tor volt, kitől a' Moguntzia táji téli isko-lában a' gyermek írásra, számvetésre meg-tanítatván, az M* fő Tisztól Bétsbe vi-tetett, Tacticára, 's Katonához illendő tu-dományokra oktattatott, Olasz Országban fő Hadnagyi tiztségre emelkedett, onnét Helvétziába jutott, s innét bé-utazván

Spelsártba, látogatásával meg-vigasztalta édes Szülőjit. Az Isteni félelem a' vitézséget bódogította. — Ezen Történetnek leírója, úgy tetszik, hadi Pap volt, 's a' hadi haldokló Frantzia Katonákról így ír pag. 369.: Láttam, mikor a' Katholikus Papok a' haldokló Frantzia vitézekhez sietvén, nékik a' végső vigasztalással kivántak szolgálni; de tőlök a' *Sacre Dieu* káromkodással viszsa-hurogattattak; ellenben sokszor hallottam más Frantzia Katonáknak panaszszokat, hogy ihol mint a' marhák mézfárszékre vitetnek, 's a' végső vigasztalás el-záratik tőlök; melly nem tsak a' Németeknek, hanem az Oroszoknak és a' Törököknek-is meg-engedtetik. O mi sok Frantzia sebbe esett katona Ambergnél, Würzburgnál, Aschafenburgnál, Vetzlárnál kiáltott-fel illy szókkal: keressetek-fel Papot nékünk! Tulajdon szemeim láttára, füleim hallatára verték mellyeket, szemeiket az égre emelék, és a' Papi fel-oldozást töredelmes szívvel fogadák.

A' 38-dik §. alatt *Weisenbach* Józsefnek, néhai Jézuitának, azután Zurzáchi Canonoknak 1801-ben történt halálát és 80. egynehány Irásit emlegetik a' Journál-írók. Némelylek Basileában, mások Augsburghan nyomtattattak. 1. De Eloquentia Patrum. LL. 13. Vorbothen des neuen Heidenthumes 8. Nachtrab zu den Vorbothen des neuen Heidenthumes. 25. Nova Forma Theologiæ Biblicæ T. T. 3. 26. Erbau-

liche und angenehme Erzählungen 27. Carminum LL. 5. &c. — §. 40. ROCHE Thodor Papnak a' Keresztény hitért Besanconban szenvedett haláláról. Midőn az ő Isteni, és felebaráti ájtatos fáradságos szolgálati-után a' Nemzeti kegyetlen Gárdáktól az ő rejtek helyében 1794-dik esztendőben el-fogatott, annak, a' ki a' kezével meg-ragadta, kegyes öleléssel a' nyakába esett, orájával meg-ajándékozta. Lelki tsendessége, melly az ábrázattából és szóllásából tündöklött, arra indította az üldözőit, hogy el-eresztéséről tanáskoznának; Sz. Hypolitusra el-vitetett mindazáltal, mindenütt pedig a' néptől könnyörülő betsülettel fogadtatott mind Krisztusnak szenvedő szolgája: meg-engedettettnéki, hogy rokonyit levelével vigasztalhatta. Az így kezdődik; Már Istennek hála legyen! kívánságom be-tellett. El-fogattattam. Soha se volt olly örömöm mint mostanyi állapotomban. Sz. Hypolitusból a' gvilotin (nyak-vágó szerfzám) alá fogok jutni. Kérte az uton a' késérő üldözőit: hogy a' tisztekbe járó régulájok-szerént, lántzra vettelsék: meg-halgatták; noha nagy nehezen: mert tisztelő félelmével meg-tellett a' szívek; végtére engedtek azon kívánságának, hogy a' Krisztus Jé-fusért és annak vallásáért lántzot viselhesen. Így vezetett fogva Sz. Hypolitusra; a' hol az uton szemlélték, minnyájon betsületére, 's tiszteletére szána-

kodva gerjedtek. Ottan a' Birák elejbe állítatván, egyenessen meg-vallá *Roche*: hogy ő Katholikus Pap, hogy Jul. 25-dikén 1793-ban azért jött-vissza Frantzia Országba, hogy az Evangeliomot hirdesse, hogy a' Hiveknek szolgállyon, hogy a' Sz. Sacramentomi kegyelmekbe őket részesültesse. A' volt reá a' Sententia, hogy vétefsék-el mindene. Se pengő pénz, sem Assignát nem találtatott nála, hanem tsak olvasó, három könyvetske, 's Urunk keresztének egy részetskéje, mellyet a' Sveitzer földről Romába utazván, a' Szentek teteminek és 7-dik PIUS. Pápa tiszteletére; onnét magával hozott; tsak ezt engedték-meg néki buzgó reménykedése-után, a' többitől meg-fosztották. Sz. Hyppolitusi tömlötzében a' hivektől meg-látogatvatván 15. napig tartott fogsága-alatt, más eledelt el-nem fogadott; hanem tsak kenyérral és vízzel élt mint egyéb rabok. Végtére az igaz vallásért Besánconban 1794-ben, tavaszkor a' gyilkos fejsze-alatt ájtatossan ki-adá a' lelkét.

Az 51-dik §. alatt az Augustai Journal az 18-dik Században született Aufklärung nevelőjit számlállya-elé a' Freymauer nevű Filosofusok-által; kiknek fő Mesterek Párisban az *aux Vrais amis* Logéban de Chatillon volt, a' Londoni Nap-nevű Logéban Sir *Williám Lyly* a' Fundator Romában a' *Vice Comte de Grasse*, Turinban Abbate *Bandini* Logéjok, Florentziá-

ban, Velentzében, Nápolyban, Béts, Leiptzig, Dresda, Frankfurt, Berlin városiban, alsó Német Országban, 's egyebütt egyebek. Hires volt köztök Báro *Hund*, *Schubart* ('s a' kiket a' M.k.h. 7-dik Szakaszában az Illuminátusok-közt elé-szám-láltam p. 212.) Emlegetik a' buja paraditsomnak Mahomet-szerü hirdetőjét *Schvedenborgot*, ki a' Lelkekkel való beszélléssel hitegetve kereskedett, ki mikor a' Sveziai Revolutziókor 1756-ban *Ulrika* Királyné azon töprenkedne, miért hogy a' már meg-holt testvérje egy Levelére nem felelt, 's reá bizná, hogy azokat tudja-meg a' holt Hertzegtől, a' T.* és H.* Grófoktól éjjeli látogatójitól meg-tanított arra, hogy mit mondjon a' Királynénak (ki a' Revolutzio Fejének tartatott, 's alig, hogy azért nem adózott.) Más nap bé-megy *Schvedenborg* a' Királynéhoz, 's meg-jelent, úgymond: a' Hertzeg lelke, 's Felségednek azt mondattya, hogy az Ország dolgába magát ne avassa, zürzavart ne okozzon, a' már meg löttekért tartson penitentziát. El-ijedve hallván a' titkait a' Királyné, *Schvedenborgot* azután még nagyobra betsüllé, meg tsalattatván tudni-illik. Más egy Leiptzigi hitető a' lelkek láttatása-előtt füstköddel 's pálinka ivással készitté arra halgatójit. Meg-meg más (GUGOMOS nevü) hitető igazán magára vallotta az ördögökkel való tzimborálást.

K.

KEFALÉON - Kephaleon Cephalæon. al. Cephalion, Gergeti Görög, melly időben irt, ki-nem teszi Fótzius, Strábótól említettik, és Fótziustól, ki Históriás Summáját az ő 68-dik könyvében emlegeti. *Cephaleonis Historica Epitome*, irt Ninustól, és Semirámistól kezdvén, Nagy Sándorig. Kilentz könyveinek a' kilentz Musák nevei a' tzigéri; talán *Heródotus* példája-szerént. Síciliában számkivetést szenvedett, *Sopater* Fótziusnál, Codice 161. ezen Cephalionnak *Erato* nevű könyve' részéből füzte az ő tizedik könyvét, mellyben nagy Sándornak Tettei irattak-le. *Sopatri Sophistæ Eclogæ variæ doctrinæ Libri* 12. pag. 104. Decimus (Sopatri Liber) coaluit e *Cephalionis Erato*, quo Libro Alexandri gesta referuntur. Emlegeti *Sopater* (vagy Sopaterus) JUBA Királynak a' képiráfokkal irt könyvét-is. Melly emlegetéshez illy szókat téssen *Schotus* András Fótzius fordította és Jelölöje; (*De Juba*) *Lege Suidam de hoc Regum doctissimo et multis eruditissime scriptis libris clarissimo*. Említettik Kefaleon a' M.k.h. 11. Szakaszszában. tit. *Tzefaleon*. p. 179.

KORIKIUS. *Koriki*, vagy *Choricus*, Justiniánus Tsászár idejében, *Declamatio* nevű ékes beszédeket irt, és *Oratiókat*.

Válogatott szókkal magasztallya *Fótzius* az Irása módját Codice 160. pag. 102. Ki-
 irom azon magasztalást: hogy látsék mit
 és mimódon szokott ditsérni az Irás mód-
 jában: „ *Lectæ sunt Choricii Sophistæ Ga-
 zæi Declamationes Orationumque Classes*
συντάξεις variaæ. Gaudet hic accurata distinc-
 ctione atque puritate: ac siquando utilita-
 tis alicujus gratia etiam circumductione
τῆ περιβολῆ utitur, tam eam oportune adhi-
 bet, in periodi longitudinem nequaquam
 excurrendo, nihil ut perspicuitatem lædat.
 Mitior item affectus apud ipsum egregio
 candore temperatur, neque tamen ideo a
 docta recedit diligentia. Selectis plerum-
 que utitur vocibus, etsi non semper ge-
 nuinum illæ suum seruent usum. Interdum
 enim ob nudam figurarum deflexionem in
 frigidam incidit dictionem; & est ubi ad
 poëticum potius stylum delabitur. Vincit
 autem seipsum, præstantiorque est, dum in
 descriptionibus ac laudationibus versatur.
 Religionis item amans, Christianorum sa-
 cra, ritusque veneratur, nisi quod nescio,
 qua negligentia, & sine ulla causa cum mi-
 nime decet, fabulas historiasque gentilium
 scriptis suis admisceat; interdum etiam cum
 de rebus sacris differit. Æqualis fuit Ju-
 stiniani Augusti discipulus Procopi Rhetor-
 is (non illius Cæsariensis tamen) unius e-
 summis viris: qui temporibus illis multa
 & utilia scribendo, perpetuam sui memo-
 riam hominibus paululum modo humanio-

ribus relinquit. Altero item in ea ipsa sua patria doctore usus est, perinde Rhetore (*Procopio Gazæo*) cui jam ætate affecta gratissimum accidit discipulum suum videre docendi pro se munus occupantem. Hujus quoque libri multi, variæque doctrinæ circumferuntur, lectu atque imitatione digni. Est item liber ejus integer, *Homerorum versuum Metaphrases*, variis dicendi formis commutatæ, quæ summam viri cum dicendi facultatem, tum declamandi vim satis per se queant ostendere; quam virtutem quoad ejus a discipulo fieri potest, in orationibus *Choricus* expressit. Uterque pius est, ac sæpenumero in suis Orationibus, nec abs re, de sacro faciendarum imaginum usu differunt. — *Himerius* Sophista Declamatióinak a^r Rhetorica virágjaiból illy koronát füz Cod. 165. Lectæ sunt *Himerii Sophistæ* Declamationes &c. Hæ autem ab eo sunt orationes conscriptæ, ut in iis quodammodo plusquam in ceteris, dicendi vim suam, Sententiarumque florem pro viribus exhiberet. Ad imitationem enim *Demosthenis* circumductionibus abundat, ac multis Schematis varie distingvitur. Ideis item pulchre orationes temperat, sublimi se dicendi genere magis efferens. Verbis ad hæc utitur, quæ (ad formam saltem quod attingit) neque ob propriam suam notionem, neque ob emphasim a perspicuitate recedunt. &c. p. 107. In *Himerii Sophistæ*

orationibus fere septuaginta eadem dictionis forma, eademque figura servata, circumductionem ita ac tropum adhibet, tædium ut nullum pariat ingeniosus, & quasi familiaris redditus troporum usus. Immo nemo hactenus, mea quidem Sententia, aut venustius, aut jucundius tropis usus est. Exemplis porro ex Historia, fabulisque omnigenis scripta ejus referta sunt, vel ad demonstrationem, vel ad similitudinem, vel voluptatem & pulchritudinem rei, qua de agitur: quibus orationem suam & emendatiorem efficit, & varie exornat. Verum in dicendo talis tantusque cum esset, impie tamen de religione sensisse perspicuum est; latenterque mordentes imitatus canes, Christianos allatravit. Vixit Constantio, & impiissimo Juliano Impp. atque Athenis eloquentiæ ludo doctor præfuit. — Midön Fótzius a' föld-mivelésről (de *Agricultura*, de *Georgiis*) Irásokat hagyott nevezetes tudósokról meg- emlékezik, azoknak - is az ő igyekezetekhez illendő méltó ditséretet osztogat. p. o. *Codice* 163. Legi VINDANII Anatolii Beryti de *Agricultura* disciplina *Collectanea*. Conflatus autem hic ab eo liber est e Democriti & Africani, atque Tarantini scriptis, Apulei quoque & Florentii, Valentis, LEONIS. (tres huic Georgicorum libros tribuit Suidas ait Schot. in Schol. p. 106.) Pamphilli, tum vel maxime ex Diophanis Paradoxis. Opus duodecim absolvitur libris

bris utile sanè, ut ipsa nos experientia in multis docuit, ad terram excolendam, laboresque rusticos, quin fere ceteris utilior hic liber, quot quot in ea ipsa re elaborarunt. Continet tamen nonnulla prodigiis similia, fidemque excedentia, & Græcis referta fabulis, quæ præterire pium decet agricolam; cetera, quæ usui futura sint, arripientem. Et vero alii omnes, qui de re rustica scripserunt, eadem fere de iisdem, quantum videre potui, prodiderunt, neque in multis adeo dissentiunt. Quibus autem inter se dissident, in his LEONIS experimenta ceteris anteponuntur omnibus. A' kik a' Magyar hazánkban a' *Georgicon*, a' föld mivelésnek tudományát új hasznos könyvekkel, 's egész Iskolabéli Institutummal ékesíték, nevelék: arra szánt vagyonyokkal ápolgatták, azokhoz tartozandó *Mitterpacher* Lajos Apátur, Bétsi, Budai, Pesti tanító illy nevü Könyveiben: *Elementa Rei Rusticæ* Budæ 1777. Pars prima. Pars secunda 1779. De leg-föképen Keszthelynek földes Ura Gróf *Festetics* György, kinek keszthelyi *Georgicon* Institutumát meg-méltóztatia látogatni, 's ditsérni 1801-ben a' Királyi Fő Hertzeg JOSEF Nador Ispány 23-dik Augustusban. A' Sz. Mise hallása-után bevezettetett a' Fő Hertzeg a' Mester emberek számára állított Rajzoló Iskolába, a' Deák Gymnasiumba, a' Nemes Konviktusba, a' muzsikát tanuló nevendékek

szobájába (kiknek kellemetes musikájokkal fogadtatott) onnét magába a' *Georgicon*' arra-való külömbféle részü épületbe. Itt a' Tanító házba bé-vezettetvén, a' tanításhoz tartozandó eszközöket, készületeket, rajzolatokat, a' dolgok fő ismertetének ki-mutatásával meg-visgálta; azután által-ment a' selyem gombolító házba; innét a' Méh-házba, melly mellett a' Tyrolisi és Svvaitzer fajtu tehenek legeltettek: a' veteményes, palántás, fábriká-béli füvek, növények zöldellő kertén keresztül a' külső Telekre, és *Norfolki* Anglus gazdaság modja-szerént fel-olított szántó földekre ki-vitetett: a' számos nézők között egy készszen-állott, festett, ezüstözött, aranyozott, vasas ekével, bokrétás ökrökön a' le-hulló eső közben-is egynehány lépéséken terjedő barázdát húzni méltoztatott. Ekép a' M. *Hirmondó* az említett esztendőben numero 18. ki-teszi Nro 19. a' Készhelyi *Georgicon* Inffitutum más tulajdonit-is a pag. 325. Hogy tudmillik Gróf Tolnai FESTETITS Györgynek készthelyi *Georgicon* nevü Majorjában két ifjak stipendiummal a' Gázdaiskolába bé-fogadtatnak Praktikáns kötelességgel; de azokban meg kivántatik, hogy a' Filozofiát, vagy leg aláb' az alsób öt Deák oskolákat jól el-vegezvén, Deák, Magyar, és Német nyelveken beszéllyenek, és írjanak; az el-végzett tanulásokról, és jó magok viseletekről bizonyság-levelet hoz-

zának : ezeknek szabad szállás, fűtés, gyertya, és az első esztendőben 100. a 2-dikban 120. 3-dikban 150. forint adatik élelemre, 's bizonyosokká tételnek arról, hogy ha az egész Cursust ditséretessen elvégzik, a' Gróf jószágiban Gazda Tisztseget fognak nyerni. Minden egyéb Ifjakkak-is szabad magok vagy Jótévőjök költségén a' Keszthelyi Georgiconbéli gyakorlásba állani, annak törvényei megtartása-szerént. A' *Gazdaságbéli Cursusban* elé-adatik az Élet, Takarmány, Kerti vetemény, kereskedésre 's fel-dolgozásra-való plánta, gyümölcsfa, szőlő, és erdőmvelés: ló, szarvas marha, selyembogár, méh, szárnyas, és baromfi tenyésztés: vadászat, és halászat: az ezekhez tartozandó technologia, vagy mesterkedés; pálinka égetés, serfőzés, mészégetés, téglavetés, marhabizlalás, bor 's etzetkészítés: Falusi Politika a' tűz, dög-ellen, fakémelés 's a't. A' *Mathematicus Cursusban*: számvetés, Algebra, Geometrica, Conica Sectio, Trigonometria, Építés réguláji, és Rajzolati, Mechanica, Hydrotechnia: a' tserelés, pénz-el-való kereskedés és a't. — A' Veterináriai, marha ápolgatás, orvoslás tudománya; a' Természeti Historia, Botanica, Zoologia, Mineralogia: a' mennyire a' gazdaságot illetik: hozzá adatik sokféle Orvos tudomány: Chemia, Anatomia, Diætetica. GR. FESTETITS azt mondhattya PLINIUSSAL Hist. Nat. L. 18.

c. 1. p. 314. Naturae majestas tanto plures bonos genuit ac frugi, quanto fertilior in iis, quae juvant aluntque: quorum aestimatione et gaudio nosquoque relictis aestuationi suae istis hominum turbis, pergemus excolere vitam: eoque constantius, quo operae nobis major, quam famae gratia expetitur.

L.

LAXEMBURGIAK. Béts - mellett. A' Mhirmondónak. Laxemburgi hathatós Magyarságú Tudosítója 1801-ben így ír a' Laxemburgi új Várról: „Ma van a' Felséges *Theresia* Királynének neve napja, 15. Octob. mellynek illendő meg-állítására nagy készületeket tétetett *Ferentz* Ts. K. Felséges Urunk; 's ezek között kiváltképpen-való emlékezetet érdemlenek a' *Gotthusi* kerti épületek; a' mellyekbe ma fog először bé-vezetödni M. *Theresia* Királynénk. “ Ezek az épületek tsak most lehettek készzen. Az ide-való Ts. K. kertalatt épültek, nap.kelet-felé, közel a' Soproni úthoz. Három nagy szakaszokból állanak, úgymint: a' *Várból*, mellyet viz, vagy az úgy nevezett tsatorna vesz körül: azután a' *kis Udvarból* (*Vorhof*) e' körül-is viz foly; és a' *Turnirozó* helyből. A' *Vár* öt szegletü, 's egészszén a' *Gothusok* ize-szerent épült egy *Klosterneuburgi* hét száz

esztendős épületnek köveiből, a' mellybe két fel-járó hidon lehet bé-menni. Mint-egy husz szoba, 's egyéb lakni való helyek vannak benne. Az ablakok mind az Udvarba nyilnak. (Erről a' Chinai módrol lásd Mkh. 15-dik szakasz. tit. *Macartney*) Ki felé a' várból egy se szolgál; a' magas tornyát ki-vévén, mellyből minden-felé lehet látni; sőt a' tetején álló folyosón körös-körül lehet járni; ott áll a' várat fel-lármázó harang-is. A' Király és Királyné számára készített dolgozó, ebédlő, nappali és háló szobák ki-magyarázhatatlan szépségűek; tsak a' szobák alsó része-is, a' mellyen t. i. járunk, olyanok, mint a' fok féle színű kövekből, kirakott drága asztalok. Az ebédlő szála egészen márvány kőből van fel ékesítve fok szép oszlopokkal. Szép mindenek-felett a' vár *Temploma* melly belül egészen márványból készült; valamint kívül-is a bolthajtásos nagy ajtaja. Egy roppant nagyságú égő lámpásnak világossága kihat az egész Templomba, mellynek nintsenek ablakjai; ilyen rendi-kivül-való lámpások vannak más szobákban-is. Különös ékecségű kerek szoba az úgy nevezett *Elizium*-is mellyben a' felségessen uralkodó Hazánk Eleji szemléltetnek drága ki-faragott képekben: igen szépek a' régi időbéli fegyverekkel, pántzélokkal, sisakokkal, paizsokkal, buzogányokkal, 's a' t. fel-ékesített nagy szobák. A' vár-

nak védelmezésére egy három szegletű erőtség áll a' folyó víz közepében. Egyéb-eránt-is körül van véve sántzokkal, 's azok ágyúkkal vannak meg-rakva. Az úgy nevezett vorhofban = kis udvarban laknak a' tselédek, fegyveres szolgák (Knap-pen) ott vannak az Ifiállók-is. A' turnírozó helynek hozsza hatvan öl. Az Isteni szolgálat nagy ájtatósággal és tzeremóniával fog a' Gottusi vár Templomának fel-szentelésekor tartatni. — A' Mhirmondónál, ugyan azon ékestoll-szerént elé-adtatik *Schönaunak Laxemburghoz*, Báaden-hez, Béts és Neüstad között fekvő kertének, szigetének, és templomának le-irása. Az özvegy *Grasalkovits* Hertzegnétől, szü-letett Hg. *Esterházi* leánytól vette azt *Bá-ro Braun*, az udvari Teátromok vice Directora. A' Triefsting vize, a' Labirinthus, a' Barlang, az éj Temploma, abban a' hold, tsillagok, musika, ferdő 's a' t. vá-lagatott szókkal le-rajzoltatnak.

LEXICON-IRÓK. Volt már ezekről a' Mkházban emlékezet; utób Mihály Tri-nitáriusnál száz a' féle Irókra akadtam, kik mindenféle nyelvekhez, és tudomá-nyokhoz tartozandó Szótárokat irtak. Köz-ikbe lehet számlálni SCHELLERNEK Né-met Deák Lexiconnyát, melyben a' Deák szóknak minden féle kelete leg-bévséges-sebben meg - vagyon mindeu régi Deák Clássicus Irók töredékéből. *Lateinisch Deu-tsche Lexicon*. Gerhard. Scheller. Leiptzig.

1788. Zweite ganz ungearbeitete Auflage.
5. Thaler preis. Lásd ezen XVIII. tit.
Callepinus.

LESCHES. Görög Mitylénei Poëta, Romai Tullus Hostilius idejében. Egy kis Ihad (talán *Iliad*) nevű könyvet irt. Mondják, Pindarus sokat költsönözött belőle. Lycophon (Ptoloméus Philadelfus idejéből) setétes Tragicus Poétának) fejtője egynehány rendet elé-ád belőle.

LEUTIUS, másképp Leucius, Leontius, Seleucius, Mánes tanítványa; nagy hazug tsábító Nexocharidessal és Leonidessal azon eretnek tanítványival Evangéliomokat költeményezett némelly Apostolok neveik-alatt. M. TRINIT. L. p. 196. Praecipuus opifex fuit falsorum Evangeliorum, aliorumque librorum sub variorum Apostolorum nominibus vulgatorum, ut legitur apud Innocenti, 1. *Epist.* 3. S. *Augustin* L. de *Fide contra Manichaeos* c. 4. et 38. Leucium Manichaeis annumerat, sicut et *Turibius* ep. ad Idac.

LE LONG. A' Párisi Oratoriánusok Papja a' SZ. IRÁS külömbféle nyelveken lett Leírásnak, 's utób ki-nyomtatásinak kikeresője, irta a' szent Könyvházat *Bibliothecam Sanctam in binas Syllabas distinctam.* Ezen könyvnek summáját az ő Dictionariuma elejbe helyezettette *Calmes* Agoston. *Le Long* Jacob elé számlálly'a 's itélő tollal le-rajzollja az ő ditséretes munkájában a' Zsidó Siriai, Samáriai, Æthiopiai,

Chaldéai, Arábiai, Persiai, Török, Görög, Örmény, Georgi, Ibéri, Copti, Malaji, Német, Deák, Oláh, és más nyelveken elő-adatott Sz. Irás példairásit. A' *Hebreo-Samaritanus* Pentateuchusról azt vélik némellyek, hogy az ő Sz. Irásfokat a' *Hetven* nevűek Görög Fordításához alkalmaztatták. A' *Chaldeai Paraphrasis*, avagy a' *Targumim* sok helyen a' Betűt el-hadgya, de a' Pentateuchusban le-fordítás-gyanánt szolgálhat. A' *Samáriai* Sz. Irás a' Zsidó, Chal-deai, és Siriai nyelv-termetű, és Aramiai szó ejtésű. Az Aramiai nyelv mind a' Nestóriánusok, mind a' Maróniták Egyházi könyveknek nyelve. Török nyelven csak az Új Testamentom vegyon nyomtatásban. *Seemann* fordította, London 1666-ban nyomtatá-ki. Mert az *egész Bibliának* Török nyelvre-tett le-fordítása amaz Apostata Lengyel által, ki az előtt *Bovabi* Albertnek, azután *Ali-Beighnek* hivattatott, a' Bataviai *Luggunumi* Bibliothécában hever ki-nyomtatatas nélkül. Az *Örmény* nyelvű Zsoltár könyv leg-először 1565-ben nyomtatott ki Rómában. Meg-vegyon kéz Irásban a' *Georgiai*, 's az Ibériai nyelvű Sz. Irástól különböző nyelvű Sz. Irás; valamint a' *Coptus* avagy az Egyiptiai nyelvű Sz. Irásis; azzal élt Egyiptus a' nagy *Sándoriak* ideje-előtt. A' *Malaji* nyelvű Bibliák 1620-ben Arabiai betűkkel voltak ki-nyomtatva, 's melléjek tétetett a' *Batavusoktól* a'

a' Belgiumi fordítottás. A' *Malabárica*, vagy *Damulica* nyelvű Sz. Irást a' Dánusok nyomtatták - ki *Tranquebáron* a' *Coromandeli* parton 1714-ben. A' *Formosai* nyelvű Sz. Máté és Sz. János Evangélioma *Amsteledámban* 1661-ben a' *Sinai* nyelvű *Zsoltárok*, és esztendő forgású *Evangéliomok* 's *Epistolák* 1686-ban adattak ki; 's bár ugymond *Mihály Trinitárius*: a' *Katolikusok*-által. Az ő 3-dik *Classifisá*-ban *Le Long* az ó és új *Görög* nyelvű Sz. Irás' példairásit számlállya-elé a' 70. Fordítottók, *Aquila*, *Symmachus* és egyebek szerént. A' 70. Fordítókról azt mondgyák a' *Ghedalia*, és *Azariás* *Rabbi Zsidok*, hogy a' 70. Fordítottók a' fogságkor szokásba ment *Chaldei* nyelvből tették az ő fordítottásokat (de meg-nem bizonyították) mert a' *Zsidóul* irt Sz. Irás példairásit a' *Zsidók* a' *Fogságba*-is el-vitték magokkal, 's úgy tettik azokat akkor is utób'-is sok izben le-irták) * A' **BÖLTSESSÉG** könyvének *Zsidó* példairását kereste Sz. *Hieronimus*; de tsak egy a' félire sem akadt; hanem azt bizonyította *Praefatione in Proverbia*; hogy az **ECCLESIASTICUS** nevű Sz. Irást *Zsidóul* írva szemlélte. — A' *barbaro-görögül* irt *Bibliákkal* főképpen azok a' *Konstantzinápolyi Zsidók* élnek, kik *Karaita* nevet viselnek; de tsak othon és nem a' *Synagógákban* olvassák. A' *Kar-*

* LÁSD Mkház 9-dik Szakasz. titulo *Filadelfus* a pag. 59.

raita nevet azért nyerték, mert olly válasú Zsidók, a' kik a' Rabinusi és Thalmudi Traditiókat meg-vetik. — A' Deák nyelvre fordítottatott Bibliák már Sz. Ágoston idejében felesen voltak, külömböző személlyektől fordítva. S. AUG. L. 2. de *Doctrina Christiana*. c. 11. Qui scripturas in lingvam Graecam verterunt, numerari possunt; Latini autem Interpretes nullo modo: ut enim cuique primis fidei temporibus in manus venit Codex Graecus, et aliquantulum facultatis sibi utriusque lingvae habere vidébat, ausus est interpretari. — A' Német külömbféle szó ejtésű Bibliák-is igen sok féliek, a' mint a' Gottusi nyelvből eredett Misniai, Szász, Cimber, Dán, Svéd, Norvég, Angliai's más Theoticus-nemű Német nyelven ki-adattak (*Ulfila* Gotthus fordításáról volt már a' Mkházban emlékezet.) Elé számlálly a *Le Long* azon Bibliákat-is mellyek a' Deák nyelvből eredett Gall, Olasz, Spanyol, Catalan, Rhet, vagy Grison, Pedemonti, Oláh vagy Rumeni nyelven irattattak. Ezen tudósítások bőven meg-vannak Mihály Trinitáriusnál tit. *Jacob Lelong* a' mint a' *Richard Simonnak* a' Sz. Irást illető Critica Históriája-is, melly a' Romai Indexben billyeges. Lásd M. Trin. p. 475. titulo *Bibliotheca Biblica*. Az *Ulfila* ezüst betűs Bibliájáról Lásd Mkház 8-dik szakasz titulo, Sz. Irás *Le-iróji* pag. 210. és 15-dik szakasz tit. *Adolf* p. 9. *Origenes'* Hexaplá-

járól lásd az Afz. Egyh. Történetin - kívül a' Mkh. 14-dik szakaszát a' Zsidó hasonlítás XI-dik Folytatásában a' pag. 10.

LACY Gróf Mauritz életének 77-dik esztendejében. 24. Novemb. 1801-ben, Bétsben ki-múlt a' világból. Lásd róla *M-ház* 92-dik k. p. 213 és *Mhir.* nro. 43. 1801-ben. Halála-előtt két nappal meggyónt és meg-áldozott Katolikus mód Ize-rént, mellynek vallásában-is élt

LEVANTEIEK, vagy Natóliaiak, Törökül Anadolaiak. Mindenik szó annyi, mint Napkeletiek: mert Olasz Országgra nézve, Napkelet-felé esnek, Törökök, Görögök, Ormények lakják; Velentze, Anglia, Hollandia, 's egyéb Tartományok nagy kereskedéssel szokták *Levantét* meglátogatni. Annak Tartományi közé szám-láltatik Frigiának az a' része, melly most Törökül *Kiutábia* nevü: a' néhai *Prusia* az ő *Bursa* nevü nagy városával; a' néhai Attalusnak *Pergámusfa*; az ő Mysia nevü határával-együtt: *Smirna*, melly már *Is-mirnek* hivattatik Joniában: Trója, a' nagyobbik Frigiában: Efesus, Scutari, Chalcedon, Lámpsacus, Filadelfi, Sardes, Laodicéa, Colofsa, Thyatira, Focea (most Hoya) Miletus (most Milasfo) Magnesia, Antyra, Heracléa; *Amasia*, *Caramania*, mellyben az előtt Cilicia, Lycaonia, Isauria, Pisidia, Pamphylia, Lycia feküdt. Azokban Ikónium, Tarsus, Soli, Issus, jeleskedett. Natólia tájához tarto-

zandók ezen Szigetek, Cyprus, Rhodus, és a' t. Ezen Tartományok-béli Török és Görög tulajdonokról holzassan ír *Dallavay* ki fok a' féle helységeket meg-járt, s' ki-rül ezen 18-dik Szakaszban mind az *A.* mind az *S.* betű-alatt volt emlékezet. A' Török halottakhoz mutatott emlékezetéről így ír pag. 139. Egy nép sem ülli-meg olly látszatosfan a' halottak emlékezetét mint a' Török. A' meg holt atyáinak Sir-ját meg látogattyák, érette imátkóznak. Az alacsonyab' rendű emberek Sirjaihoz Cypressfok plantáltatnak: mások le-űfott koporsója irott kövekkel jelöltetik meg föld szint. pag. 157. *Brusában* Bythnia városában meg-látogattuk az örmény Püspököt ki minket méltóságos kedveskedéssel fogadott. Az Örmény Egyháznak az az egyik törvénye, hogy mennél felsőbb tisztségre emelkedik valamelly Pap, annál fanyaruab' életet tartson, 's valóban ezen Prélátus' élete módja kevésben különbözött az első Kereszténység Remetéinek magok viselésétől. Mint egy négy hónap-előtt el-égette a' gyülevész Török a' Templomát. A' mint a' szállásunkra visszsa-érkeztünk, borból álló szép ajándékkal tisztelt-meg a' Püspök bennünket. *Brusa* nagy és népes város. 70. Moschea áll benne. *Prusa*-mellett áll *Olympus* hegye, 's annak töviben hét meleg ferdő vagyon: a' hegy igen meredek, fok völgyes részekből áll, mint a' Thessáliai *Olympusról*

mondá Homérus: πολυπτυχος. Fel-mász-kál-tunk a' hegy második tartományáig, 's már onnan-is igen apróknak latfzattak lenni a' környék helyek. A' 3-dik tartományára fel-nem mentünk. Meg-láttfzatnak ezen hegyről Konstantzinápoly kupulái, 's a' t. — Olly derekas állapotban mint *Smyrna* egy város sem tartotta-meg magát Anatoliában. A' Keresztény vallást hamar fel-vállalták jobbára a' Lakosi. A' pestis most a' Levantai ki kötő helyekről szüntelen hordatik és terjesztetik *Smyrnában*. pag. 175. Hanem még-is egynehány esztendő-től-fogva egy Ispitály-Directornak buzgó kegyessége azt jó formán meg-lszüntette. *Páviai Fra Lajos* Pádvai Franciscá-nus Barát, 27. esztendővel ez-előtt, Sz. Antal titulusú egy ispitált épített, és arra költötte mindenét. Abba mindenféliek bé vétetnek, a' fundusa abból tartatik, a' mit abba a' tehetőbbek nyújtanak. Midőn a' betegeknek szolgálván maga is elkapta volna a' pestist, fogadást tett, hogy egy betegnek maga fog szolgálni; 's ki-gyógyulván, tellyes életét azon szolgálatra szánta. Ő néki köszönnyük az *olajos Ing* hasznát; az az ő tapasztalása-szerént leg-aláb többször fogatosb hasznu egyéb eszközoKnél. Azzal az ő számlálása-szerént, betegjeinek két harmada fel-gyógyult. *Smyrnában* a' külömbféle nemzetü kereskedők a' reggeli időt dologban, a' delles-tit vetett asztaloknál töltik, a' hová a' Le-

véllel ajánlott Jövevényt örömeit eresztik. A' kenyér, bor, hus hal, gyümöls Smirnában igen óltsó. Kávé - kortsmákat az utazásunkban elő találván vettük - észre, hogy a' kávét forrón és sűrű seprűjével együtt iszszák. Azon kortsmákban talál-
tatik jó viz, dinnye, Török éneklő mu- sikus. Konstantzinápolyban el-ül a' kávé házban reggeltől-fogva estélig a' Török, pipázván, egy szót se szolván a' nagy füstben. — *Chio* szigete egyéb Egéai tengeri szigetek-közt leg-többet tartott-meg az ő régi virágzásából. *Chio* vagy *Scio* Urunk ideje-előtt a' Joniusoktól ültettetett-meg; utób hol Lacedæmonnal, hol Athénével tartott, birták azt, úgy tetszik Pérgamus Királyi-is; Eumenes és Attalus: birták idő-
vel a' Byzantziumi Tsászárok: 1694-ben a' Velentzeieké; 1696-ban a' Töröké lett. Sok Katholikus Görög lakta; most ezer Katholikusnál töb' nem lakik *Chio* szigetében. pag. 231. *Chius* sziget' bora fő rendü, méz és fűszerfám izü orvosság ere-
jü: Homérus bora-nevü. *Levántéröl* lásd ezen 18-dik szakaszban *Sandynak* szavait az *A* betü-alatt pag. 4. 5.

M.

MASANISSA. Áfrikai Király, *Masanissa* a' Romaiaknak jó baráttyok volt,

kilentzven esztendeig élt jó izmos erőben, erős dolgokhoz szoktatta magát gyermek korától fogva. Néha el-állott egy azon nyomban egész nap. *stans in vestigiis totum diem manebat immotus*: néha pedig le-ülvén reggel, estvélig fel-nem állott; akkor nap elűg merő dolgokról gondolkodott; *toto die labores meditans*: máskor fel-ülvén a' lora, egész nap, 's egész éjtszaka le-nem szállott, a' lovaglást meg-nem unta, abban el-nem fáradt. Tíz fiát hagyott, 's azokat a' Romaiak oltalmába ajánlá. Mindenik fiának tíz ezer dülő földet hagyott, annak művelésére szükséges szerszámokkal-együtt. Hatvan esztendeig országlott derekasan. *In agrorum cultura usque adeo excelluit, ut singulis filiis reliquerit agrum decem millium iugerum omni instrumento ornatum.* DIOD. Siculus L. 32. apud Photium. Codice 244. pag. 350. Az említett Masanissa (vagy a' mint Sallustius nevezi Bello Jugurth. pag. 94. &c. Masinissa) a' Pun második háborúkor, Annibál idejében fogadtatott az Áfrikai nevű P. Scipiótól a' Romaiak barátságába, *in amicitiam receptus*, és *Syphax*' el-fogatása-után, a' melly városokat el-foglalt a' Romai nép Áfrikában, azokat Massinissának ajándékozá, *populus R. regi dono dedit.* Annak holta-után *Micipsa* nevű fia országlott egyedül, *regnum solus obtinuit.* Minekutánna a' testvérei Mastanabál és Gulussa ki-haltak; Mastanabálnak természeti fiát

Jugurhát olly betsületelsen tartá az Udvarában mint édes fiait *Atherbált*, és *Hiempsált*, *eodem cultu, quo liberos suos domi habuit*. *Micipsa* ezen *Jugurthát* a' Romaiak' segítségére küldé, midőn *Scipió Numantziát* vóná. Ott jól viselte a' hadban magát: 's azért a' Numantziai hadnak vége után, ditsérő levelet irt *Scipió* felőle *Micipsához*, és haza eresztette. *Jugurthát* halálához közelgetvén *Micipsa* inté az atyafiával való békekeséges életre, ezeknek jelenlétekben illy szókkal a' többi-között: *equidem ego regnum vobis trado firmum, si boni eritis; si mali, imbecillum*. Nam *concordia res parvæ crescunt, discordia maximæ dilabuntur*. *Ceterum ante hos te Jugurtha, quia ætate & sapientia prior es, ne aliter quid eveniat providere decet*. *Micipsa* halála-utən mi tzivodások következtek *Massinissa* unokái-között, mi rettenétes háboru érte Romát és *Jugurthát*, hoszfzasan le-irja *Sallustius in Jugurtha*, seu *Bello Jugurthino, capitibus 114. a pag. 88. ad 264. edit Lipsiens. 1754.*

N.

NÉMET BIRODALMIAK 1801-ben. Magok a' Németek így irtak ezen esztendőben: Mit látunk Hazánkban egyebet váraink, és véd-helyeink omladékinál? mellyek a' szomszédinkat az-előtt fené-
ték.

tékben tarták. Széleink' környéke mindenik pontyától-fogva, egész a' közép pontig, tárva-nyitva vagyon egész *Német Országban*. Strasburgtól-fogva Bétsig, Koloniától-fogva Berlinig, Maintztól Lipfiáig, mindenik határunkon bé-üthet az idegen katona; sőt, igazat mondván, semmi határunk sints: ellenben a' Frantziától elfoglalt és előbbeni határokon három sorú győzhetetlen erősségek ellenzik a' bemenetelt. Tudjuk, mik, és kik voltunk; de már most a' Frantziához szíttó igyekezetek-után hová lettünk? Helvétzia, ez a' hegyek, 's neutralitás által álhatatofsá tétetett határ-tartomány új meg-új Constitúción kényszerítettetett dolgozni; hogy Olasz Ország-felé az út, azon keresztül mindenkor nyílt légyen, 's jövőendő minden háborúban részt vegyen. Augusztus 30-dikán bé-adta a' Német Birodalmi Directoriumnak *Bacher* Polgár Fr. tiszttviselő, *Talleyrandnak* Fr. Miniszternek hozzá irt Levelét arról, hogy a' Frantzia kormány pártját fogja a' *Prusz* Király' azon akaratjának, mellyel a' Münsteri (*Monasteriumi*) új Püspök, és *Coloniai* új Érseknek választását ellenzi egyéb Egyházi választásokkal addig, mig a' kártvallottak megelégtítéséről végezés nem tétetik. Mindazáltal minek-utánna 28-dik Augusztusban *Maximiliánus* Fő Hertzegért, ki Münsteri Püspök, és *Coloniai* Érsek, Választó Fejedelem volt, a' Münsteri Püspök Székü

Templomban a' halottas Mise ájtatos pompával el szolgáltattott volna; ki-hirdettetett az egész Megyében az új Püspök választása bódogításáért tartandó imádság. 3-dik Septemberben a' Káptalon a' Szent Léleknek az öreg Mise-alatt el-mondatott segítségül hívása-után, a' választásra egybe-gyült, 's ez az első tanátskozás déllesti 4. oráig tartott. A' 9 dik Septembéri új ü-lésben minnyájok meg-egyezésével, Monasteriumi Püspökké ANTAL Fő Hertzeg, Ferentz Tsászárs Király testvére választott, 's midőn azt Gróf *Vesztfalen* Ts. Commissarius a' népnek tudtára adta, ki-mondhatatlan volt a' közönségesen buzgó öröm. A' Münsteri Káptalon a' Prusz Király kívánságára azt felelte a' választás-előtt, hogy a' Püspöki Szék üressen nem maradhat; 's hogy a' Münsteri káptalon bizik a' Pruszus Király jószágában, hogy a' Püspöki választást nem akadályoztattya. De az tsak ugyan haragossan protestált a' választás-ellen; mert a' Lunevillei békeség-kötés, és a' Birodalom Fejei abban meg-határozták magokat, hogy a' kártvalott Fejedelmek secularizáció-által elégit-tődjenek ki; 's következés-képpen az Egyházi jószágok üressen maradjanak a' birtokos holta-után addig, mig a' Birodal-mi Gyűlés az ő munkáját el-nem végzi a' Secularizáció-eránt. Ez a' tudomány te-vés a' Kolonjai Választást nem hátráltat-ta. Mert a' Tsászársi Minister Gróf *Schlik*

October 5-dik napján *Arensberg*-felé utazott: hogy jött, mint Tsászári Commiszsarius a' *Koloniai* Választó Fejedelem-Érseknek választásán jelen légyen. Véghez is ment az a' választás October 7-dikén Szerentséssen, 's a' Kolóniai Káptalon *Arensbergben* meg-egyező akarattal ANTALT Ts. K. Fő Hertzeget választotta arra a' méltóságra. Octob 17-dikén *Champagni* Frantzia Követ, pompás skárlát színű, arannyal gazdagon ki-varrott Status-tanátsos gála ruhában meg-jelent FERENTZ Ts. K. előtt, azután a' Ts. Királynénál: a' titoknokja Generál *Lacuee* huszár öltözetben egy selyem vánkoson vitte a' követ-után a' követségi hiteles levelet. Azon közben a' Német Országai Rendektől ki-végeztetett, főképpen a' Svétziai Királynak 4-dik *Gustávnak* mint Elő Pomeránia Fejedelmének únszolására; hogy *Károly* fő Hertzegnek Regensburgban emlékeztető oszlop állíttassék. Ez a' 20-dik Octoberi végezés FERENTZ Ts. Királyhoz helyénhagyás végett el-küldetett *Károly* Feldmarschalnak, Maximilián-után a' Német Rend Fő Mesterének Vezéri tettejiről lásd *M.k.ház* 9. szak. pag. 125. 12. szak. p. 114. 13. szak. p. 140. 14. szak. p. 128. 15. szak. p. 100. 126. tit. | *Károly*. — November 6-dikán halottas Mise taratott Bétsben a' hadban el-esett Katonákért az *Augustinianus* Templomban, a' mellyen

Feréntz Ts. K. Károly Fő Hertzeg sok Generálisokkal jelen-voltak.

O.

OLÁH Miklós, Esztergami Érsek. Nem tsak *Kis Imrét*, a' mint a' 17-dik Szakaszban irám, hanem még *Sambucust*-is, kit született Magyarának ir lenni; hanem *Oláh Miklost*-is emlitti Mihály Trinitárius a' nagy böltsefségü Bibliográfiának Irója; de tsak illy rövideden: p. 365. Lit. Nicol. Nicolaus *Olaus* Archiepiscopus Strigonienfis, explicavit præcipua capita Catholicæ Religionis de *Sacramentis, Fide, & operibus*. Viennæ Austriæ. 1565. Sok hasznát vévén Mihály drágalátos könyvének, kerestem benne de heába némelly nagy nevü Irókat, p. o. *Menedémust*, ki volt? mi tulajdonu? Tertullianus ezt a' Gondviselésnek pártfogó védelmezőji-közt emlitti, és a' 70. Magyarázoknak a' sejtés egyezésében tsudálojává tézsi. TERTULL. Apologetici pag. 17. 18. *Rig. Hebræum eloquium* — S. Scriptura „ ne notitia vacaret, hoc quoque Ptolemæo a Judæis subscriptum est, (circa an. M. 3721) septuaginta & duobus interpretibus indultis, quos MENEDEMUS quoque Philosophus, providentiæ vindex de sententiæ communione suspexit. Lásd Mkház 7-dik Szakasz.

pag. 6. — OLÁH Miklós az Erdélyi Fejedelmek véréből vette eredetét: forgott mind 2-dik Uladászló Királynak, mind 2-dik Lajosnak udvarában, 's emettől ugyan titoknokká tétetett. A' Mohátsi veszedelem-után a' Királynét Belgiumba követte, meg-hagyván mindenütt betsületének; tudományának, jó erköltseinek híret, nevét: forgott eszű, és nyelvű volt az ékessen szólásban, helyelen szólott görögül és deákul. A' ki-nyomtatott könyvein-kéül, olvastam irott deák verseit, majd tsak nem hasonlók az Augustuskoriekéhez. A' Zágrábí, Egrí viselt Püspöksége-után Esztergami Érsekké lett, 's Királyi Helytartóvá. Nagy Szombatba a' Jésus Társasága szerzetét bé-vezette; a' Sz. István neve alatt ezen városban jeleskedett Semináriumot ő állíttá: meg-halt 1568-ban. Utánna Sibeniki VERÁNTZI Antal következett, kiről így ír Fő Tiszt. *Práy C.* Apátur in Archiepiscopis Strigon. pag. 181. An. 1573. Ant. Verantius obiit Eperjesini. Vir sua ætate inter doctissimos. & politicæ artis gnarissimos, qui multis ac variis, iisque difficillimis legationibus perfunctus est, numerandus. Nihilum erat remissior in orthodoxa religione conservanda, ac propaganda, ut ex ejus epistolis, quarum tres Tomi MSS. exsiant, facile colligitur. In his hon obscurum indicium est. *Marmor Arundelianum* ab eo omnium primo detectum esse. Az *Arundel*

nevü márványról, lásd Mkház. 13-dik szakasz. tit. *Hovvard* Tamás pag. 117. *Verántziusnak* Budáról Hadriánopolisig-való utazásáról, lásd Mkház 64. könyv. 2-dik Szakasz. a pag. 260.

OKTATÓK. Szóval elé-adni, helyesen festeni

A' szemek tárgyait igen nehéz.

VORREDE des Übersetzers d'. Reise
DALLAWAY'S.

Æger cum fuerit, læso vel pectore mœstus,
Sit Latius querulo Carmine Revaius:
At bene si valeat, jucunda et fronte serenus
Rideat; Hungaricos concinat ille modos.

I. MÁRTONFI Episc. Transilv. de Revaianis Carminibus.

Digna geris cedro, dignos dum laudibus ornas:
Præsulibus Patriæ dum pia vota vovet.
Crede mihi, produnt juvenilia metra senectam;
Quod tua Musa canit, nil juvenile sapit.

Joan. GROSSINGER ad Nic. Revai.
Nem adhatok Grossingernek néhai Jesuita társomnak nagyob' ditséretet; mintha ötet Magyar Országgi *Linnéusnak* nevezem, Tudják a' Tudósok, miért?

ILONA afzszony, nagy KONSTANTINUS Tsászar Anyja olly ájtatos tiszte-

lettel vífeltetett az Istenhez, és olly lelki tulajdonokkal volt fel-ékesítve, hogy kétség támadhat arról: ha az anya a' fiára; vagy, ha a' fiu az anyyára, ki-ki a' magáéból töb' ékességet tetézett-é? KERI in Constantino M. pag. 2. „ Julia Helena, ea certe fuit in Deum religione, iisque animi dotibus exornata, quæ matrem principis undequaque magni deceret; dubiumque esse posset, mater filio, an filius matri plus de suo ornamenti adferret. Sz. *Ilonáról* lásd a' Mkh. 8-dik Szakaszát, titulo *Helena*. a pag. 54. és az A.Sz. Egyház Történetit. 7-dik könyv. §. 9. a pag. 298. Urunk' 326-dik esztendejében.

Üdvözlégý Jövevény! nálunk szeretetre talál-
tál:

Tüstént leszsz Vatsorád: azután mondhattsz:
miben jársz?

ODYSS. α. v. 23. *Telemachus ad Pal-
lad. larvatam specie Taphii Mentæ.*

χαῖρε ξεῖνέ παρ' ἄμμι φιλήσεις, αὐτὰρ ἔπειτα
Δείπνῃ πασσάμενος μυθήσεις ὅττεός σε χρεή.

Penelopének kérőji *Odiss.* β. v. 200.
Telemakustól sem félünk; noha Szólszaporítottó.

ἢ τίνα δεῖδιμεν ἔμπησ (omnino)
ἔτ' ἔν Τηλέμαχον μάλα περ πολύμυθον ἔόντα.

Ritka Fiu, ki attyára üssön, mint ahoz hasonló:
Rofszabbak jobbára: kevés ki job' légyen annál.

*Pallás Telemachushoz. Odyss B. v.
276.*

παῦροι γάρ τοι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται,
οἱ πλέονες κακίης παυροὶ δέτε πατρὸς ἀρείης.

Ritka, ki forsával meg-elégszik, mást szeret,
óhajt.

Optat aratra piger etc.

Akár prédikáll, akár tanátsol, akár int, akár
dorgál, vagy vigasztal,

A' szava kellemetes; ortzája tekintete tettszö.

Sive pio attentam turbam sermone moratur,
Seu quos consilio, monitisque impertit amicis,
Aut fera corda. trucesque animos mansvescere
dictis

Cogit malliferis, aut fert solatia moestis.

BALOGH. Abb. Canon. Jaur. in Idil-
lio Halientico ad J. SZILY Epo. Sabar. in-
augurato 1777.

A' Györi nagy Templom akár nagy Károlytól
Építetett akár Sz. István Királytól;

Meg-rózzant idővel, Orbán ápolgatá,

Náprági, Szétsenyi Pethe folyozgatá:

Utób' fegyver-'s élet-házzá változtatott;

Paraditsom szinre Zichitől hozatott.

Quis crederet, orituram aliquando beatam illam diem, ut ex armamentaria, annonariaque domo, in quam iniquitate temporum, bellicaque necessitate Templum istud migrare debuit, tam nitida, tam elegans, tam præclara ædes confurgeret? Ant. MAJLÁTH. Abb. Præp. Canon. Jaur. in oratione (. Fr. ZICHY Epo Jaur. quingagenario Sacerdoti dicta 1774.

A' Patachich Ádány' nagy Váradi könyvei
számát -

Melly osztán Kalotsán kezdett tündökleni véle,
Százszornál többször belső betse fellyül-múllya.

Quis tanta volumina fando
Enumeret, plutei sub pondere mille fatiscunt,
Scripta hic millenis divina oracula linguis:
Hic, quos augusto veneramur nomine, Patres:
Quique, procul pulsa ealigine, tempora et arnos
Ordine disponunt certo: qui prælia Regum,
Regnorumque vices narrant: qui jura diferto
Eloquio explanant; et qui fœcunda latentis
Semina naturæ pandunt: quique æra vecti
Per liquidum, cernunt oculis propioribus astra.

Patachich Ádánynak, nagy lelkü, bökezűségü, tudományu, Egyházi buzgóságü Váradi Püspöknek, azután Kalotsai Érseknek könyv-házát, mind az itt most kitett Versekkel, mind a' Versek - megé ragasztott Jelöléseivel meg-ditsérte P. MARIOSA JAKAB, utánnam azon könyvház

örzôje Nagy Váradon, mellynek most Kalotsán F. T. *Katona István* Apátur Canonok a' Gondviselôje. Máriosának 480. sorra terjedô Ditsérô versei ekképpen kezdôdnek.

Quod tua consequitur meritorum præmia virtus ;
 Quod veteri accedit decori nova gloria , quod te
 Sponte oblatus honor celsam conscendere sedem
 Impulerit , fama insignem , titulisque decoram ;
 Hinc fit , quod meritas solemnè carmine laudes
 Collatumque tibi læti celebremus honorem.

Scholion Panegyri. (t) Amplissimam Bibliothecam facile 60. millium fl. impendio , selectis Authoribus in qualibet facultate præstantibus , illis præsertim , qui ad res Ecclesiasticas pertinent , refertissimam, Diœcesis suæ bono instruxit , singulisque diebus cuique patere voluit. Illam Varadino secum Colociam vexit. Numerantur nunc volumina ad 15. millie , et in dies augentur.

Gróf KÁROLYI Antalnak neve napjára 1779 Révai Miklós Ájtatos Iskolák Szerzetes Fia:

Károlyi! bôldog idôt élünk. E' nagy tsuda minden

Szép példádra magát kelleti pártod-alatt.
 Ám te , midôn mint Márs , habozó paripádra fel-ülvén ,

Forgatod a' fegyvert kéz hadi néped-elött.

Azt vélnénk, hogy féltekben el-futnak előled
 A' Musák 's vélek nints soha semmi közöd;
 Ellenben mikor a' Tudomány szent titkait hal-
 lyuk,

'S ritka szelídséged bölts szavaidra ki-ül:
 Esküdnénk, hogy nem forgott soha dárda ke-
 zedben,

Sőt a' vad fegyver mit tegyen, azt se tu-
 dod. — —

Szép történeteket Magyarul fel-jegyzeni készül
 Klió, 's e' közt fő gondja nevedre terül. —

Isten tiszteletét mi igen szomjúhozod, írja,

Azt-is, hogy építsz nékie Templomokat.

Isabella Királyné, Zápolya Király öz-
 vegye, midőn 1551-ben Ferdinándnak e-
 zen nevű első Magyar Királynak számá-
 ra a' Sz. koronát által-adná Nádasdi és
 Castaldó kezébe, Nádasdit és Báthorit a'
 Colosvári Monostorba magához hivatván,
 azt kötötte a' szívekre: hogy Ferdinánd
 Királyhoz Tsászárhoz izennyék-meg az ő
 nevével; hogy a' Barát (Mártinusi) vala-
 mint el-árulta Budát a' Töröknek; 's most
 ötöt (Isabellát) magát Ferdinándnak; úgy
 néha napján fog banni a' Királlyal-is Fer-
 dinánddal. Monachum, ut Budam Turcis
 prodiderat, & se nunc vendidisset, haud
 aliter olim Regi quoque facturum esse. RR,
Pray. Hist. Hung. Stirp. Aust. p. 74.

A' költő Lyra-rend társul ha bé-fogad,
 Fő gombom tetejét tsillagok érik-el.

Quodsi me Lyricis vatibus inferes,
 Sublimi feriam sidera vertice. *H.L. 1. Carm. od. 1.*
 Mint Sarbvjev, Hanulik, Vallius, Hofchius.

HANNULIK ad II. BÜRKENSTOK.

A' Magyar Nemzetnek ki Nádorispánnját,
Sandort, igen hamar el-hervadt virágját,
 Az el-felejtéstől meg-mented könyveddel.
Bürkenstok! a' Haza téged sem felejt-el.

Sed te erudito conspicuum libro,
 Qui Nationis delictum breve
 Oblivioni demis, ore
 Patria non humili loquetur. — —
 Laude hac modestam sume superbiam
 Victurus æternis diebus.

Jacob, VALLIUS de Sarbievii Protreptico Lyrico.

Meg-rettenté Othománt Sarbiev ösztöne.

Fallorne? tristi Luna Othomanidum
 Pallefcit umbra: cornua contrahit:
 Plenumque desperavit orbem
 Sarmatico tremefacta cantu.

VALLIUS de bono exemplo ad Parentes Lyric. L. 2. od. 7.

Jó példát ha nem adsz, hiju az oktatás.

Frustra juventam fingimus, et bonas
 Laudamus artes; si neque debitis

Præimus exemplis sequacem,

Nec dociles reveremur annos. — —

Sic est paternis cerea moribus

Asvescit ætas: hac sequitur via

Sive antecedentes Cethegos,

Seu Curios videt, aut Catones.

HOSCHIUS in Sylva, *Antonio Engrand*
Abbatu Blandiniensi post Abbates 64. ejus
nominis primo.

Szép dolog elsőnek mondatni, és mást meg-előzni
Érdemivel és fényével a' szép erköltsnek.

*Est aliquid primi titulum, nomenque referre,
Ire et secundis, tertiisque prævium.*

Bóldog Blandinius fő karimás hegye!

ujdon új kalauz Pásztorod általa

Majd Cassin' tetejét fel-

Éred, 's a' Leo tsillagot.

Felix Blandinius Præsides mons novo!

Factus nobilium tu quoque montium.

Cœlum vertice tanges,

Cassini prope par jugo.

Meg-vagyon, tsak a' természeti ból-
dogság regutáira nézve-is, a' nagy lel-
kekben az az elő-hízem: hogy a' betsü-
letes hirt nevet méltó fel-váltani az élet-
tel-is. — *Pallavicinus* *Histor. Concil. Trid.*
L. 3. c. 17. §. 4. p. 122. Pontifex Paulus

III. an. 1535. egregios etiam viros in Purpuratorum senatum adlegit, interquos Joannes *Fischerus* Episcopus Roffensis, vir doctrina ac sanctitate præclarus, cui nonnulli volumem tribuunt, ab Henrico Rege antea typis editum in Lutherum. Hic habebatur id temporis in custodia ob Regis indignationem, cujus impiis jussionibus subscribere recusabat. — Consilium Pontificis fuit, uti auctor ipse Henrici vitæ scribit: carceris jam annui molestiam solari ea novæ dignitatis accessione; ac Roffensi, quocumque tandem modo per hoc quamvis mortale præmium, illos annos rependere, quorum jacturam patiebatur pro summo Pontificatu defendendo; quandoquidem præcellis animis, vel ex regula felicitatis naturalis, inest præsumptio, honorem ipsa vita non male emi. *Fischerröl* lásd Mkh. XIV. Szakasz. titulo *Fischer* Cardin. pag. 65.

A' kövér fü nem jó a' gyapjas marhának,
'S a' hol a' tövisek bele harapnának.

Si tibi lanicium curæ, primum aspera silva,
Lappæque tribulique absint: fuge pabula læta.
Virgilius.

ἀκμή τὸ σύνολον ἔδεν ἄνθους διαφέρει.

Prorsus juventa floribus similima.

Hasonlok egymáshoz az ifju 's a' virág. *Ex Menandro* apud Menoch. in ps. 102.

Elé-hozásra méltatlan moslékok. Pur-
gamenta aliqua reiatu indigna. PLIN. H.
32. c. 11.

Dominandi libido, habendique cupidi-
tas sensum humanitatis hebetat. PRAY de
Bethlenio Mkh. 15 Szak. p. 25. A' felsőb-
ségre és mohó gazdagodásra tartó vágyó-
dás, az emberséges indulatokat meg-tom-
pítja.

Gyalázatos mondása volt az Merulá-
nak (Mihály Trinitáriusnál *Lit. Is.* p. 144.)
hogy a' szavak fejtése hiu, 's nevetséges
dolog, quod vocum investigatio fit labor
ridiculus et inanis. Mert holott Ádám
Atyánk adott neveket minden élő állatnak,
méltó arra vigyázni; miért bélyegezte-
meg emezt ezen névvel? amazt más kü-
lömbözővel. GENES. 2. 19. *Formatis igitur,
Dominus Deus, de humo cunctis ani-
mantibus terræ, et universis volatilibus cæ-
li, adduxit ea ad Adam, ut videret quid vo-
caret ea: omne enim quod vocavit Adam ani-
mæ viventis ipsum est nomen ejus.* Nem
alkalmatos minden ember a' neveknek fel-
adására; ez a' dolog a' természetben és
a' műben mélyen bé-látó embert kíván,
úgymond PLATO in *Cratylo* pag. 388.
Non cuiuslibet hominis est nomina impo-
nere, ὄνομα δεῖξαι, sed cuiusdam artificis
ὀνοματῆρως. *Ibid.* pag. 390. Ex natura rei
rebus nomina sunt indita, neque omnis
homo nominum est artifex, sed ille solus,
qui ad nomen rebus a natura inditum re-

spicit, et qui potest ejus rei ideam intimam εἶδος transferre in litteras & syllabas ipsas. Azért mind *Varro* betsületet érdemell, fejtven a' deák szók gyökerét, mind szent *Isidorus* in LL. 12. de originibus. Lásd a' Zsidó szókhoz tett Hasonlittásimnak 18. folytatásit a' Mkházban.

Archiatro Aulæ Regiæ Budensis celeberrimo Josepho *Denhoffen* G. A. Szerdahelyi.

— — Ego tntus Amici (Denhoffeni) Auxilio, si fata volent, Tussimque, Febremque, Asthenicasque Crises patiar; sed Robur, ut ante, Et certam in media sperabo morte salutem. Ille, Machaonii quidquid scripsere Magistri, Grajugenæ et Nostri, per multa volumina solers Legit, et expertus, proprium deduxit in usum: Ille (quis ignorat? fracto mira arte dolore, Obsistit fatis, morbos depellit, et ultra Vitales jubet ire dies, pensumque sorores Ducere, et instantes ægro decedere mortes. Felix, qui tali vitam concredidit Arti! — —

Szint' azon Apátur Consiliárius F. T. PRAY haláláról. *) Historiam Hungariæ lacrimantem cernis. In Urna hac PRAY jacet. Historici gloria prima chori.

Hic

*) PRAY Temetésén mondatott ditsösséges Oratio Funebr. a Leopoldo L. B. *Schaffrath* Abb. Canon. Vacuens. nyomt. TRATTNER. 1801.

Hic annis grauior, quod orat mortale, reliquit.
Sed fama in toto, qua patet orbe, viget. 1801.

— Tán nem-is! ki tudja? egyszer meg-eshetik,
Hogy a' Páris helyét gonddal keresgetik;
Trója és Babylon jövő Tudóssai,
'S Phocákkal pezsegnek London tört tornyai.
— Te vagy hát, ó Maros' jámbor Magyar Vára,
Hol öszve fut a' jó 's a' gonosz határa. —
Tele olly Lelkekkel termékeny kebeled, *)
Kikben meg-meg annyi Mentorid tiszteled,
Kiket a' Nemzetnek és a' két Hazának
A' biztató Egek gyámolúl adának.

N. CSOKONYAI Vitéz Mihály, mi-
dön az Erdélyi N. Magyar Társasághoz
1799-ben Tagúl hívattatna.

Vagy nem tanulunk, vagy előb' el-
hadjuk a' tanulást, hogy sem által-lássuk,
mi végre kell tanulnunk. *Gellius* L. 16. c.
18. *Ex Varrone.* „ Sed hæc aut omnino
non discimus; aut prius desistimus, quam
intelligamus, cur discenda sint.

Az Ur, azt az ő gazdáját, a' kit örök-
ké szorgalmatosnak, és tiszte ki-szolgálá-
sában álhatatosnak tapasztal, néha ünnep
napon betsület fejébe méltóztassék tulaj-
don asztalához eresztteni. *Columella* L. 1.

*) A' Királyi Tábla, a' Rom. Catholicum, és
Reformatum Gymnasiumok, és a' Magyar tudós
Társaság.

de Re Rustica. c. 8. Nonnunquam eum, quem assidue sedulum & fortem in operibus administrandis cognoverit, honoris causa mensæ suæ dignetur adhibere. A' hofzszas álom, és a' nagy fáradság a' tanúlást meg-tompíttya. PLUTARCH. de puerorum Institutione. Sic decet quasi condire ac moderari corporis laborem, ne juvenes ex eo ceu arefacti, aut exsiccati inepti deinceps, & inhabiles fiant ad studia literarum. Nam, ut ait Plato: somni & defatigationes disciplinis sunt inimicæ.

Igen kevés a' jó Magyarázó. Vix singulos singulæ ætates tulisse videntur. SCHOT. in Præf. Photii. Lásd Mkh. 12. szak. tit. Magyaráz. pag. 132.

Annibál katonáit, kik az ő Vezérjekkel együtt e' világi minden alkalmatlanság el-türésében meg-keményedtek, és e' képpen győzödelmes vitézekké váltak; a' Cápui puha élet, álom, bor, ferdő, bujaság, heverés, testekben lelkekben tellyességgel meg-rontotta. LIV. L. 23. (post Cannensem victoriam, Annibalem, ejusque milites, Capuæ) adversus omnia humana mala sæpe ac diu durantes, bonis inexpertos, atque insvetos, quos nulla malivicerat vis, perdidere nimia bona, ac voluptates immodicæ: & eo impensius, quo avidius ex insolentia in eas se merferant. Somnus enim, & vinum, & epulæ, et libidines, balneaque et otium, consuetudine in dies blandius, ita enervaverunt corpo-

ra, animosque, ut magis eos deinde præ-
teritæ victoriæ, quam præsentis tutarentur
vires.

Az ofzlopnak Fejét minthogy el-nem érem,
A' koronámat a' lábához le-téstem.

Ut caput in magnis ubi non est tangere signis,
Ponitur hic imos ante corona pedes. *Prop.*

Felhök-közi Sas vagy; Görög mondás szerént;
Mindent a' mit vadászsz, meg-fogsz Lipsiusként.

Töpörödött száju, mintha etzet marná;
Órra mint jótával bélyegzett omegá.

A' hoszfzas verseket ditsérik, imádgják;
De a' rövideket örömet olvassák.

Illa tamen laudant omnes, mirantur,, adorant.
Confiteor laudant illa, sed ista legunt. *Mart.*

Mért teszi-fel borát tsinos portzellánban?
Kevert. Azt meg-látnók az üveg pohárban.

Nos bibimus vitro; tu murrha Pontice, quare?
Prodat perspicuus ne duo vina calyx. *M. L. 4.*

Tsipdezi verseimet egy bizonyos Prókátor;
Ha meg-tudom, ki az; jaj néked Prókátor!

Carpere Causidicus mea fertur carmina; qui sit
Nescio, si sciero; væ tibi Causidice!

P.

PÁRISIAK. *Romaiak. Toscánaiak. Angl.*
 'sa't. 1801 ben. Nallunk, Párisban, úgy-
 mond a' Tudósító: számtalan az idegen,
 sok a' ló és kotsi, ezer a' kolduló: az
 ifju emberek sokan hengerítik magokat a'
 veszedelembé; sok öreg már abba nyakig
 merült: a' teátrumok viragzanak; a' ke-
 reskedő házak meg-buknak. Ó! hány az
 a' bóldog, ki fenn szóval panaszolkodik;
 mennyi a' bóldogtalan, ki titkon sinlődik!
 hány a' vízbe ugró aszszony, magába lö-
 vő férjfiu! katzagó balgatagok, fohászko-
 dó árvák és özvegyek: töb' az ember a'
 teátrumokban, mintsem a' Templomok-
 ban: üressebbek az iskolák a' látó helyek-
 nél: a' módi-holmivel kereskedőnek hatal-
 massabbak egyéb portékák árulójinál: a'
 Religió meg-vetőji bátrak; a' Tisztviselőji
 félékenyek: a' kényes fetséllés terjed mint
 az árvíz, és a' fő várost el-súlyedéssel fe-
 nyegeti. Ha meg-gondoljuk, hogy a' meg-
 vesztegetett erkölts a' vitéz hatalmas népe-
 ket femmivé tette, rémülnünk kell a' kö-
 zelgető veszedelemtől; mellyre a' Frantzia
 Nemzet annál keveseb' számat tart, men-
 nél vakabbá tétetet már tulajdon ditső hi-
 rének és nevének tsillámló fényétől. Öt
 hónap-alatt, a' Párisi kerületben hetven
 öt gyermekek íteltettek-meg, kik 16. esz-

tendösnél mind ifjabbak voltak; 49-en pedig árestomba zárattak. Ez a' következtése annak a' módinak, hogy a' vallást és a' jó erköltsöt el-mellözvén, eddig a' gyermekekben a' revolutzió tüzet szokás volt gyulasztani: a' nevelés és tanítás nagyon meg-tsökkenvén a' revolutzió-alatt, a' jól nevelt és tanult ifja ritkasággá vált; tsak a' testi gyakorlásokra adták magokat; a' mesterséges mohó tántzra: tsufság a' hajok, azt a' szeles, betyárkodó ifjak a' homlokokra le-füsülik, és a' szemeket vele úgy be-takarják, hogy miattok jól nem látván, sokszor egymásba öklelöznek; hátul a' nyakok tsigája felé a' hajokat egészszen el-be-retvállják; 's a' ruhájok' gallérjával a' kopasz nyakat majd fö-tetőig fel tornyozzák; segítvén a' tornyozáson a' gallérba tűzött drótokkal. — *Bonapárténak*, az első Consulnak gyógyulásából vett örömét a' Párisi nép igen nagy mértékben jelentette ki 14-dik Juliusban, mellyen a' Revolutziónak 1789-ben támadott eredetét üllötte, az ünnep pompás vigassággal járt; 120. ezer forintokat költött arra ezen 1801-ben a' kormányshék. *Roma* 21. Julii. 1801. — Gallos milites constans est rumor, Ægyptum omnino deseruisse. — Scimus incoeptum fuisse Parisiis Conciliabulum nationale vocitatum ex quadraginta circiter pseudo Episcopis efformatum, ad quod impediendum nihil prorsus valuerunt adhibita tentamina. Inibi adhuc moratur

Eminentiss. Cardinalis *Consalvi*, & ab eo frequentes habemus epistolas *)— LAJOS, Hetruriának új Királya Julius 28-dikán még Romában volt az atyánál; de az első Miniserje, kit tellyes hatalommal felékesített, már az nap Florentziába érkezett. Más nap meg-látogatták a' Kormány-szék tagjai, és az Érsek; estve pedig a' palotája-előtt szép Muzsika tartatott. Maga az új *Király* két nappal az előtt oda küldött Levelével így hirdette - ki magát. „ Mi ELSŐ LAJOS, Isten kegyelméből Hetruriának Királya, Pármának, Placentziának, Gvástallának 's a' t. örököse, mivel ezen folyó esztendőben, Februárius 9-dikén a' Lünevillében meg-kötött békeség ereje-szerént, a' Toskánai felséges *Királyi* székbe meg-hivattattunk, innen tellyes hatalmu Miniserünkre, Gróf *Cesare Venturára* azt biztuk, hogy Toscana Országát nevünkben vegye-átal; és az esküvést szokott pompával fogadja-el. Minden Törvényeket, mellyek eddig ebben az Országban voltak, valamint minden Tisztviselőket-is a' magok hivatalyokban meg-hagyunk, es meg-erősítettünk. Parma Jul. 26. 1801. Augustus 13-dikán maga érkezett-bé I. LAJOS Király, ágyuk, harangok, musika-szerfszámok, öröm-szó zen-gések-alatt. *Murat* Fr. Generális mefszze

*) CONSALVIRÓL lásd Mkh. 12-dik Szakasz. n. 295.

lovaglott elejbe. A' *Pitti* palotában az öszve-gyült-nemes, Vitéz, Minister, Követ-Rendektől tiszteltetett: más nap Gróf *Ventura* első Minister bé-vezette a' Pápa Nuntziussát *Galeppi* Urat, kit a' Király különös tisztelettel fogadott: a' déli nagy vendégségben Murat és más Frantzia Tiszteken-kévül jelen volt a' Toskánai Érsek, Püspökök, Ministerek; sok rabok ki-szabadítottak. *Murat* néhány nap múlva tellyességgel el-butuszván a' Királytól, Májlandi lakására hordozóskodott a' fiábjával együtt. Az Anglusok az alatt az ő rabló hajóikkal, mellyek hét Fr. külömbféle hajókat foglaltak-el, *Livornót* igen kerülgették, *Varennek*, Anglus Admirálisnak hajós serege a' *Tuloni* ki kötöt bé-kerítve tartá: *Nelson* a' Boulognei Fr. parton a' Fr. sereg-hajókat zabolán tartá, és meg-győzé Auguszt. 15-dikén. Arról Adm. *Nelson* maga illy tudósítást adott-ki: „Hufzon-negy külömbféle ellenséges hajók állottak *Boulogne* - előtt vas matskákon. Mivel jó szél fújt a' bombizó hajókra: jelt adtam, hogy hányyanak egynehány bombit az ellenség hajóira; hanem a' városnak a' mennyire lehet, kedvezzenek. A' hajós Kapitányok azonnal a' magok hajóit jó rendbe szedték, és néhány óra-mulva 4. aprób' ellenséges hajók el-süllyedtek; hat pedig nagyon meg-lévén károsítva, reggelre a' fővényen fel-akadt. A' tenger vi-ze vízfsza-jövetelével a' fel-akadt hajók-

közül öt valami nehezen bé-evezett a' ki-
kötő helybe; a' hatodik pedig a' viz-alatt
maradt. Nem lehet meg-határozni a' kárt,
mellyet vallott az ellenség azon-kivül, a'
mit mi szemeinkkel láttunk. Ez az egész
tsata nem egyéb-re-való volt, hanem hogy
meg-mutassuk az ellenségnek, hogy a' ma-
ga partyain-kévül lehet néki parantsolni.
Az ártilleriához tartozó Tisztek dereka-
lan hányták a' bombikat. Fájdalommal
jelentem, hogy Kapitány *Fyerst* egy bom-
bi fennyeden tzombba meg-sebesítette. Egy
lapos ágyuzó hajó éppen ebben a' szem-
pillantásban süllyedt-el. Mikor *Nelson* ezen
tsatában a' hajó - között fel 's alá járkált
volna, egy bombi éppen azon hajó-mellé
esett, a' mellyen ő volt; ezen meg-retten-
vén a' hajós legények, vissz-a-akartak
fordúlni; de *Nelson* azt parantsolta nékik,
hogy semmi-felé el-ne térjenek; hanem
mennyenek egyenesen ahoz a' hajóhoz, a'
mellyhez ő menni szándékozik. *Nelson*
az ő *Boulognei* ütközetekor 4. vagy 5. száz
embereit vesztette-el. *) — Az a' meg-es-
küdt Püspökökből álló gyűlés, melly
1801-ben tartatott, 16. dik *Augustusban* illy
végzést adott-ki. ∴ Mivelhogy a' mi Gyű-
lésbéli üléseinknek az volt a' tzéllya, hogy
a' *Galliai* *Ekklesiák* őszve-békélteffenek;

*) Az eránt *VINCENT* Admiráltól *Nelson* vi-
gasztaló választ vett, 's el-ment *Boulogne-ellen*
harmadszori próbára-is.

2. Mivel, úgy tetszik, el-értük ezt a' tzel't a' mi Sz. Atyánknak *VII-dik Piusnak* a' Frantzia Respublikával tartott tanátskozó értekezései-által; 's a' mi gyűlésünknek ahoz már semmi köze sints, nem-is kell lennie és a't. azért ki-nyilatkoztattya a' Párisi fő Templomban tartatott Gyűlésünk, hogy az ő Üléseinek vége szakadt. — A' mi a' Romai Pápa és a' Frantzia Republica-közt-veló Concordátumot illeti; még ugyan az, Tisztségi hiteles tudósítás-által közönségessé nem tétetett (úgymond a' 22-dik Augustusban ki-adatott Párisi Levél) de a' veleje ebben áll: Frantzia Ország Egyházi ötven Megyékre fog fel-osztatódni. Mindenikének egy Püspöke lé-szen; 15. ezer Liverből álló jövedelmével. Az első Consul fogja mindenik Püspököt ki-nevezni: mindeniket a' Romai Pápa fogja meg-erősíteni a' régi forma-szerént. Mindenik Püspök a' maga Megyéjében fogja nevezni 's bé-állítani a' Plébánusokat. A' Romai Pápa vigye végbe, hogy a' Fr. előbbeni Püspökök mondgyanak-le az ő hivatalyokról, hogy újjakat lehes-sen helyekbe állítani. Az új Püspökök az első Consul' kezébe tegyék-le az ő esküvéseket, melly olyan formájú lesz, mint a' minémü volt a' Királyok' idejében. A' Pápa ismérje-meg a' Frantzia Egyházi Jó-szágok' el-idegenítettésének foganatosságát. A' Romai Katholikus vallás Fr. Ország-ban a' Többeknek és a' Consuloknak Re-

ligiója. — A' Politzia meg-parantsolta, hogy a' Religió és annak szolgái-ellen senki se merjen irni; 's ez a' parantsolat az egész Frantzsa Respublikában ki-hirdettetett. — A' hitet még le-nem tett Pápok-ellen hozott kemény törvény meg-enyhítettett. — A' Frantzia Consuloknak végező parantsolattyyok-szerént azok a' Párisban-lévő Collegiumok, mellyek a' Hyberniai és Scotziai fiatal Katholikus Nemesek számára és nevelésére fundáltatott hajdan, 's a' revoluziókor sokat szenvedtek, meg-erősítettek újjonnan az ő jussokban, és a' még el-nem adott jószágjaikat meg-fogják tartani. — Már 17-dik September előtt tulajdon kezével irt Levelet küldött *Bonaparte* első Consul különös Kurirja-által hetedik PIUS Pápához: azon levéllel ki-jelenti ő Szentségének tulajdon meg-elégedését *Consalvi* Cárdirálisnak a' Státus Secretáriussznak Párisba-való küldetésével; 's egyetemben bizonyossá teszi abban, hogy már el-küldetett a' parantsolat, melly-szerént a' Frantzia Katonának a' Romai Statusból, 's nevezet-szerént *Pesaróból*-is ki-kell takarodni; egyedül tsak *Ancona* fog maradni két ezerből álló Frantzia seregnek keze-alatt a' közönséges békességig. Meg-ditsérte *Spina, di Pietro* Monsignor Urakat, és Páter *Casellit*, kik *Consalvi* Cárdirálisságra-is ajánlá őket. Párisból ezek irattak *Felöle* 16-dik

Septemberben: A' Pápával kötött egyes-
ségnek meg-erősítése-után illy Irást botsá-
tott a' Fő Consul a' Papi gyűlésben jelen-
vult Püspökökhöz: „ Tiz elztendei tapasz-
talásfomból tudom, hogy szükséges minden
kormány - széknak és Országoknak vala-
melly Religió: arról-is meg vagyok tizen-
hat Századoknak historiájából győződve,
hogy egyedül a' *Kátholica* Vallás leg-al-
kalmatossab' Frantzia Országra nézve, és
egyedül *Az* teheti a' Frantziákat boldo-
gokká. Frantzia Ország harmintz millió
Lakosai-között 24. millió ember kívánnya
ezt a' vallást; de a' mellett a' más Vallások-
kat-is tartozik a' Kormányshék el-szenved-
ni és óltalmazni. A' Katholika vallás mi-
vel elég áldozatokat tett, méltó, hogy úgy
nézetessen, mint leg első vallás. Tudto-
tokra adom, hogy oszollyatok széllyel.
Tudom ugyan, hogy néktek-is kell áldo-
zatokat tennetek; de reménylem, hogy
azt örömet el szenveditek a' köz jónak ve-
lem egygyütt-való elé-mozdítottására. A'
Filosófusok nem fognak kétség-kivül ezen
tselekedetemmel meg-elégedni, és tsak vá-
rom, hogy reám kiáltsanak; hanem re-
ménylem, *hogy minden betsületes ember* meg-
fog ebben velem egyezni, és a' késő ma-
radék helyben fogja hagyni az én ítélet-
tételemet. — Sok millió emberek szívét
meg-nyerte *Bonaparte* a' Pápával kötött
egyesség-által; még azokét-is, kik eddig
nem igen jó baráti voltak néki: a' Fele-

sége maga - is szorgalmatossan el-jár már most a' Templomba, kinek a' példáját sokan követik. *Roma.* 12. 7-bris: 7-dik Pius RP. egészszén ki-gyógyult az ő darab ideig tartott betegségéből: vidámab' a' Bonapartéval kötött egyezés-után. A' hajdani Roma omladékinak áskálóit és a' Romai birtokból való ki-hordójit meg zabolázta 300. Skudinak le-fizetésével, vagy árestommal: mivel különben Roma, és a' Pápa egész birtoka apródonként minden ritka régiségektől meg-fosztatna; minek-utánna már a' leg-főb' remek munkákat a' hadakozás alkalmatosságával, mind Párisba takarították. Lásd Mkh. 13. szakasz. titulo PIUS VI. R. P. *) Bonapartét még az asztalnál-is kevés beszédűnek mondák lenni: a' kik vele vendégeskedtek: a' rheumatismusa orvoslására lágy meleg ferdővel gyakran élt; 's egyszer öt nap és öt éjtszaka ült benne szakadatlanúl. De még akkor se szünt-meg rendszerént-való munkájitól: mert a' ferdőből diktált a' Secretáriussainak, ott hált, ott evett, ott vett üdöt magának a' hozzája jöttökkel - való beszélgetésre. Két-féle test-örzőji szoktak lenni; az egyik sereg magányosan tsak Bonapártéjé: a' többi egyetemben a' három

*) LÁSD Cagan vagy Caoaultnak 's egyebeknek *Romai* Ragományokról Mkh. 10-dik szakasz. tit. *Bonapárte* pag. 33. és 9-dik szak. tit. *Vatikánnum* puztittóji pag. 295.

Consuloké: minnyájan 7. ezer ember szám-
ra mentenek: tzifra, fényes szépségüek.

Mádrítban a' R. Pápa 7-dik PIUS és
Frantzia Ország között kötött egyességért
Te Deum laudamus tartatott. Azon egyes-
ség-után a' Vasárnapokat Parisban csak nem
ollyan formán meg-üllötték mint a' revo-
lutzió-előtt. Párisban a' Fő Consul élete
Históriája ki jött nyomtatásban; 's azt hir-
telen el-kapkodták; azért másodszor-is ki-
akarják adni, még pedig meg-bővítve. —
Bonaparte Fő Consulnak az 1801. eszten-
döbéli életéről lásd Mkház 16-dik szakasz.
titulo *Holmi.* pag. 39. A' Fr. új esztendő
sok mulatsággal járt. Azt meg-ütközve
hallya a' Keresztény: hogy a' békesség
templomában 5. oltár volt építve, melly
körülféjébe öltözött Papokat lehetett lát-
ni, kik a' békesség Istenafszonyának a'
közönséges békességért esedeztek. — Lon-
donban 19-dik 7-berben Gyűlést tartottak
az Angliába *ki-költözött* Frantzia Érsekek
és Püspökök, a' *Nárbonai* Érseknél, és ar-
ról a' Pápa Brevéjéről tanátskoztak, mel-
lyet annak Angliában lévő Követtye *Ers-
kine* közlött velek. (Lásd *Erskinéről* Mkh.
14. szak. a' *P.* betü-alatt 239. Levél.) Ab-
ban a' Brevében a' többi-közt így szól ő
Szentsége: „ Tisztelendő Atyafiak! bátor-
kodunk titeket, kik magatokat a' vallás-
eránt olly érdemefekké tettétek, és olly
példás életet éltetek, azokon az áldozat-
okon-kivül, mellyeket már tettetek, még

egyre kényszeríteni. A' mostanyi környül-állások azt kívánnyák, hogy nyájaitokat mellyekre eddig vigyáztatok, hagyjátok oda. Ámbár pedig nehezen esik-is tinéktek ez a' kívánság, reményljük mind az által; hogy ennek engedelmeskedni fogtok annál-is inkább', mivel már az Eklésiák kezdetében 300. Püspökök Carthágóban adtak az ilyen dologban példát a' kövételre. A' környül-állások azt kívánnyák, hogy tiz nap-alatt a' magatok ki-nyilatkoztatását e' felől a' dolog-felől adjátok tudtunkra. — Az a' reménység: hogy *Bonapárte* az eddig volt Frantzia Püspökök-közül némellyeket előbbeni hivataljokba ismét vizsgálja fog tenni; másoknak pedig hóltig-való fizetést rendel. *) A' mi a' Frantzia Országban *meg-maradt* régi Püspököket illeti; *Ezek* alig tudták-meg 7 dik *Pius* Páának Augustus 15-dikén költ Levelet, és a' Frantzia Orzággal kötött egygyességet, mindgyárt nagy készséggel engedelmeskedtek akarattyának. A' Mársiliali Püspök, egy 92. esztendős öreg ember így irt September 21-dikén a' Koritusi Érseknek: „Fiui engedelmességgel és tisztelettel vettem azt a' Levelet, mellyet kegyelmed a' Sz. Atya részéről hozzám utasított. Tellyes lévén tisztelettel és en-

*) ANGLIÁBAN lévő öt Frantzia Püspökök le-mondottak hivatalyokról; de 14-en nem akar-ták azt tselekedni. A' R. Pápa különösen meg-kivánta mindeniktől a' nem akarás okát.

gedelmességgel az Ő végezesei-eránt, és szívben, 's lélekben egyesülni akarván vele, kész vagyok az én *Marsiliai* Püspökségről le-mondani; mivel azt a' Szent-séges Atya szükségesnek itéli a' Vallás-nak Frantzia Országban fel-tartására. A' *Senlisi* Püspök így irt: A' Katholika egyességnek fel-tartására, a' hivek javának és hasznának elő-mozdítottására, és ő Szent-sége parantsolattyának tellyesítettésére, jó szívvel és kész akarattal ide hagyom a' *Senlisi* Püspöki Széket; és le-teszem az én hivatalomról kész akarattal-való le-mondásomat a' Sz. Atya kezibe. — A' Sz. *Claudei* Püspök továbbá így nyilatkoztatta-ki magát: Fellyeb' betsüllöm a' Sz. Atya parantsolattyát; mint sem hogy annak alá-ja nem adjam magamat. Akármi nagy Aldozatot kész vagyok tenni a' vallás' hely-re-állittásáért, és az ő Isteni Szerzőjének ditsőségért. A' Sz. *Papauli*, vagy *Popreli* Püspök így irt: Én a' ki nép javáért viselem a' Püspökséget, le-teszem hivatalomat, hogy annak (az A. Sz. Egyháznak) egyességét lemmi meg-ne akadályoztassa. Az *Alaisi* Püsp. Szerentsésnek tartom magamat; ha a' mennyibe tölem ki-telik, hivatalomról való le-mondásommal valamit tehetek arra, hogy a' Sz. Atya a' békeségre-tartó bölts tzélját el-érhesse. — A' Sz. *Maloi* és *Angersi* Püspökök-is hasonló ki-fejezésekkel és indulattal irtak. — (Az *Eliziumi* e' felől ekképpen.) Man sieht

aus allen Bewegungen der Geistlichkeit das der Pabst schon an die Bischöfe von Frankreich verschiedene Breven erlassen, um sie nach dem Inhalt der Concordaten zur Niederlegung ihrer Bischofsämter (nur auf einige Zeit, bis Sie wieder vom Consul dazu präsentirt werden) aufzufordern. Alle Bischöfe die in Frankreich geblieben sind, haben sich gleich dem päpstlichen Gehorsam unterworfen. Der Bischof von Marseille &c. — 21-dik Septemberben virradóra érkezett Romába Párisból egy Kurir, hozván magával a' Sz. Pápával kötött egyeségnek Bonaparte-által lett meg-erősítettését. Ugyan ezen Kurir-által küldött a' fő Consul a' Pápa három követeinek; úgymint *Consalvi* Cárdinálisnak Status Secretáriusnak, *Spina* Urnak Corinthusi Érseknek, és Páter *Casselinek* Servita Ex-Generálisnak, kik Párisban a' Pápával kötött egyeséget eszközölték, ki-rakott három szép pixiseket. Ez a' Frantzia Országgal kötött egyessége *hetedik Pius Pápának*, úgymond a' Romai tudósító: nevezetessé teszi az ő igazgatását; valamint hogy ellejthetetlen lesz a' Históriákban a' *hatodik Pius Martiromsága*-is.

PÁRIS és ANGLIA-között-is a' sok rettenetes háborgás és vér-ontás-után meglett mind a' Frantzia, mind az Anglia nép örömére a' régolta kívánt egyezés 1801-esztendőnek octoberében. — Azt így rajzolta-le a' *Párisi Moniteur* nevű ujság

4-dik Octoberben, 's abból a' Mhirmondó az 541-dik Levéllapon: „ Ma (4-dik octoberben) dél-utáni négy órakor érkezett ide (Párisba) Londonból egy Kurir az-zal az igen örvendetes tudósítással, hogy ottan a' Békekesség' előljáró vagy fundamentom tzikellyeit Részünkről OTTO Polgár; nagy *Británia* részéről pedig Lord HAWKESBURY alá irásokkal meg-erősítették. A' Consulok azonnal ki-adták a' parantsolatot, hogy ezen örvendetes hir Párisban ágyú durogások-között tétessen közönségessé; más Departmanoknak (Vármegyéknek) pedig Telegráf-által adasson tudtokra. Kurírok küldettek a' Respublikának minden tájékáira-is, hogy a' hol még az ellenségeskedések dühösködtök, a' véröntásnak vége szakasztszon. Estvéli hét órakor nagy pompával kezdődött-el a' ki-tudósítás fáklyák világának 's trombita harsogásoknak közötte: a' teátrumokban-is fel olvastatott mint hivatal - szerű hirdetés. Az öröm kiábálás leg-inkáb' ebből állott: Éllyen a' Békekesség - szerző, éllyen a' Respublica. Az egész város meg-világosítottatott. (Hasonló volt a' Londoni öröm már 2-dik October-től-fogva, mihent ki-tudódott hogy a' Párisból első octoberben érkezett Kurirtól hozott békéltető tzikkelyeket a' Király helyen hagyta: a' harangok-meg-vonattak, a' város ki-világosítottatott, a' nép örömétől bú, bánat, szándék felejtésre-ragad-

tatott. *Bonaparte* tudniillik az *Otto és Hawkesbury* kezek irásával a' Londonban végzett egyezés' meg-erősítését vévén Londonból, helyén hagyta, neve alá irásával meg-erősítette, 's Londonba vissza-küldötte. Ebből eredett mind a' két város vigassága.) A' Frantzia Republica, és a' nagy Britániai Király - között, october első napján 1801. esztendőben kötött Békesség fundamentomos Tzikkellyei e' következők.

1. Mihelyt a' Békesség jelen-való tzikkelyeinek a' két hadakozó Fél Biztossai magokat alá-irták, és azok helybe hagyattak, azonnal vizfsza állyon a' két Hatalmasságok-között a' földnek minden részeiben vizen és szárazon az igaz barátság. A' melly Fél ez idő-alatt nyer valamit, vizfsza-adja. Az ellenségeskedések mingyárt meg-szünnyenek. 2. Ő Felsége a' Nagy Britániai Király vizfsza adja a' Frantzia Republikának 's annak Frigyesseinek, nevezet szerént a' Spanyol Királynak és a' Batava Republikának mind azokat a' Birtokokat, és coloniákat, mellyeket az Anglus seregek ezen háború folyásalatt el-vettek, meg-szállottak; ki-vévén *Trinitád* szigetét, melly a' Spanyoloké, és *Ceylon* szigetét, melly a' Hollandusoké volt; ezeket a' nagy Britániai Király tellyes hatalommal fogja birni. 3. A' jó Reménység Foka a' két békálló Hatalmasságok-előtt a' hajókázásra, és kereskedésre

nézve mindenkor nyitva áll, 's ottan egyenlő jussal fognak élni. 4. MÁLTA szigetét az Anglusok oda hagyják, és mind azt, a' mi ahhoz tartozik; a' mi mind a' Jerusalemi Sz. János Rendjének vizsza - adattatik. Ezen sziget' bátorsága végett el-végeztetett, hogy az egy harmadik *Hatalmasságnak* (talán az orosz-nak?) oltalma - alá adason, mellyet a' két Fél a' Békesség végre-hajtásakor ki nevez. 5. *Egyiptom* a' fényes Portának vizsza adatik; és ezen *Hatalmasságnak* Birtokaji azon épségben maradnak, a' melyben voltak a' hadakozás-előtt. 6. A' *Portugáliai* Királynak Országa-is a' maga épségébe vizsza állittatik. 7. A' Frantzia Seregek *Napoly* országát, és a' *Római* Státust oda hagyják; nem külömben az Anglus seregek - is el-hagyják *Portoferrájót*, és minden *ki-kötő* helyeket 's *szigeteket*, mellyeket a' közép tengeren birnak. 8. A' hét szigetekből (*Korfu*, *Zante*, s. a' t.) álló Respublikát Frantzia Ország Respublikának meg-esméri. Azokról lásd Mkh. 9. Tzikkely. A' jelen-való tzikkelyekben tett ígéretek a' Birtokok oda-hagyására, szigetek vizsza adására nézve 's a' t, Európában egy hónap - alatt; Afrikában és Amerikában 3. hónapok-alatt, Napkeleti Indiában pedig 6. hónapok alatt, ezen tzikkelyek' helybe - hagyása - után végre hajtassanak. 10. A' Foglyokra nézve meghatározatott, hogy azok a' békesség ki-

hirdetése-után mind a' kétrészről szabadon bocsátassanak; a' rájok tett különös költséget pedig mind a' két Fél meg-fizesse. 11. A' tengeri rablásokról el-végeztetett: hogy az olyan prédák, mellyek a' békesség ki-tserélt tzikkelyei-után 12.nappal a' kánálison, vagy az éjzaki tengeren tétetnének, mind a' két fél-által vissza adattassanak. — 12. Mindenik Fél azonnal vissza-adja a' másik Félhez a' letartóztatott Jóságokat. — 13. A' haláztatjussa vissza-állítatik azon állapottyába, a' mellyben volt a' hadakozás-előtt. 14. Minden vissza adandó Erőssegek abban az állapotban adassanak-vissza a' más Félnek, a' mellyben ezen békességes Tzikkellyek helybe-hagyásakor vannak. — 15. A' jelenvaló tzikkelyek helybe-hagyassanak, ki-tseréltessenek s. a' t. Meglett. — 7-dik octoberben a' Római Pápanak Legátussa *Káprára* Cardinális *Bonaparte* Consul-előtt bé-mutatattott az audientiára. Társai-közt négy Prélátus és két más Egyházi személy vala. Valamerre utazott a' Fr. földön nagy tisztelettel fogattott mindenütt. — A' Viennei, Lugdunumi, Oleróni, Grenoblei, 's más Püspökök bé-adták a' R. Pápanak az ő Irásokat arról, hogy el-eresztik székeiket. — Az *Amiensben* Fr. helységben a' békességet végképpen meg-határozó *Alku-Levél* készítettésére, Frantzia ország részéről *Bonaparte* József; Nagy Británia részéről pedig Lord *Korwallis* rendeltettek tellyes ha-

talmu Követeknek. Sok titkostzikelylei vannak a' békességnek azokon - kívül a' mellyek ki - nyilatkoztattak. — Párisban 7-dik octoberben 20. ágyú durranások által közönségessé tétetett az a' tudósítás, hogy a' *Fr. Republica*, és *Portugália*-között meg-készült a' békesség. October 11-dikén ki hirdettetett Párisban az Orosz és *Frantzia* - között, alá-irt, ki-tserélt, 's elfogadott Békesség. És hogy a' Frantz-kormányfő a' Törökkel-is békességes alkudozásba ereszkedett.

Portálisnak hivattatik az a' Frantzia Polgár, kit a' Consulok Státus Tanácsosnak választottak a' Vallást illető dolgokra nézve; hogy azokra ügyeljen közvetlenül a' Consulokkal. *Portális* tejeendő azokat a' törvényeket, és rendeléseket, mellyek a' vallást és az Isteni tiszteletet illetik: ő fogja azokat a' Consuloknak ajánlani, a' kiket az üres papi hivatalokra alkalmatosoknak talál: ő fog meg-vizsgálni minden Rescriptumokat, Bullákat, és Brevéket, minek-előtte közönségessé tétetessenek Fr. országban. — A' Frantzia és Anglus békesség' ki-hirdetése-után, sőt mihent az alája irás meg-készült, *Nelson* tüstént haza parantsoltatott a' Frantziai partok tájáról. Szükséges volt a' Békesség az Anglus részről: mert a' képtelenné vált drágaságot már nem győzte, a' nép igen békételenkedett, a' kormányfő ellen szegezett sok titkos társaságok,

's azoknak tze'llyaik ki-tudódván, kényszeríték a' Ministeriumot a' Frantziával-való meg-békélésre. Kellott ez a' Spanyolnak-is. A' Madriti Udvar ki nyilatkoztatta magát *Bonaparte*-előtt, hogy mivel Spanyol ország a' háború által minden Amerikai kintseitől már régen el-van zárva, 'sininde Amerikai Colóniák veszedelemben forognak az Anglusok-miatt; lehetetlen néki a' hadakozást tovább' folytatni. Meg-halgattatván tehát, méltán örült a' békesség hasznán. Szükséges volt pedig, úgy mond a' Hir-mondónál egy Londoni nevezetes ujság, hogy Frantzia ország és Anglia meg-békéllyenek, arra nézve-is: hogy Európában a' közönséges békesség helyre álljon. A' Frantzia Révolutio ellentiz esztendeig haszontalan hartzolt; már azonban midön a' Frantzia kormányzék más formába öntetvén, állandóságának tsalhatatlan jeleit adta, illendő hogy nemes igyekezetében, melly minden Nemzetek nyugodalmának visszfa - állíttására tze'llöz, azon kormányzékot elé-segíttse. Meg-mutatta ezen Békesség-kötés által Nagy Britannia, hogy a' ditsőségesen folytatott had-által nem akarta birtokait nevelni; meg-elégedvén azzal, hogy az Anglus névnek betsületet szerzett más Nemzetek-előtt, mellyeknek birodalmait oltalmazta; *Nápoly* ország, *Portugállia* talám oda lettek volna, ha Angliának oltalma alatt nem találtak volna meg-maradást. — Mit tettek az Anglusok *Romának*

a' Frantzia kéz-alól-való vizsgálva-vételekor? lásd Mkház 14-dik szakasz. *Troubridról*. pag. 188. titulo *Olasz országok*.

A' Törökkel kötött Békességet *Dubois* Polgárhoz, a' Párisi Politzia Prefectussához irt illy Levéllel nyilatkoztatta-ki *Talleyrand* a' külső dolgok Ministere: „Szerentsém vagon az Úrnak jelenteni, Polgár Prefectus! hogy a' Frantzia Republica, és a' fényes Porta között, a' békeség helyre-állítására nézve meghatározott előljáró Tzikkelyek, ezen hónapnak (Octobernek) nyoltzadikán, a' Török Tsászárnak részéről Minister *Esseid Aly Effendi*, részünkről pedig *általam*, nevünk alól irásával meg-erősítettek. Kérem az Urat, hirdesse - ki ezt annak rendi-szerént. *Talleyrand*. — A' Frantzia Republicának az Orosz Tsászárral kötött Békesség Tzikkelyei - is october 8-dikán irattak-alá illy szókkal: *Talleyrand*, *Grof Markoff*. — A' sok Országokra terjedő Békéltetés-közt, öszve-gyültek *Amiensben* a' Békeség tzi-kelyeinek folytatására az Anglusok és Frantziák, ott egyetemben, úgymond a' hir: a' *Sárdinai* Királynak, a' 18-dik *Lajosnak*, és a' töb' Frantzia Hertzegeknek dolga tsak ugyan elé fog fordulni: *Belgiumnak* jó darab része, nevezetessen *Brabantzia* a' *Toskánai* Nagy Hertzegnek fog *Toskána* helyébe adódni; mellyért ellenben Frantzia Ország *Pedemontiumot* fogná magához kaptsolni. Az *Amiensi* Con-

gressus folytatása - alatt a' Frantzia Kormány szék azon munkálódott, hogy Belgiumban a' Papi Státus jó lábra állíttasson, és hogy az idegen jószágok tulajdon birtokossainak, akár hol legyenek - is azok, vizsgálja - adassanak. — *Braschi* Ur, 6-dik *Pius* R.P. Testvérjének fia, megnyerte a' Frantzia kormányszéktől: hogy a' Valencében eltemettetett *hatodik Piusnak* Romai Pápának Hamvjai onnan Rómába küldetessenek; a' mi már bé-is tellyesítettett. Arról a' Valentzei Temetesről tudósított a' Mkház' 14-dik szakafza a' 247-dik Levélben. — Nápoly országnak terhes, hosszúsas, sokféle sanyargatásai - után egyetlenegy 74. ágyus hadi hajót hagytak meg ezen ügyefogyott hatalmasságnak. Már holott az Áfrikai tengeri tolvajok úgy elszaporodtak, hogy a' Siciliai és Napolyi partokat egészszen elboríttják, és prédálások - által teméntelen károkat okoznak; az országnak azon egy gályát - is felkellett fegyverkeztetni az említett tolvajok - ellen; october elején. Akkoriban sok más nyomörgásokban - is sínlődött az említett Ország. Cálábriában még azon ideig se lehetett a' Nép - között a' tsendességet helyre állíttani. *Messána* városának nagyob' része még akkor - is azon elpusztult állapot - tyában volt, a' mellyre juttatta azt 1784-dik esztendőben, a' rettenetes föld - indulás. Husz ezer lakosi tartózkodtak még 1801 - ben - is a' város - on - kívül deszka - sáto-

rokban. Nem engedték eddig a' terhes hadi környül állások, hogy a' Lakosok a' város-fel-építéséhez foghattak volna. A' Király addig-is Palermóban mulatott; egészsége helyre-állott; a' revolutio előtt confiscáltatott jószágokat vissza-adatatta az ő birtokossainak; az el-vezettek jószágait pedig azok maradékainak. — *Egyiptomból* vissza-térvén a' Frantziák 52. Izálítottó hajókon, és 8. fregotokon eveztek-el Sicilia mellett September végén. Le-irhatatlan az az öröm-is, mellyet az *Anglus* fogságból vissza-térő foglyok hazájok földjére ki-lépven, mntattak. Sokan közülök tudniillik négy, öt, hat, esztendeig-is nyomorogtak a' fogságban. — A' fő Consul egyéb gondjai-közt a' Spanyol juhok szaporítására-is fordítottá elméjét; elvégzette azt-is, hogy sok új bányák, ásatassanak még az országban. — October végén a' Párisi Departament Tanáttsa kivégzette: hogy Bonaparte fő Consul tiszteletére, benn a' városban állíttasson valamelly emlékeztető oszlop. Öt Commissariusokat rendelt-ki a' végre a' Tanáts, hogy ezek tiz nap-alatt értekezzenek a' felöl, mint lehetne az emlékeztető oszlopot leg-illendöb' móddal készíttetni. November 9-dik napja határozatott-ki a' végre: hogy a' Békesség ünnepe Párisban, és az egész Respublikában tartasson. — Midön a' békesség alkudozások-alatt azt-is kívánta volna Anglia, hogy a' Királyi

Familiából származott Hertzegek, és Kisaszfzonyok eránt viseltessen a' Frantzia Kormányfzék illendö figyelmetességgel, attól ezen feleletét vette: Meg nem engedhetné azt a' Frantzia Nemzetnek nagy lelküése, hogy azon Férfiaknak maradéki, kik hajdan ezen Nemzetben az első tisztséget viselték, idegen Nemzetnek adakozásaiból tartassanak. — Octoberben mihent meg-érkezett *Romába* a' Békesség-felöl-való tudósíttás, a' Státus Secretárius-sa *Consalvi* Cardinális ezen Hirdetéssel adta azt a' város tudtára: a' Frantzia Respublikának fő Consulja *Bonaparte*, egyenesen *Romába* küldött rendkívül-való kurir-által, ezt az örvendetes Tudósíttást írja Pápa ö Szentségének: hogy a' Frantzia Respublika, és ezen hatalmasságok: úgymint Nagy Británia, Orosz Ország, Portugália, és Fényes porta-között a' békesség meg-kötetett. El-fogta Pápa ö Szentségének a' szívé a' tiszta öröm ezen fontos történetnek olvasására. Ez az áldott békesség véget vét nem tsak annak a' fokáig tartott inségnek, mellybe a' hadakozás egész Európát borította, hanem ennek felette a' vallásbéli tsendességnek helyre állíttására, és ditsöségének terjesztésére nézve-is új reménységet nyújt. — Kiványa ö Szentsége, hogy ezen ki-mondhatatlan jó téteményért a' minden jóknak adója-eránt kedves népe igaz szívbéli buzgó hálaadással viseltessen. — Roma

városa két egymást követő esive gyönyörűen ki-világosított. A' nép öröme a' nem várt de ohajtott történeten le-irhatatlan volt.

PERERIUS Benedek. Jésus Társaságának felséges tudományu Szerzetesse: majd minden Irónak könyveiben itéletes olvasásfai forgott, fáradhatalan elméjü, 's igyekezetü Sz Irás Magyarázó bölts. El-élt Urunk 1610-dikéig. Könyvei hat tetemes, árkus-hofszu, szélü nyalábokban ki-nyomtatattak Colonia, és Ingolstäd városában. Az első nyaláb = Tomus, melyet *Caraffa* Antal Cárdinálisnak mutatott-bé *Pererius*, Daniel Prófétát 16. könyvekkel fejtí. Azon a' munkán tíz eszten-deig fáradozott, a' mint Caraffához irván, maga meg-vallya. Ennek a' munkának nagy hasznát vettem a' Zsoltárok Fejtésének 3-dik könyvében. *In Cantico* trium Puerorum = *Benedicite* a pag. 159. Cassov, edit. 1786. A' Teremtés könyvét négy egész szakaszszal fejtegeti. *Commentar. in Genesim*. Tomi IV. Mojses 2-dik könyvét = Exodust 137. vetekedésekbe szorította: 's ezt a' Magyarázatot életének 60-dikában, Urunk 1601-ben Ingolstädbe küldé a' ki-nyomtatásra. *Super Libros Exodi* centum triginta septem Disputationes Bellarmino Cardinali Dedicatae: — Sz. PÁLNAK a' Romaiakhoz irt Levelének Fejtését *Aquaviva* Claudiusnak, a' Jésus Társasága Generálísának ajánlá. Sz. János tit-

kos Jelenése' Fejtését, mellyben az Anti-krisztusról hoszfszas Tudósittás foglaltatik, Barrónius Cardinálisnak mutatta-bé. Megfejté sz János Evangeliomát 214. vetekedéssel; azon-kévül annak tizedik Részét hufzon egygyel. Irt a' Hitegető mesterkedések - ellen - is. *Adversus fallaces et superstitiosas artes*, ideft: De Magia: De observatione somniorum: et de Divinatione astrologica Libros tres. — Okoskodása, deáksága, fontos magyarázattya' izlésének kedvéért ki-írom a' következő sorokat belôle: PERER. in Daniel. L. 1. pag. 16. edition Colon. „Variis modis DIVINA SOMNIA hominibus contingunt: interdum cum magna corporis et animi commotione et horrore, sicut accidit Abrahae et Nabuchodonosori: non nunquam datum est alicui somnium; sed non eius somnii intellectus, sicut in somniis Pharaonis et Nabuchodonosoris animadvertere licet. Danieli tamen, ceterisque Prophetis simul cum somniis intelligentia eorum divinitus suggerebatur. GENES. 15. DANIELIS 2. Quamquam duorum somniorum, quibus Joseph supra fratres ipsius futura dignitas et potestas praesignabatur, nulli tunc datus est intellectus; sed postea ipso eventu successuque rerum veritas eorum somniorum cognita est, atque comprobata. Illa quoque in DIVINIS SOMNIIS varietas cernitur: alia enim clara sunt et aperta, evidenter res ipsas si-

gnificantia; ut ut fuere somnia beati Joseph, trium Magorum, et beati Pauli MATTH. 1. ACT. 16; alia vero sunt convoluta et obscura, per varias similitudines recte aliquid insinuantia. Hujusmodi fuere somnia Pharaonis de septem spicis, et bobus; et Nabuchodonosoris de statua et arbore, nec non et pincernae atque pistoris ipsius Pharaonis. GENES. 41. 40. 28. DAN. 2. Adhaec interdum videtur in somno loqui cum homine vel Deus ipse, ut in somno Jacob, et Salomonis. 3. Reg. 3. — vel Angelus, ut somniis beati Joseph, vel homo aliquis, ut in somnio beati Pauli. MATTH. 1. ACT. 10. Praeterea saepe Deus ultro mittit somnia, nonnumquam etiam rogatus etc. pag. 16. Cur Deus per somnia et arcana suae providentiae, et mysteria rerum coelestium non raro docere homines voluerit? 1. Respondeo ex Hippocrate, L. de Insomniis. Hominis anima in vigilia variis, gravibusque curis ac negotiis distrahitur per sensus, etc.; contra in somno his vacuus, expeditus et capax est facillime etc. 2. — 3. — 4. Homo hominem docere nisi audientem et attendentem non potest; Deus autem etiam dormientem. Ita se Deus ostendit potentiorum et efficaciorum ad hominem docendum et erudiendum, quam sit quivis homo. p. 17. Somnia, quae bonam vel malam corporis affectionem aliquam, morbosque tam animi, quam corporis si-

gnificant, utiliter a medicis tam corporis quam animi expenduntur et observantur. — At vero cujuscunque somnii, quoquo modo nobis contingat, putare habendam esse rationem, stolidi hominis est. etc. pag. 18. Ad plenum et perfectum liberii arbitrii usum opus est perfecta hominis libertate, hoc est solutione omnium sensuum et potentiarum, ita ut sit ipse homo, qui tunc agat, nec aliunde agatur, sitque Dominus sui, atque suarum omnium actionum, et in potestate ejus sit tunc hoc aut illo modo agere, aut etiam nihil agere; id quod in somno nequaquam evenit.

QUIGNONI Ferentz, a' Minoriták Generalis Ministerjek. 1526-dik esztendőben (mellyben Magyar Ország a' Töröktől el-tapodtatott; ötödik Károly Tsászár seregétől pedig Roma ki-raboltatott) végtére 7-dik Kelemen Pápától 5-dik Károlyhoz egyezés végéért *Quignónius* küldetett az ő *Feramusca* nevü társával. Haszna volt követül küldetéseknek. Irt a' Pápához tulajdon újjaival *Károly*, meg-igérvén, hogy el-fog-lalt mindenét vissza juttattya. PALLA-VIC. Hist. C. Trid. L. 2. c. 14. n. 4. Com-missa Quignonio mandata haec fuere: cuncta Pontifici restituenda — Caesarem nec sibi nec fratri suo ullam velle accessionem

feri nec unius quidem ulnae telluris Italicae — Hanar ezen alku-után Romának elfoglalása következett. Lásd *Mkház* 11-dik szakasz titulo *Fronsberg*. A' tellyes egyezés ismét Quignonira bizatott a' többi-között. PALLAV. n. 13. p. 83. Postremo efficacia Caesaris mandata Romam devenire: per haec, opera imprimis Pompeji Columnae (Cardinalis, cui purpuram abrogavit Pontifex) jam a Pontifice in pristinum gradum revocati, in pactionibus cum Caesareis, et Generali Ministro 26. November. 1527. solenni stipulatione composita pacificatio, subscribentibus hinc Pontifice, et Patribus Purpuratis; hinc Moncada jam Neapolis Prorege, et memorato Minorum Praeside Generali (qui accepta postea a Clemente Purpura, Cardinalis S. Crucis est apellatus) ac Petro veira, Caesari a Cubiculis. — Summa concordiae erat: Caesarem aegre tulisse, arma in Pontificem et Urbem illata, ceterasque vexationes, quibus Pontifex, variique Cardinales ac Praesules affecti fuerant. etc. *M.kház* 11. szakasz pag. 63.

QVACKEREK; Trembleurs, avagy Reszkető eretnekek; kikiről az Afz. Egyh. Történ. 29. könyve szól §. 21. p. 115. Oda azt kell tenni, hogy *Fox* György, ezen eretnekség kezdője, nem szabó, hanem Angliai varga vólt. A' kisedek keresztelésén, az oltári Szentségen, a' Sz. Irás fejtésén ki-adott; álmod, sugallást tartván a'

Sz. Lélek szavának. — A *Qvacker Pen* Wilhelm az Angliai Király engedelmével Amerikának új Anglia nevű részében 1682-ben új Respublicát állított, és Philadelphia nevű új várost. Arról lásd Mkház 5-dik szakasz. titulo *Schöpf.* pag. 153.

R.

RÉGISÉGEK IRÓJL. Valamint fokfélék a' Régiségek, szintűgy számosak azoknak Leiróji. Sokakat emlegettem azokból a' *Régi jeles Épületek* 9. könyveiben; a' jó *Nevelésről* irt munkámban: a' Mkház 4-dik Szakaszában a' 289. 290. 291. és következő könyveiben; a' hol a' *Romai Régi szokásokról* volt hosszúsas Tudósítás. A' *Responsorum* nevű könyvekben újjal mutattam a' Szent könyvekből a' Görögökre 's Romaiakra került fok szokásokra; noha néha nem tsábbítás-nélkül. Tegyük azokhoz a' mit az új gabona és borzsengéjéről irt *Plinius*, hogy azok mindenkor a' Papokhoz voltak tartozandók, nem de az Ó Törvény követése-szerént? *Primitiæ fructuum debentur Deo, ejusque Sacerdotibus: EXODI 23. 34. LEVIT. 23. NUM. 18. DEUT. 18.* — *PLIN. Hist. Nat. L. 18. c. 2. Numa instituit Deos fruge colere, & mola falsa supplicare — far torere — statuendo, non esse purum ad rem*

divinam, nisi tostum. — Ac ne degustabant quidem novas fruges aut vina, antequam SACERDOTES PRIMITIAS libassent. — A' Görögök, magok meg tartóztatásokért és az ő Istenkéjek kedvéért *Libabant*; bort öntöttek. ODYS. 2. v. 432. ODYSS. 3. v. 334. —

Ezt a' meg-tartóztatást az előbbi Görögök az előbbi O Testamentomiaktól; az utóbbiak Dávidtól tanulhatták. 1. PARALIP. 11. v. 16. *Porro David erat in praesidio. et statio Philistinorum in Bethlehem. 17. Desideravit ergo David, et dixit: O si quis daret mihi aquam de cisterna Bethlehem, quæ est in porta. v. 18. — attulerunt ad David ut biberet: qui noluit, sed magis libavit illum Domino.* Vainasak otham Laihova.

A' RÉGISÉGEKHEZ, és a' Régiség Le-Irójihoz tartozandó az a' könyv, melly illy titulust visel: *Molnár Janosnak Jesus Tarsasdga Pappjának a' Régi jeles Épületekről kilentz könyvei.* Nyomt. Nagy Szombathban 1760-ban. 11. = tizenegy táblák vagnak a' végén, avagy mind annyi Régiségek Rajzolatí Ahoz a' példairáshoz, avagy Exemplárhoz, melly előttem hever, függesztetett illy tábla: A' M. Hirmondóban közlött Egyiptomi Le-íráshoz tartozandó Rajzolatok 1799-ben. — Sok Régiségek emlegettetnek illy titulusu könyvemben-is: *Petrouszky Sándor Urhoz Molnár Jánosnak 15. Leveli. A' jó Nevelésről. Pofon. Landerer. 1776-ban. Schevisuernernek*

a' Pesti K. könyvház első Tisztének Régi Sábriáját emlegeti a' Mkház, a' mint a' régi kövek Fejtésit-is.

S.

SCIPIO. Világ Teremtése-után 3800-ban, Siciliából által-vitte Áfrikába a' Romai hadi seregeket; midõn *Hannibál* az õ Trebiai, Cännai és egyéb gyõzedelmi-után a' Romaiakat még igen nyakazná, *Syphax* Vezért, ki száz ezerbõl álló haddal üldöz-te, *Masanissa* segítségével meg-gyõzte. Látván pedig a' *Cárthágói* Tanáts mi nagy veszedelemmel fenyegelese *Scipio* a' Birodalmat, *Annibált* Áfrikába Olasz Ország-ból haza hívta. V. T. 3801-ben, Roma építettése után 551-ben. — Már *Adrumentum*ba el-érkezett *Annibál*, 's imé a' retentõ hirmondók azt adták tudtára, hogy *Cárthágó*-köriben mindent bir az ellenség. Egy két nap-mulva tehát, hogy egy kevéssé ki-pihennyenek a' tengeri hányattás-után. (*Livi.* L. 30. ad reficiendum ex jactatione maritima militem, paucis diebus sumtis) nagy úttal *Zámához* sietett. *Záma* öt napi járásnyira esik *Cártágótól*. Onnét kémlelõket küldött. Azok a' Romai Strázsáktól el-fogatván, *Scipióhoz* vezettek. Ez õket a' Romai Tisztek-által a' Sátorvár minden részein el-hordoztatta,

meg-hagyván, hogy, omisso metu, félelem-nélkül nézegessenek-meg mindent: vizsgál-jövet kérdé, ha tetszések-szerént, per commodum, mindent meg-szemlélték-é? 's vizsgál-küldé őket Annibálhoz. Annibál vig lélekkel semmit se hallott a' tőlök hozott tudósításokból; főképpen pedig meg-ijedt az ellenség bizodalmán, mellynek való-ban nem volt hiu eredete. „maxime hostis fiducia, quæ non de nihilo profecto concepta est, percussus. “ — — Ize-nő tiszttel küldött tehát Scipióhoz, hogy vele beszélgethetést engedjen meg. Scipió midõn azt nem ellenzené, mind a' két tábor közeleb' vonyta magát egymáshoz. A' közép hely láttatott minden-felõl, hogy valami tsalfa les ne történnyen. A' közérõl egy azon hely hosszányira mozdított mind a' két fegyveres sereg; 's egy-egy tolmátstsal egybe-léptek ama' két Vezérek, kik nem tsak az õ idejebéli, hanem minden hajdani emlékezetü akár-mi nemzet Királyi és fõ Vezéri-között leg-nagyobbak, 's akármellyikhez leg-hasonlók valának. Non suæ modo ætatis maximi duces, sed omnis ante se memoriæ omnium gentium cuilibet Regum, Imperatorumve pares. Egyik a' másiknak tekéntetén eleinten álmélkodván, 's mintegy el-bámulván, halgattak. Azután elõszõr Annibál meg-szóllamlott; de néki a' Romai Vezér úgy felelt, hogy békesség-nélkül el-válnának. A' Sátorvárba érkez-

vén, mind ketten bátor készüléket parantsoltak a' katonáiknak. Arma expedirent milites ad supremum certamen. Másnap erre a' végső 's végező diadalomra kiállottak a' leg-gazdagab' két Nemzetnek (a' Romainak és Cárthágóinak) két leg-nevezeteseb' Vezérjei, két leg-vitézeb' hadi seregjei. Ad hoc discrimen procedunt postero die duorum opulentissimorum populorum duo longe clarissimi duces, duo fortissimi exercitus, multa ante parta decora aut cumulaturo eo die, aut eversuri. Meg-ütköztek. *Scipió* meg-győzte *Annibált*, ki kevesed magával *Adrumetumba* szaladt; 's a' mint némelylek írják, onnét egyenessen a' már fel-készült hajókon *Antiochus* Királyhoz vette magát. (Lásd Mkh. 7-dik Szak. p. 7) Idővel *Ephesus* városába beszédbe eredvén *Scipio* *Annibállal*, kérdé: kiket tart leg-főb' Vezéreknek az előbenyiek-közül? 's midőn elsőnek nagy *Sándort*, másodiknak *Pirhust*, harmadiknak pedig magát mondaná lenni; mosolyogván *Scipio*, hát, úgymond: ha engem meggyőztél volna, magadról mit mondanál? Felele *Annibál*: akkor *Sándornál*; *Pirhusnál* 's minden egyéb hadi Vezéreknél helyeb' valónak tartanám magamat. Vette észre *Scipio* a' furtsa *Pun* feleletnek hizelkedő bökkenőjét: hogy ím' őtet *Annibál* egyéb Vezéreknek nyájából ki-választá, mint betsülhetetlent. Perplexum Punico astu responsum, & improvisum assentatio-

nis genus Scipionem movit: quod e grege se Imperatorum velut inæstimabilem se crevillet. A' Scipiótól meg-győzött *Cárthágóiak* a' Romaiakkal békességet kötöttek. *Scipio* Romai triumphusa fényes volt, Áfrikánus titulust nyert, első volt a' Vezérek-közt, ki a' meg-győzött Nemzetség nevének titulussával meg-nemesített. *Primus hic Imperator nomine victæ ab se gentis est nobilitatus.* Ötven esztendő-mulva a' békességet Carthágó fel-bontá, 's talpig meg-győzetvén, tellyességgel ki-irtott V. ter. 3869-ben, az utóbbi. avagy ifjabbik Afrikánus titulusu Scipiótól, ki midőn 11. esztendő-mulva a' Spanyol Numántziát is el-rontotta volna, Numantinus nevet-is ragasztott egyéb titulusihoz. Lásd *Synopsis Chronologica* (Rssi D. *Katona* Abbatís Canonici R. H. Historiographi) *Tirnaviæ* 1771. pag. 69. pars I. *Býrsáról* Carthágó váráról, lásd Mkh. 13. Szak. p. 139. Zsidó folytatás.

SERRAILBÉLIEK. Ez a' szó, vagy a' mint a' de la *Crusca* Academia mondja, a' *Serrare*, bé zárattatását jelentő szóból forrott, vagy a' *Serrai*, palotát jelentő szóból vette eredetét. Elég az, hogy zárt hely, 's a' Frankoknak (ezzel a' szóval neveztetnek az Európai Gáll. Ánglus. Olasz, és más népek) abba a' Konstantzi-nápolyi Várba, melly *Serrail* nevű, bé nem szabad járulni, ki-vévén ann a' Várnak azt az uttyát, és palota részét, melly-

be a' Követségek pompással eresztetnek. Lásd *Oettingi Gróf* követsége Mkh. 12. Szakasz a pag. 159. Mikor a' pompás, hatalmas Konstantinápolyt (melly az ő nevét nagy Konstantínustól nyerte; azelőtt Byzás névű építőjétől *Byzantium* névű lévén) a' Görög Tsászárok birták, a' Városnak tenger-parti azon domb-foka, mellyen jobbra állott a' néhai Byzantium, a' *Sofia* Templomában szolgáló Papok lakására volt rendelve; második *Mahomet* pedig azt a' fokot a' Török Sultánok Palotás helyévé változtatá, új épületekkel meg-raká, magas falakkal bé-környékezé, mellyeknek köre négy Ánglus mértföldnyi. *Dallaways* Reise nach Constantino-pel, Troja, Levante Berlin 1801. Azt a' temérdek nagyságu épületet el-végzé Ur. 1478-ban: nyoltz a' kapuja, kettő a' temérdek nagy udvara: a' következendő Sultánok még nagyobbá tették a' *Seraill*; szörnyű sokaságu benne a' lak-hely, a' ferdő, Moschéa, kert: bele foglaltatott a' *Sofia* ditsőséges Temploma; benne áll a' kints-tár, a' Vezér Divánnya, Iréne Temploma, mellyben 2-dik Theodósius a' 2-dik közönséges Sz. Gyűlést tartatá, 's hasonló *Sofia* Templomához; de már fegyver házzá változtatott a' Töröktől; a' hol a' régi, Keresztes háborui fegyverek-közül-is sok tartatik, *Bouillon* Fridrlk idejétől-fogva. Egy szóval Kpolyban a' *Seraill* attól különbözö, új, mindennel pompás-

kodó nagy Város. A' *Serailli* Bibliothecát a' mi illeti, ahoz a' Keresztény ember nem férhet, mert a' *Seraillnak* leg-belsőb' részében őriztetik; azomban Abbé *Toderini* ezen Könyvház laistromának valami mássát titkon egy udvari Inas-által le-iratta negyven nap-alatt, 's meg-vagyon a' *Sulla Letteratura Turchesa* nevű könyvében Tom. 2. *De la valle*, ki két száz esztendővel előb' forgott Kpolyban, beszéllé: hogy néki tudtára adatott, hogy *Liviusnak* el-veszett *Decássai* meg-vagynak a' *Seralli* könyvházban: azokért a' Toscánai nagy Hertzeg 5. ezer Piaftert, a' Velentzei követ két annyit ígért; de fel-nem lehetett azokat találni. Azok a' száz husz kéz-Írások, mellyek *Constantinus* ide-jétől fogva nagy levelű Szakaszokban meg-maradtak, betsületben tartatnak most is a' Törököktől. A' külömbféle tudósításokból azt lehet ki-fejezni; hogy a' *Serailli* könyvházban sok Görög, Deák, és nap-keleti nyelvű kéz-írások hevernek rendetlenül. Midőn V-dik Miklós Pápa 1453-ban Kpolyba 's Görög Országba Tudósokat küldött a' végre: hogy a' Görög Atyák kézírásaikat keressék-fel, 's 5. ezer aranyt ígérne Sz. *Máté* Zsidóúl irt *Evangeliumának* fel-találója számára, azt bizonyították, hogy Kpolyban meg-kell annak lenni. (Kpolyt 1453-dikban rabolták-el a' Törökök, a' mostanyi *Serail* úgy a' mint most, még akkor nem volt meg.) *Constantinus*

Lascares a' Görög Irókról irt könyvében azt bizonyította, hogy Diodorus Siculusnak egész írása, *complete*, meg-volt a' Kpolyi Görög Tsászárok' könyvházában, 's az hogy ottan láttatott-is. Temérdek nagy a' rakás pénz, és kints a' Seráilli tárházban, sokat talált ott második Mahomet, 's mindenik Tsászáralatt tetéztetik. A' Serályi dísz mutogató szobák igen hasonlók egymáshoz: a' szófa, szőnyeg, tükör fő ékességek minnyájoknak: a' fal-kárpitok, asztalok, más eszközök benneki tündöklenek arannyal, ezüsttel, elefántsonnal, gyöngyökkel, gyöngyházokkal, a' nyári szobákban ugró kutak is állanak, mellyeknek tsergések kedves musikájok a' Török füleknek. A' Sultán palotája, mellyben a' követeket fogadja, trónussal-is díszeskedik. (lásd az említett Gróf Oetingi követségét.) A' Sultánnak legnagyobb gyémántja a' Görög Tsászári épület omladéka-közt találtatott egy szegény gyermektől. A' *Serail* 6. ezer személy lakja, azok-közt 5. száz az aszszonyi személy. A' *Szerail* egy egész kis Világ, mellynek különös magányos nyelve, szokása, módia vagyon. Az ifjak, *Its-Ogluck*, kik a' Serailban neveltetnek, itt olly különös rendű nevelést nyernek, melly-által a' leg-városiab' modiszerént ki-palléroztatott akármelly nemzet embereihez hasonlókká tétetnek; erköltsben, tudományokban, külömbféle gyakorlatásokban; a' mostani *Selim* Sultán Fran-

tzia nyelvre-is taníttattya őket. Az ilyen fel-nevelt legények a' *Serailból* vagy városi, vagy egész Tartománybéli tisztségekre emeltetnek. — A' *Serail* ditsössége-után a' Kpolyi *Sofia* Temploma tulajdoniról adassék egy kis tudósítás. Minden embernek, a' ki nem Muselman, meg-tiltatott, úgymond *Dallavays*, a' *Sofia* templomba-való be-menetel, *Fihrmán*-nélkül, melly szó annyit jelent, mint Sultán engedelme, vagy írásba foglalt rendelése. Én (*Dallavays*) azt kétszer nyertem-ki. Az első Templom, melyet nagy Constantinus a' ki-jelentett Böltességnek tiszteletére épített, Jusztiniánus Tsászár idejében a' nép támadásakor el-égett. *Jusztiniánus* annak helyébe új nyomdok-vetés-szerént újjat állított, 8. esztendő és öt hónap folyása-alatt, Trálesi *Anthemiusnak* és Miletusi *Isidórusnak* mesterségek-által; a' reá-fordíttatott költség háromszáz husz ezer font aranyt (vagy ezüstöt, mert ebben nem egyeznek az Irók) ütött. A' Templom felső öble, kupája, vagy kupolája úgy rakatott egyenlő kereszt karokat ábrázoló négy izmos alapra, hogy a' temérdek öblösség ezen nyugodván, az ő all és kör-hézagjain mind elegendő szellőt, mind fényes világot vessen; maga pedig a' pompás kupa nem fundamentomokon állani, hanem égből függő lántztól emelve tartatni láttassék; azután főkkép, hogy 558-ban fel-állítása-után huszon-egy esztendővel le-sza-

kadván, még Jusztiniánuskor újra fel-építetett nem kerek, hanem nyúlt kör (ellyptica) formára. Az egész Templomnak hossza két száz hatvan kilentz lábnyi. Az oszlop benne hatvan hét. A' belső folyosós tornáczok (Gallerien) hatvan lábnyi szélességűek, az aszfonyosság számára: meg-vagynak az említett oszlopok-közt Porfirból álló nyoltz azon oszlopok, melyeket a' nap Romai templomában *Aureliánus* állított, és *Constantinus* Kpolyba által-vitetett, meg-vagynak ott a' zöld jáspisból faragott oszlopok-is, melyek az Efesusi Diánna temploma fedelét tarták néha napján. Már 12. száz esztendeig áll Sofia templomba, azolta a' föld indulásokban egynehányszor szenvedett; ápolgatá 1317-ben *Andronikus* Ts. 2-dik *Selim* pedig 1573-dikban; és még három tornyot (minahréh nevü fellül tornáczos alkotványt) épített melléje, 2-dik *Mahomet* az-előtt oda tsak egyet állított. A' Templom kevert réz ajtaja kilentz. Az éjszaki külsejét hosszu, magas hajlásu, görbe temérek tornáczok ékesítik, melyeknek te-tejéről a' Templom tellyes méltósága szemléltetik. Az ablakok rendes szerkezetése, az öblös körre rakatott Mosaik, vagy Smaltum drága fénye, az Oriás teremü négy Seráfimok, a' boltozat mesterseges hajlásu tekintete, hogy az aranyozását, gyüngyös márványait, tzifrázatit ne-is említettsem, mind tsudálatos. Nagy

fáradtság, úgymond *Sandys* Sofiának te-
kélletes le-irása; 's ha az úgy vélt tekél-
letes le-írás a' szem-által magához a' Tem-
plomhoz látással egyeztetik, méltó, hogy
az író tulajdon rajzolatját meg-vesse. Ein
Wunder der Kunst, dessen Wirkung so
gross und erstaunend ist, dass man ein
Werk zu sehen glaubt, dessen Schöpfung
weit über menschliche Kräfte erhaben sey.
Hierin hat die Sophiens Kirche bei wei-
tem vor des Peters, und vor der Pauls-
Kirche den Vorzug, wovon wir besser ur-
theilen konnten, da wir die Erlaubniss er-
hielten hinunter zu gehen, welche den
meisten Besuchern versacht wird. A' Sul-
tán tornáztos ülő helye meg-aranyzott, gá-
torokkal vagyon környül-véve: a' Mufti
trónusa hofszu keskeny hágón áll. Azom-
ban az egész Templomban sem székek sem
padok nintsenek; hanem az egész hofszu,
széles, porfirból és ó zöldből álló pádi-
mentomot gyönyörű gazdag szőnyegek
ékesítik. Körös-körül nagy táblák függe-
nek, mellyeken az Isten neve; Mahomet-
nek, és az első Ebubekit, Omar, Osmin,
Hali, Kalifáknak neveik Arab betűkkel
írva láttatnak. Számtalan Strutz tojások-
ból, ezüsből, Kristal golyóbisokból készít-
tetett lámpások függenek a' Templom elő-
részén nagycb' kisseb' körbe, mellyek mi-
dön meg-világosítatnak a' szörnyű öblü
kupa-alatt, máshoz hasonlíthatatlan fényü
tündökléssel ragyognak. A' Mahomet sze-

rü Templomi szolgálatra sok a' Sónia Templomában az Imam kik egyetemben tagjai az Ulemáhnak, avagy a' Török Consistoriumnak: tartásokra a' Templom jövedelmiből 3. ezer font sterlingnyi költség fordítottatik. A' Török Moscheák a' Sofia Temploma formája szerent szoktak építtetni (Láttam a' féle kitsénykét a' Budai vízi városban) A' *Moschea* szó a' Mesjidből eredt; a' *Turban* a' Dulbind-ből, *Mahomet* a' Mohammedből: *Ottoman* az Osmánból. A' Sofia Templomát fedő *Kupa* az előtt *Trullumnak* neveztetett. Lásd az *Asz. Egyház Történetiben* *Constantinus Sofját* 7-dik könyv. §. 10. pag. 300. *Jusztiniánus Trullumát* 11-dik könyv §. 32. pag. 48. *Scholion.* — A *Serallyio* említetik a' Mkház 12-dik szakaszában-is tit. *Oettingi* követsége. pag. 197.

SEVERUS Pap, Apostoli igyekezetű szent embere Frantzia Bétsnek; Viennae in Gallia: akkor tündöklött, mikor az Anyasz. Egyházat *Theodósius* és *Valentiánus* idejekor Sz. Tzeleszínus, 's utánna Sz. *Leo* Pápa vezérlék az 5-dik században, Urunk 430 és 450-dik-között; szent *Germanus* pedig, ki *Antisiodóri* Püspök volt, Vienna-felé utazott, 's azután *Ravennában* fel-adá a' lelkét Urunk 448-ban = négy száz negyven nyoltzadikban 31-dik Júliusban, mellyben-is említettik a' Rom. Martyrologiumban: „*Ravennae transitus S. Germani Antisiodorensis Episcopi, ge-*

nere, fide, doctrina et miraculorum gloria clarissimi, qui Britanniam a Pelagianorum haeresibus liberavit. “

SOLLERIUS János, a' *Bollándiánusoknak* egygyik fő tudományú tagjok, Sz. SEVERUS Pap életét *Ado'* krónikájából, *Ado'*, *Usuard'*, *Le-Lievre'*, *Roma'* Martyrologiumából, és a' *Viennei* Breviariumnak 1522-ben iratott kilentz Lectióiból elé-adja, és tudós észre-vételekkel meg-világosítja. *) Arról a' Romai Martyrol. így szól: „Viennae in Gallia S. Severi Presbyteri et Confessoris, qui ex India Evangelii praedicandi causa laboriosam peregrinationem suscepit, et ad praefatam urbem deveniens, ingentem Paganorum multitudinem verbo et miraculis ad fidem Christi convertit. **)

Severus Napkeleti Indiában született: kerekszény vallásban és erköltsben nevel-

*) ADORÓL ezeket irtam az A. Sz. Egy. Történ. 14-dik könyve végén: „Élt még Ur. 858-ban Sz. Ado Frantzia Bétsi Püspök. mortuus 875. aetat. 76. Scripsit Martyrolog. Chronicon ab exordio mundi ad Lotharium. Vitam S. Desiderii Epi. Vienn. et S. Theuderii Abbatis Vienn. Recensetur inter Sanctos 16. Decembris.

**) USUARDUS. S. Severus causa Evangelii praedicandi laboriosam peregrinationem suscepit, et (Viennam) deveniens etc. *Mich. Trin.* Usuardus sanctorum Historiam collegit, et Martyrologium composuit anno 770. Discipulus *Alcuini*, floruit in Abbatia S. Germani a Pratis. etc. SOLLER. ibid. S. SEVERUS Episcopus non fuit, ut male retulit in suo catalogo *Equilinus*.

tetett: kisdéd korában, szülôjinek holtok-
 után a' reá maradt jó gazdag örökségét
 a' szegényekre osztá; elegendô készület-
 után Papi méltóságra szenteltetett. *Invio-*
labili cursu peracto, ad Presbyterii locum
accessit sublimatus. Buzgott SEVERUSBAN
 a' keresztény hit és annak vallása; kíván-
 ván kívánta azt a' vakságban élôknél
 terjeszteni, mind othon, Indiában; mind
 a' földnek más idegen tartományiban. A'
 végre hazáját el-hagyván, fáradságos sza-
 rándokságnak eredt; hogy az Evangéliu-
 mot predikállya. A' hit hirdetését foly-
 tatván, 's annak igaz valóságát tsuda té-
 telekkel-is meg-bizonyítván, végtére
 Galliának Vienna nevü Várossához érke-
 zett. *Ado in Chronico et Martyrologio:*
Severus Presbyter natione Indus, ut ejus ge-
sta testantur, fide Christi fervens, causa
Evangelii praedicandi laboriosissima peregrin-
atione suscepta, vir miraculis clarissimus,
etiam Viennam Galliae urbem deveniens, in-
gentem paganorum multitudinem verbo et mi-
raculis ad fidem Christi convertit. Közelget-
 vén Viennához, Vogara hegyén azt a' fát,
 melly pogány módra tiszteltetett, ki-irtot-
 ta, 's ottan pénzt találván, sz. Albánus
 tiszteletére Templomot épített, azon hely-
 ség embereit meg-keresztelte. Azután a'
 város vidékét látogatván Jair vizénél azon
 templomhoz érkezett, a' melly a' lok po-
 gány Istenkének ott lévô tisztelete-miat
 száz Istenek templomának neveztetett.

Kérte Severus a' mindenek Urát, hogy a' pogány templom bálványival-együtt térüllyön a' földre, meg-halgattatott: a' templom le-roskadt: sok pogány meg-tért; Severus a' fundamentomit áskálván, hogy ott Sz. István tiszteletére Templomot építsen ezüst edényre talált melly teli volt jó pénzel, az edény 1522-dikben-is a' Viennei Templom oltárjának szolgálattyaiban volt. *Lectiones Breviarii* 2. 3. 4. Midőn SEVERUS Sz. István Templomának építésében foglalatoskodua, Sz. Germanus Antisiodóri Püspök vele egybe találkozott (Romába utazván) köszönték tulajdon neveken egymást; noha magokat az előtt nem látták. *Lect. 4. ita se propriis noscuntur salutasse nominibus, ac si pristinae notitiam cognitionis longinqui temporis habuissent.* Kéré Germanus Püspök Severus Papot, hogy a' Templom fel-szentelése az ő vizsgálta jövetelére halasztassék; 's elment az olasz földre: *Annunte S. Severo, et sibimet valedenticus invicem, beatus Germanus iter coeptum arripuit.* Várta Severus vizsgálta jövetelét; de Sz. Germanusnak Ravennában történt holta-után, a' fel-szentelés' idejére nem elevenen, hanem mint halott hozatott Viennába Urunk 448-dikában. — Említettik a' Breviárium Lectioneiben végtére, hogy kints találás-után Sz. Lörintznek-is Templomot állított Severus, hogy tefét börtölésekkel lanyargatá, hogy halottat támasztott, az ördög

tsoportot meg állittá, el-szélyeszté, a' Sz. helyeket meg-látogatá. Sok jóságos islekedetei - után, *virtutibus plenus, quievit in Domino*, Istenben boldogúlt. Urunk 452-dik esztendeje táján; és Sz. *István Templomában*, mellyet épített, el-temettetett. SOLLER, *satis vero simile est, Severum vitam produxisse ad tres vel quatuor annos post dicti templi consecrationem, quo fiet, ut hic saltem admitti possit Adonis calculus, quod anno circiter 452. ad laborum prae-mium evocatu fuerit S. Severus.*

SPANYOLOK, FRANTZIÁK. PORTUGÁLLUSOK. 1801-ben. A' Frantziák és Spanyolok következendő fel-tételek-alatt kinyálták-meg Portugalliát a' békeséggel: „ 1. Hogy Portugália zárja béki-kötő helyeit minden Anglus hajók-előtt, és az Anglusok' minden tulajdona Portugalliában confiscáltason. *Meg-lesz.* 2. Hogy Frantzia Országának fizessen nyoltz millio crusádat; felét kész penzben, felét pedig drága kövekben. *Meg-lesz?* 3. Hogy *Algarbia* Tartományát engedje által. *Nem-lehet.* A' dolognak hevesen - való meg-hányása - után, *Olivenza* Tartománya által-engedődött. 4. Hogy a' Frantziák Cayen-néből, Ejszaki Brasilia - felé szabadon hajózhassanak. *Meg-engedődik.* 5. Hogy Portugalliának várossaita 20. ezer Spanyolok, és 10. ezer Frantziák szályanak belé; kiket Portugallia a' maga költségén tartson. *Nem engedődik-meg azon az okon,*

mivel Frantzia Ország ez - előtt egynehány hónapokkal csak azt kívánta , hogy a' Portugálliai határokon vonnyanak Kordont a' Spanyol és Frantzia seregek ; és csak akkor szállyanak *Portugállia* városaiba bé Frantzia seregek , ha *Portugállia* Angliának segítségére akarna lenni , és mivel maga , a' Frantziák részéről *Portugállia* - ban lévő - békességet - munkálkodó követ *Bonaparte Lucián* sem tud róla semmit - is , mi változtatta meg - a' kormányzék előbbi szándékát. Junius 7 - dikén ezen alkul alá irták magokat a' Spanyolok és Portugalusok ; de a' Frantzia kormányzék egyezéséről még sokkal utób' - is kétség volt. Meg - szünt mindazáltal ez a' kétség - is Julius 20 - dika táján. Mert a' Portugálliaival meg - lett békesség - kötéft az első Consul - is , *Bónaparte* helybe - hagyta. Az említett Juliusban az egyesült *Spanyol* és *Frantzia* hajók roszszul - jártak *Cadix* és *Gibráltár* - között. Estődön a' Frantzia Spanyol hajók öszve zavarodtak , 's attól tartván , hogy az *Anglus* hajók nyomba követik őket , egymást ellenségnek kezdték tartani ; úgy hogy a' *Hermenegilde* veü *Spanyol* - hajó reá lött a' *Rettenetes* nevüre , és hét embert egyszerre meg - ölt , negyvent pedig rajta meg - sebesített ; de a' *Frantzia* Kapitány hamar észre - vévén a' tévelyedéft , el - távozott. Csak hamar azután egy *Anglus* hajó keresztül - tsapott a' *Károly* Király és *Hermenegilde* nevü *Spa-*

nyol hajók- között mikor már egészen el-
 letétedett az idő. 's mindenikre kemény
 tüzet adott. Alig haladt- el ez közülök
 ki-térvén: ime' a' két gyönyörű hajók *Ká-
 roly* 's *Hermenegilde*, egymást ellenségnek
 vélvén, addig tüzeltek egymásra, még
 először a' *Károly* hajó meg gyuladván a'
 levegőre vetődött; 's 20. minuta mulva a'
Hermenegildet- is hasonló szerentsétlenség
 érte! Mind a' két hajó 112. ágyús volt,
 's újj; és a' kettőn mintegy harmadfél
 ezer ember vesztette- el életét, kik között
 igen sok 's a' leg-főbb Spanyol vérből va-
 ló Tisztek voltak. Egy *Antonius* nevű ha-
 jó, mellynek 74. ágyúja volt, meg-men-
 tett mint egy 300. embert, a' két meg-
 gyúlt és levegőbe vetődött hajókról; de
 ötet-is tsak hamar meg támadván 3. Au-
 glus hajók, addig verekedtek vele, még-
 árbotzfáji el- lövöldöztetvén, 's keresztül
 lövetvén, kántelen volt magát meg- adni.
 — A' Spanyol vérű első új Hetruriai Király-
 ról lásd ezen 18-dik szakaszban a' *Pári-
 siakról*, *Romaiakról*, és *Toskánaiakról* irt
 Titulust. — A' *Salmankai* Érsek Pásztori
 Levelével inté Megyéje' Lakosait, hogy az
 ott lévő Frantzia sereggel barátságosan lak-
 janak: mert már el- hagyták az ő új val-
 lások: a' Frantzia seregek nagy tizte-
 lettel jelen voltak a' Spanyol butsu-járáso-
 kon és Miséken- is. Frantzia Ország mos-
 tani Lakosainak hét nyoltzad része Ro-
 mai Catholicus valláson van. Az Isteni

gondviselés mindeneket tsudálatossan jó végre igazgat, 's egy olyan Férfiat tett a' Frantzia Nemzet fejévé, a' millyet tsak ollykor, ollykor szülnék a' századok. Ez a' pásztori Levél Frantziára le fordítottván közöltetett a' Frantzia seregekkel - is. — A' Frantziák és Anglusok - között kötött békeség' fundamentom - tikkelyei nagy hafznot hajtottak mind a' Spanyoloknak mind a' Lusitánusoknak a' mint ezen XVIII - dik szakaszban észre lehet venni, titulo *Párisiak*. A' Fr. Respublika és Portugália - között el - készült békeség Octob. 7 - dikén 20. ágyu durrogások - által hirdettetett ki. A' Spanyoloknak Sz. *Domingói*, már a' Frantziákéhoz egyesült Birtokokról lásd ezen 18 - dik Szakaszban titul. *Toussaint*. Reá mentek, 1801 - ben, a' *Portugálliai* Missionáriusok, hogy a' Chinai Tsászárság Udvarában kedvességbe esvén, szabadságot nyertek magoknak, a' keresztény vallásnak prédikálására az egész *Chinai Birodalomban*; sőt a' hol szükséges, és nekik tesszik, Templomokat - is építhetnek. A' Chinai kereszténységről lásd Mkház 5 - dik szakasz titulo *Hallerstein*. ugyan ott p. 126. tit. *Bourgeois*. 7 - dik Szak. tit. *Lambekhoven* és *Köalér*.

T.

TOUSSAINT LOUVERTURE 1801 - ben. Az Áfrikai Negerek - közül Egyiptomba, és

Ámérikába szakadt néhai Rabfzolga, azu-
 tán Sz. Domingói Gubernátor, *Bonaparte*
 fő Consulhoz ezen értelmű tudósításokat
 irt Februarius 13-dikán: Le-tsendesített-
 vén a' belső háboru, némelly katona Tisz-
 teket felsőb' rangra emeltem: kettőt osz-
 tályos, ötöt Brigádéros Generálisságra:
Roumet Fr. Agenst Szent Domingóban,
 mivel a' Spanyolok Birtokának a' Fran-
 zia Birtokkal általam készült egyesülését
 akadályoztatta, fogságba zárattam, és,
 ha parantsollya a' Generális Ur, Frantzia
 Országba küldöm. Julius 17-dikén így tu-
 dósított: Minek-utánna a' Spanyolok Bir-
 tokát által-vettem a' Frantzia Republica
 nevében, a' Deputátusok-által egy Tör-
 vény könyvet készíttettem az egész Szi-
 get számára. Annak meg-tartásában min-
 nyájon meg-egyeztünk: el-küldöm azt he-
 lyén hagyatásáért. Nállunk ki hirdette-
 tett, 's minnyájunktól nagy örömmel el-
 fogadtatott. — Ezen Constitutió-szerént fel-
 szabadíttatnak minden Negerek a' Rabfzol-
 gaság-alól, és minden tisztségre olly jus-
 tal birnak, mint a' Fehér emberek. —
 Ha ez az ujság az Anglia alatt lévő Né-
 gerektől meg-hallatik, ezek is meg-fogják
 kívánni a' rabfzolgaság-alól-való fel-sza-
 badulást. Az a' Sz. Domingói új Constitu-
 tio már titulo *Holmi* említettett ezen 18-dik
 Szakaszban. Ugy tetszett Párisban: hogy
Toussaint tsak azért készítette az új Con-
 stitutiót, hogy Sz. Domingóban a' Nege-

reknek szabad Státust, 's más Coloniai rabfzolgáknak menedék helyet állítson-fel. Mivel pedig ez a' példa a' Frantzia, Spanyol, Angl. Holland. Colomiákra-nézve káros lenne; hogy a' Frantzia Vezérség meg-próbálja, ha *Toussaint* igazán akaré a' Frantzia kormányszéktől függeni? La *Touche* Admirált egy hajós sereggel Sz. Domingó-felé fel-készítte. La *Touche* társúl vette *Bonaparte* Hieronimust, a' fő Consul' leg-kisseb' testvérjét.

TÖRÖKÖK. 1801-ben. Belgrádban a' zenebona nagy erőt vett; oda már hufz ezer Jantsárnál töb' gyülekezett, kik közül szüntelen tizenketten mintegy fogva őrizték a' Basát, szemmel tarták, 's magok-nélkül tsak egy tapodást sem erezték. A' zürzavar-miatt a' Kereskedők, 's a' Keresztények seregeffen takarodtak által Zemlinbe; egy Esaja nevü gazdag Bégis oda által-küldötte a' jószágát, maga fel-készült utánna. A' Nizai Basa pártját fogván a' Belgrádinak, ennek fia seregét új erőre emelte. 14-dik Septemberben a' Kpolyi Sultánnak Belgrádba küldött és ki-hirdetett parantsolattya azt igézte a' pártos Jantsároknak; hogy bántások nem lesz', Belgrádban meg-maradhatnak, el-maradt zsóldjokat meg-kapják; ha a' Basának engedelmeskedvén, ötet Uroknak ismérik. Ezeket értvén, le-tsendesedtek egy üdöre a' Jantsárok; de hamar ismét el kezdet-

ték a' törvényteleniséget, és a' Basán mindenféle szemtelenséget el-követtek. A' Jantsárok dolga tellyes meg-visgálására a' nagy Úr *Turnácsi Basát* 4. ezer emberrel igazította Belgrádhoz. Azomban a' leg gazdagab' lakosok mind untalan költöztek ki-felé. A' *Zvorniki Basát* is háborgatták a' Jantsárok: de mikor a' várt el-akarták fogtatni, a' rejtek helyeken lévő ágyúk 300-at azokból le-ejtettek, a' többit a' Basa' emberei öszve-vagdalták; csak kevesen szaladhattak-el. A' Jantsárok minden nyughatatlanságának, melly Belgrádban, és más erősségekben ki-ütötte magát, *Oglu* vott titkos indító oka; egész Bosniába el-küldötte seregessen az embereit, hogy a' köz népet külömbféle tsalogató ígéretekkel a' Török Ts. ellen fel-lázítsák. — Meg-visgálván a' *Turnácsi Basa* a' Belgrádi Jantsárok ügyét, azt kívánta tőlök, hogy magok közül a' három leg-főb' személyeket, mint a' párt-ütés indító okait adja-által nékie; de ennek minnyájan ellene szegeztek magokat. Látván *Turnácsi*, hogy semmire sem megy velek, el-utazott Kpoly-felé. Azolta a' pártosok új eleséggel, hadi eszközökkel a' várt magok oltalmazásokra el-készítették; hallván pedig, hogy Egyiptom egészben visszsa-került a' Porta-alá, Octoberben három napig vendégeskedvén, ágyukat süttögettek-ki örömiökben.

V.

VÉGSŐ RÁKÓCZY, Tökölynek mostoha fia. Hogy *Leopold* Tsászárt-Királyt 14. *Lajos* Frantzia Király a' Spanyol Országgi jussának bátorságos kerestetétől meggátolná; azt, a' ki a' Törököt, ötöt Buda bírtokából, 's egész Magyar Országból ki-verbén, annyira meg-alázta, Zentánál-is *Eugeniusnak* ditsőséges győzedelmei-által, a' Frantziáknak szokott, és *Zápolya* Király idejétől-fogva folytattatott mestersége-szerént, Magyar Országban, melly a' fok Botskai, Bethlen, Rákótzii támadások-által el-hervadt, *Leopold*-ellen kinek hadat izent, az *utólsó Rákótzit* hűszította. RR. Pray ex Synchronis in scholio laudatis pag. 319. Parum tamen Ludovicus 14. sibi fecisse visus est, nisi intestinum etiam hostem usu aulae Gallicae jam a tempore Joannis Zapolyae familiari, in Hungaria conscisceret. Præ Tökelió, — hujus privignus Fr. *Rakotzius* ad agendam scenam visus oportunior. — an. 1703. Rákoczius ære Gallico & privatis mandatis instructus. 1704. Monitus a *Marsino* Gallo rem ineunte anno in Austria inferiore, quo ille in superiore, eodem tempore gereret, ut conjunctis dein viribus, Cæsarem in medio comprehensum ad ineundas, quas vellent, conditiones adigere possint. —

(Angli, Batavi, & Paulus Szecsényi Colonicensis A. Ep. &c. conciliationem urgebant) at in eo Galli omnem conatum locabant, ne conciliationis negotium, eum, qui sperabatur exitum haberet. — Anno 1705. Paulo ante *Leopoldi* mortem mille Peditibus, & quibus carebat, peritis rei tormentariæ Præfectis, decretoque in quemvis mensem nonaginta millium *Librarum* stipendio a *Ludovico* Rege adjutus *Rakoczius* omnem concordiae viam præcludit, *Forgacsius* *Rabbutino* in *Transylvania* opposuit, & *Bathanyio* in *Sclavoniam*, *Karolyio* autem in *superiorem Hungariam* præmissis, ipse cum *Bercsenio* *Polonium* properabat, *Rakoczius* 1710. non longe *Szecseno* profligatus (*Ujvarino*, *Szathmarino*, *Agria*, *Zolnokino*, *Eperjesso*, &c. amissis; postquam an. 1711. mo *Cassovia*, *Munkácsinum*, & reliquæ *Rakocziæ* arces deditæ *Cæsareis* sunt, regnoque quies *Palfio* & *Carolio* auctoribus tandem restituta fuit) cum se ab omnibus videret desereri, cum *Bercsenio*, & aliquot illustriorum natalium sociis *Dantiscum*, inde primum in *Angliam*, tum in *Galliam* se recepit, vitam illic extorris, & nisi jam ante thesauros eo præmississet, fere precario ducturus, quam in *Patria*, si ambitioni suæ moderari nosset, in summo honore, opumque affluentia exigere poterat, sero quibus fere incrementum solebat, artes *Galliæ* expertus, quæ æs suum *hispam* fortasse utilius sce-

nori exposuerat, quam in intestinos Hungariæ motus, quos jam a Ferdinandi primi temporibus clam concitare, fovereque solebat. V. RR. *Práy* in JOSEPHO. I. Eidem an. 1718. concessum est, ut libere apud Turcas, sed procul ab Hungariæ limitibus ageret P. in Carolo.

VESELÉNYI Ferentz, Mnrány Várának Ura. Urunk 1640-dike táján Sende-röre a' Szürkebarát nevű Szerzeteseket bévezette: azon idő tájban a' Szepes Káptalon Házait körös-körül fallal békerítette. Lelkéért a' halandó N. Káptalon 4-dik Octoberben minden esztendőben halottas emlékeztető pompával Áldozatot mutatfel. *) Mintegy tizenkét esztendő mulva, *Pálfi Pálnak* Nádor Ispánynak holta-után a' Posonyi 1655-dik esztendeji Országos Gyűlésben Palatinussá választatott, abban a' Gyűlésben, mellyben 3-dik Ferdinánd Fia, I. *Leopold*, atya élteben, M.O. Királyi méltóságra emeltetett. A' választás-után tiz esztendővel *Zrinyinek*, *Nádasdinak*, *Frangepánnak*, *Tattenbachnak* öszsze-esküvésekbe keverődött *Veselényi Ferentz* Palatinus-is, Urunk 1665-ben. A' ki ugyan tellyességgel azon volt, hogy az öszsze-esküdek ne lépjenek a' Ts. Király-ellen való vérengező készületre; hanem minden módon keressék a' Ts. ke-

*) Valamint Vesselényi SOFIA Afzszonynak Jelkéért-is 15. Majusban esztendőkről-esztendőkre.

gyelme-által annak orvoslását, a' miben magokat meg-bántatottaknak itélék lenni; de halzna nem volt tanátsának; 's megholt 28-dik Martziusban 1667-dikében a' támadásnak ki-ütése-előtt. *RR. Pray Hist. Reg. Hung. Stirpis Austriacæ. pag. 272.* Palatinus quidem omnia prius apud Cæsarem tentanda rebatur, quam res ad apertam vim redeat. — In hac deliberatione Palatinus 28. Martii vivis ereptus telam pertexendam Zrinyio reliquit. Meg-fogattak az öfzsze-esküttek, 's Keresztényhez illendõ készülettel, ájtatossággal, lelki erõséggel hajták-meg fejeket a' nalálos bárdnara. *RR. Pray an. 1671. pag. 276.* Nadasdius Viennæ — securim magna pietatis & fortitudinis laude excepit. Eodem die & fere hora, Zrinyius & Frangepanius Neostadii pari constantia, & pietatis indicio — vitam finire. Ex Literis Joannis Frey S. J. qui supplicio interfuit, de Zrini & Frangepanii fortiter tolerata morte Neostad 2. Maji. — Idem Schol. a p. 276. Non pauca videor in Wagner reperisse si non exacta, certe Stylo acerbiora, quam oportebat, elata.

VIDERNIKIEK Letenkõ és Schavnik táján. Urunk 1801. esztendőjében, Sz. Lukás napján, Pünkõst huszon-egyedik Vasárnapján, Vidernik falván, Püspöki birtoku helységben, fel-szenteltetett a' Templomok Urának imádására, Sz. Simon-Judás Apostolok tiszteletére, tulajdon épít-

tőjétől az a' méltóságos Templom, melyet Gróf RÉVAI János Szepes Megyei Püspök, Romai izlés-szerént, többől fel-állított; és külső belső eszközök, edények, öltözetek tiszteletes, drága készületivel fel-ékesített. Azon Sz. napra illy verseket mutattam-bé.

Exaltare super montes ad Sydera, Templo
Per terræ Dominum posito, ad fastigia ducto.
Ornato, consecrato, illustrata Vidernik.

Parvula tu nuper; nunc quanto in culmine!
cunctis

Conspicua es: turri, laquearibus, aris
Interne, externe perculta, instructa venuste.
Compositas protende manus ad amabile Numen,
Cum tibi connexis, facturis sacra, precesque
In Templo hocce novo, Dominoque hac luce
dicato

Fusuris multos ut noster Præsul in annos,
Revidum, et sacri Scepusini gloria ovilis,
Vivat, et huic similes permultas consecret ædes.

Pünkösd-után esendő huszon egyedik Vasárnap leendő tehát esztendőnként a' Viderniki Sz. Egyház fel-szentelésének emlékeztető ünneplése. Az illyen emlékeztető ájtatos ünnepléseket mint hasznos és szükséges ájtatoskodásokat válagatott szókkal magasztallya Sz. Ágoston Püspök. *Libro* 32. cap. 11. et 12. contra *Faustum* pag. 176. Ea quippe anniversaria in Ecclesia celebrantur, quæ insigniter excellentia cer-

tis diebus facta sunt: ut eorum necessariam salubremque memoriam festiuitas concelebrata custodiat. Ezen szókkal a' Husvét és Pünköst üllését ditséri nevezet-szerént a' Sz. Atya; de mivel a' Templom fel-szentelése a' Krisztusnak jelesen tündöklő példázata; a' felségesen jeles tselekedetekhez, mellyek minden esztendőbeli emlékeztető ünneplést érdemlenek, számlálandó; a' Szentekre emlékeztető, 's tőlök segítséget-váró ájtatoskodásért-is. S. *August.* L. 20 contra Faustum. Populus autem Christianus MEMORIAS Martyrum religiosa solemnitate concelebrat, — ut meritis eorum consocietur, atque orationibus adiuuetur... in MEMORIIS Martyrum constituimus ALTARIA. — Lásd Mkház 12. szak. pag. 51.

Z.

ZSIDÓK. Azokról így irt az Elisæumi 1801-ben: A' nevezetes *Priestley*, ki igen tsendesen él Ámerikában egy igen tudományos könyvet erefzett-ki mostanában illy titulus-alatt: *Mojzesnek 's az Indusok Tanításának öszve-hasonlítása.* Ebben a' Könyvben meg-bizonyítja *Priestley*, hogy a' Zsidó Sz. Könyvek nem szedettek-egybe az Indiai Könyvekből; és hogy egy általlyában az Indusok *Vedam*-nevü

könyvöknek semmi hasonlatosságok sintsen Moyses könyveihez (Lásd a' *Responsorum* nevű könyveimet; *Paulinust* a' Mkház 11-dik szakaszában a pag. 143.; A' *Zsidó* szók hasonlításának 17-dik. és 18-dik *Folytatását* Mkh. 17. 18. szakasz. *). Az említett könyvben találatik *Priestleynek* a' *Zsidókhoz* szóló *Levele-is*. Abban azt mondja nekik: hogy, minekelötte ötven esztendőök el-folytak, megént birtokába fognak jutni a' meg-igért Sz. Földnek. Azt az ígértet az Európában történt új változásokból fejezi ki: A' *Török Birodalom*, a' mint ő vélekedik, rövid idő-múlva ki fog veszni. Azután azonnal a' *Zsidók Palesztinába* fognak hordózoskodni; 's meg-fogják ismérni és vallani a' *Jesus Krisztusnak* Isten-ségét, 's annak *Messiásságát*: és hogy közel vagyon már az a' nap, mellyben a' *Krisztus Jéhus* a' neki e földön meg-igért *Országának*, 's egész *Birodalmanak* tellyes birtokába fog lépni az ő szolgáival. Ezt a' nagy *Történetet* ezen *Században* fogja szemlélni a' világ. A' mostanyi *alkalmatlan zürzavarból*, melly a' *Világ* nagy részét zaklattyá, úgymond, igen sok jó fog következni. Lásd Mkh. 14-dik szakasz tit. *Laudunumiak*. Más egy *Fridrik* nevű *Württemberg Hertzegségü*

*) Lásd a' *Magyar Könyvház* 5-dik és 6-dik Szakaszában ezen könyvemet-is. *Az Ó Sz. Írásnak Rágalmazóji-ellen. 2. Ó és új egypár celsus-ellen.*

helységbéli Irónak jövendőlkö könyvét-is említi az Elyzæumi egyuttal; ki 15. vagy 20. ezftendö multára határozza a' Kánán földre-való költözését az Antikrisztus üldözésétöl fel-fzabadúlt hiveknek; de holott a' Millenáriusoknak ezer ezftendeig tartandö gyönyörüségeket, 's régen ki-tsat pott eretnekségeket fel-melegítü, hitelt nem érdemell; noha Fridrik reményli, hogy addig el-él, 's Württembergi fok Pietista hasonló reménységgel táplállya magát. Ha *Friestley*-is a' Krisztus e' földi Uradalmán hasonlót ért, hasonló betsületet érdemell a' könyve. A' *Pietisták* olly eretnekek, kik Luterrel tartanak ugyan; de attól-is el-ütnek annak egynehány ágazatira nézve; a' hitet tselekedet-nélkül megvetik; noha érdemlönök a' tselekedetet sem tartják: magokról azt repesgetik, hogy a' Sz. Lélek benne lakik; 's az Istennel majd szinte úgy egyesülnek, mint a' Mennyei böldegült Szentek. — Ugy tetszik, egy húrón pendülnek a' *Pietisták* a' *Qvackeristákkal*, és a' *Memnonistákkal*; kikről lásd az Anya Sz. Egyház Történetinek 4-dik Részében, vagy Szakaszában a' 29-dik könyvet §. 21. pag. 115. és 30-dik Könyvet §. 40. pag. 223. Magyar könyvház 15-dik Szakasz, titulo *Amsterdamiak*. pag. 12. A' *Zsidóknak* Kánán földére-való készületekröl lásd Mkház 12-dik Szakasz, titulo *Bonaparte* pag. 48. 49. Megtérésekröl, Mkház 14-dik Szakasz. pag.

350. A' Zsidó népnek meg-téréséről, az Antikristusról irt könyv' végén a' Mkház 11-dik Szakaszában, a' 278-dik levélen ily tudósítás foglaltatik: A' hitetlen Zsidók az utolsó ítélet-előtt Krisztusban hinni fognak, és hozzá térnek. ROM. 11. v. 25. *Cæcitas ex parte contigit in Israel, donec plenitudo Gentium intraret.* v. 26. & sic omnis Israel salvus fiet. MENOCHIUS in illud: *omnis Israel*, ait, pene omnis, plurimi scilicet ex singulis tribubus in fine mundi convertentur, & salvi fient. CALMET autem in illud MALACHIÆ. 4: v. 5. *Mittam vobis Eliam antequam veniat dies Domini magnus*, ait Tomo 6. asseritque convertendos ad Christum Judæos nemine excepto unamque fore fidem & Ecclesiam. A' mi a' Millenáriusokat illeti, bö tudósítást adtam rólok, és ellenek az A. Sz. Egyház Történetinek 3-dik könyvében, §. 45. p. 149 és hogy Papiás ditsérete, kitől forrott az a' költemény, a' meg-hamisított *Eusebius* igéivel adatik-elő, in Scholio, *** az-is meg-mutattatik. DUHAMEL in c. 20. Apocalyp. Locus Justini, quo fatetur, multos ex iis, qui puram et religiosam doctrinam profitentur, contra Millenarios sentire, a quodam Protestantium foede est adulteratus. Nullum exstat Millenariorum opinionis vestigium apud Patres quarti Seculi; neque ejus meminerunt Clemens Alexandrin. Cyprian. Origenes; eaque oppugnata fuit a Cajo apud Eu-

seb. L. 3. c. 28. a Dionysio Alexandrino, ut testatur Hieronym. L. 18. in Isaiam, et Eusebius L. 7. Erroris occasio capta est ex Apocalyp. 20. verum *prima resurrectio*, quam Joannes Martyribus tribuit, ad animas *solas* Martyrum spectat, qui post mortem corporalem statim novam vitam sunt incepturi. Contra Protestantes (triplicem Christi adventum praeter unum gloriosum asserentes) illud tenendum est, *unum* Christi adventum visibilem fore, cum in gloria sua apparebit: neque eum per mille annos una cum Sanctis suis in terra futurum; sed cum iis in aeternum in coelo regnaturum.

A' ZSIDÓ SZÓKNAK

A' Magyar és egyéb Nemzetű Szókban található hasonlításának

XVIII-dik FOLYTATÁSA.

פרש = EXPANDIT, divisit. Ki-terjesztette. El-osztotta. pharás. A' Magyar á, a' Zsidó ה = ה betűvel toldgya-meg a' szó elejét: a' פ = p, ph befüt az utóbbiak b, v, betűre változtatták néha. Így a' pharas, ki-terjesztést, osztást jelentő szóból eredhetett az abrosz, mappa; melly az asztalon Abrosz. ki-terjesztetik.

רץ = RUTS, currere. Ebből eredhetett az elevenen, frissen folyó viz neve: aqua recens. Oláhul, Apa retse. Retse.

תנה — TANAH, conduxit mercede. laudavit. Ebből eredhetett a' Görög τύνω, festino, és azután τύνω. a' κατευτύνω, dirigo. LUCÆ. 1. 79. Τῷ κατευτύναι, ad dirigendos pedes nostros in viam pacis.

ללל = DALAL. Elevatus est, attenuatus est. Hasonló eredetű a'

Dalai DALAI-LAMA, melly szó fellyeb-
 Láma. való Lámát jelent. Lásd Mkönyv-
 ház 17-dik Szakasz, titulo *Lama*, és
 tit. *Turner*.

רנן = RANAN. Cantavit, ju-
 bilavit, öröm-éneket jelentő szó.
 ειρήνη. Abból az Iréne, ειρήνη békességet
 jelentő szó forrhatott.

פָּדַח = PHAQUAD. visitavit,
 recensuit. 4. REG. 3. 6. vaiphequod,
 et recensuit (Joram) universum Israel.
 A' Teshoo Lama magát Faki-nak
 Faki. vallá lenni. Lásd Mkh. 17. szak.
 tit. *Lama* és *Turner*. Az Arabiai
 Jemen Tartományban a' *Fakih*-név
 a' főb' rendü Tilzteké. Az annyit
 érhet mind Tibethben, mind Je-
 menben, mint Prefektus, Visitator.
 's t. a' f. Lásd Niebuhr Mk. második
 szakasz. 76. k. 387. Lev.

בַּמִּנִּי = CAMNI, vagy *camoe-*
ni, qui meus est, 4. REG. 3. 7. *qui*
meus est, tuus est. Cameoni ca-
 enyim. meoka. hasonló *enyim*. — Ascen-
 dam = אַהֲלֵה אַהֲלֵה. *ahhleh. ascendemus =*
 aller. *nahhleh. hasonló aller.*

TEREPH. Esca, præda. Eb-
 ből jött-ki a' *trophe alimentum*.
 TARACH, laboravit, fatigavit, eb-
 ből a' *tarahtarah*, avagy *tártarus*,
 a' leg-inkáb' fárasztó és kinzó hely.
 Azon két szó' egyesítettéséből támad-

hatott a' trapetus, vagy *trapetum* = Trape-
olaj malom. GEORG. 2. v. 519. tum.

Venit ihyems, teritur Sicyonia
bacca TRAPETIS,

Glande sues læti redeunt, dant
arbuta Sylvæ.

יצק = JATZAK, fudit. öntött.

olv. *itzák*, vagy *iszák*, a' mellybe Iszák.
öntetvén az hofzfzas útra-való viz,
sokáig el-tartatott, 's a' hol forrás
nints, edénybe le-tsapoltatik az
ivásra.

גבם = GEBIM, fossæ, foveæ.

olvash. *cavim*. hasonló *cava*, *cavo-* cava.
rum. 4. REG. 3. 16. *Facite alveum*
torrentis hujus fossas, et fossas.
hbase hannahal hazze gebim, ge-
bim.

גשם = GESCHEM. pluvia. ha-

sonló *essö*. 4. REG. 3. 17. *Non vi-* essö.

debitis ventum, neque pluviam. Lo
thireu ruach, ve lo thireu gessem.
— *et bibetis vos uschethithem athem.*

hasonló *satio* (potu) satio.

נקל = NAQUAL. olv. nequel.

parum. hasonló *neque*. קלל = *kalal*, neque.

levis fuit. 4. REG. 3. 18. *Ve na-*
qual zoth. parumque est hoc.

גבן = GIBBEN. gibbosus. GEB,

gibbus. gabah. altum, elatum fuit. gibbus.

Ezekből eredhetett a' *gibbus*, a' Ti-
beti-Bootáni tartományban a' sok
ember torkáról függő *Keba*. L. köz-

gelva. be-vetéssel hasonló a' *kelvához*, *gelvához*. *golva*. Turner. p. 98. גבל = GABACH. recalvaster. L. közbevetéssel hasonló galvus, calvus. ankopasz. nak el-hagyásával, hasonló *gobakopasz*. Az ilyen tóldás, betűhányás, vagy más változtatás új szókat szült, a' régieb' értelmet meg-hagyván: így eredt a' *Sitan*, a' *Sátan* helyett: *mit*, pro *mi*: van, *vaon*, pro *vagyon*: *gelva*, pro *keba*: *kopasz*, pro *gabach*. *gibbus*, pro *geb*.

noszsa. גזז = NATZA, vagy NASZA, νεοσσός. volavit. Ebből νεοσσός, pullus, avicula. LUCÆ. 2. 24. *par turturum, aut duos pullos columbarum.* ἢ δύο νεοσσός περισερῶν.

malé. מלה = MALA implevit. *malea*, teli (van) hasonló *malé* pro *béles*. Az *M.* betű helyibe a' Görög *P.* πλέος. betűt tett, 's így termet a' πλέος, plenus. 4. REG. 3. 17. *Non videbitis ventum, neque pluviam: et alveus iste replebitur aquis.* Vehannachal hahua immalea maim.

zárta. גר = SAGAR, clausit. hasonló *zár*. 4. REG. 4. v. 4. *Et ingredere, et claude ostium tuum.* Uboath. ve SAGGARETH haddeleth. v. 6. *affer mihi adhuc vas.* haggischa ælei hod keli elejbe hasonló: addj *elej-bém*, vel: *hossz elej-bém*.

קרא = KVARA, invocavit, clamavit. *ægra clamavi, invocavi, invoco, invocabo.* PSAL. 85. HEBR. 86. 3. *quoniam ad te clamavi tota die.* ki æleika ækra kol-hajjom. hasonló *quæro*, és *κράζω*, *clamo.* *κράζω.*

קרא = AKVAR, vagy, *hhaquar*, radice privavit. *hakar. fem. hakra, sterilis. hakrab. Scorpio. betü-hányással innen eredhetett a' rák-kab, és rákláb; végtére a' rák. láb. Cancer. Acrabhim. Scorpiones. Locus ut existimo, a multitudine Scorpionum. Neque alia est Acrabathene in extremis Judææ montibus juxta Idumæam. Fuit tamen et in Samaria Urbs Acrabata, et toparchia dicta Acrabathene.*

בוק = BUK. evacuari. *Buka. vacuitas hason. Vacuus. a' Mebukah - is üresedést jelent. hason. Meg-bukott. Meg-bukni.*

בור = BOR. fovea, carcer. Plural. *Boroth. hasonló börtöny. börtön.*

ברד = BARAD, grandinavit grando. Ebből az *m* elejbe vetésével eredhetett az *imber.* Imber.

גדה = GADAHH, olv. *zsadahh. csedahh*, abscidit, amputavit. Ebből forrhatott a' *Cædo*; mint a' *gicædo.* melből a' *Zsimel.*

לוג = LUAHH, vagy *Lugh*, absorberi. Innét *Lúg*, vizet nyelő *Lúg.*

hamu. A' *Lugh* az Araboknál an-
nyi, mint petyegni, temere effu-
Lüge. tire, vana loqui. hasonló *lügen* men-
tíri. *Lüge* mendacium.

אהב = AHAB, dilexit. Abból
ἀγαπάω. először ahabáo, azután *agapáo*, amo,
került-elő.

אודות = AODOTH ¹² vagy *O-*
dos *Causæ*, *negotia*, *modi*. A' *d*
ha *k* betűre változik, hasonlók az
okok. *okos* okok.

זרח = ZARCHAH, vagy *zur-*
chah. surrexit, ortus est. orta est. ex
zarach, vagy *zorch*. Ebből vette a'
Surgo. deák a' *Surgo*-szót. 4. REG. 3. v.
23. Ve *halchemes* ZORCHA al-
hammaim, et *ORTO jam sole ex*
adverso aquarum és a' nap fel kelt
a' vizekfelé.

רפה = RAPHA, dimisit, amo-
Rapio. vit. hasonló RAPIO. 4. REG. 4. 27.
et accessit Giezi ut amoveret eam.
har- Vajjagasch Giezi le harpha. ha-
pya. sonló a' *harpya*-is.

שלה = SCHALAH. Quievit,
fefellit. olvashatni: *schalh*. hasonló
schalck. a' Német *Schalck*. *astutus. ital. fur-*
bo. 4. REG. 4. 29. *Numquid non*
dixi tibi: Ne illudas me? Halo amar-
ti, lo TASCHLEH othi.

וקח משענתי = VE KACH ME-
SCHANTI. *Et tolle baculum meum*
(*in manu tua. be jadeka*) *Mischeneth*.

baculus. olvashatni: *Mischant.* hasonló *sántá-nak-való.* sánta.

וַיִּזְרֹג = VAIEZORER, et oscitavit. hasonló zörgeni, hörögve ásitozni. *DUHAM.* oscitavit; *HEBR.* *sternutavit.* v. 4. *Reg.* 4. 45. *et oscitavit puer septies.* VAJEZORER hanahar AD Schebah (hasonló *ad septem*) schebah PHEHAMIM = *septem vices.* zörög.
Ad septem.

וְשֵׂאֵהוּ = SZAEHU, *tolle et duc eum.* 4. *REG.* 4. 19. et v. 36. *Tolle filium tuum* Izaei benneka ex nazza, tulit hasonló gyenge ki-mondással: *szedd.* v. 37. *Va tissetahu artzah, et adoravit super terram.* hasonló TISZTELTE ORTZÁRA (borúlva) szedd.
tisztelni.
ortza.

צִקְלוֹן = TZIKKALON, vas, folliculus, pera. hasonló tsukla. 4. *REG.* 4. 42. *Vir autem quidam venit* (בֵּא = ba, vagy bo) *de Baalsalisa* bút, *DEFERENS viro Dei* (Eliseo) *panes primitiarum* (va IABA Le isch haelohim lechem bichurim) יֵבֹ ol-Bihor. *vashatni* IBO. — *viginti panes hordeaceos, et frumentum novum in PECRASUA.* ve carmel BE TZIKLONO. Carmel, mind Carmelust, mel. mind új gabonát jelent. A' végéhez hasonló a' mehl. Egyébként CAR-mehl. MEL = agnus circumcisus. *cartudniillik* = *agnus.* mul = circum-

car-
mel. cibus. Mivel pedig *cerem* = vinea,
és \aleph = El = Deus, rövid fogla-
lással, *Carmel*, = vinea Dei.

tene. \aleph = TEN. Da. hasonló *tene*,
tenyér. 4. REG. 4. 42. *Da populo*,

homo. lu. Az *hom*-ból eredhetett a' *homo*,
ember. és más ki-mondás-szerént, *em-ber*.

mini-
ster. v. 43. *Responditque ei* (Eliseo) *mi-*
nister ejus: — mesarto: *quantum est*

ez. *hoc, ut apponam centum viris?* Mah
æthen zeh meah isch. Rursum ille

ait: Da populo, ut comedat: hæc
enim dicit Dominus: Comedent, et

supererit. Aocol ve hother. v. 44.
Posuit itaque coram eis: qui come-

derunt, et superfuit juxta verbum
Domini. u itten li phneihem: va ia-

iterum. *oclu va iotiru kidebar Jehova. Az*
iotiru-ból eredhetett az *iteru*, azu-

wide-
rum. *tán, az iterum, 's ebből a' widerum.*

2. ESDRÆ. 1. a v. 5. Nehe-
miás imádsága *Quæso Domine An-*

honor. *na* \aleph Jehova *Elohi Haschamaim*
(vagy Elohe haschamaim) Deus

hono-
ra. *cæli. hael, haggadol ve hannora.*
fortis magne atque terribilis. =

Elohe haschamaim Hael haggadol,
ue hannora.

holos. NUMER. 16. 22. *Fortissime Deus*
Spirituum universæ carnis. = El Elo-

Mulei. *hej haruchoth le kol baszár. A' Mu-*
lei, Marokoi szóban meg-va-

gyon az *El*. Mulei heisst: *mein Herr*. pag. 3. Schol. DOMBAY Geschichte der Scherifen. *Idem* p.

1. *Scherif* in der Arabischen Sprache edel, erhaben: a' mi, úgy tet-
szik, az $\psi = qui, quæ, quod$, és Sche-
RAPHAH, kevélyt, gigást, vala- rif.
mi fel-emelkedöt jelentő Zsidó gyö-
kérből eredt. *Sche — Rif = a' ki*
felsőb.

פּתַח = PHATACH. aperuit.
פְּתוּחָה = phethucoth. olvashatni
FESZUKOSZ. 's így hasonlő *feszít*. ki-fe-
2. ESDR. 1. 6. *Fiant aures tuæ* lzít.
auscultantes, Tehi-na azneka qua-
schebath, ve gheineika PHETHU- genæ.
COTH. *et oculi tui aperti.*

לִשְׁמַחַת = LISCHEMAHH ad
audiendum. hasonlő *Lesem*. 2. Lesem.
ESDR. 1. Li schemahh, vagy, Le-
schema tephilath abedeka. *Ut au-*
dias orationem Servi tui.

חַטָּאֵנוּ = CHATANU. peccavi-
mus. hasonlő a' p. betünek elejbe
vetésével *pe-cata*. — chabol chabal- peccat;
nu, *vanitate seducti sumus*. v. 7. לְרַבָּה,
olvashatni EBEL. hasonlő *übel*. übel.

TENE HU. Da ei. — Va ani Tene.
hajithi maschequeh lammelek. *ego misceo.*
enim eram pincerna regis. 2. ESDR.

1. 11.

צָלַטַּת = CHALATZ. extraxit,
expedivit, 's a' t. hasonlő *καλάζω*, la- *καλάζω*.

xo. LUCÆ. 5. v. 4. *laxate. καλάσατε retia vestra in capturam.*

תתא = *aiggereth.* vagy *iggereth.* epistola. hasonló *igéret.* 2. ESDR. 2.

הערבי = Ha Arebi, vagy HAR-
Arabs. BI, *Arabs-* 2. ESDR. 2. v. 19. —

NEHEMIAS Longimanus nevű *Artaxerxes*nél, a' Zsidók' haza költözések-után, mikor már a' Jerusalemi Templomot Esdrás helyre állította volna, tisztességes szolgálatban maradt: hallván pedig a' hozzá utazott atyafiaktól, hogy a' Templom' toldalék részei, és Jerusálem város falai még helyre nem állítottak, szabadságot kért: hogy a' szükséges építés kedvéért Jerusálembe utazhasson, kért segítséget *igérő,* 's az *Eufrates* vizén-túl szolgáló Királyi Tisztekhez szolló, parantsoló leveleket. Adott *Artaxerxes* mindent, a' mit *Nehemiás* kért. 2. ESDR. 2. v. 7. *Et dixi* (*Nehemiás*)

Regi: si regi videtur bonum, epistolas (IGGEROTH) det mihi ad duces regionis trans Flumen, ut traducant me (ascher jahhabbiruni) donec veniam in Judaeam: v. 8. Et

epistolam ad Asaph, custodem saltus regis, ut det mihi ligna, ut tegere possim (לקרות = le quaroth) portas turris domus et muros Civit-

tatis, et domum, quam ingressus karó-
 fuero. Et dedit mihi rex juxta ma- zás.
 num Dei mei bonam mecum. 9. Et
 veni ad duces regionis trans Flumen,
 dedique eis epistolas regis. Miserat
 autem rex mecum principes militum,
 et equites. Artaxerxes parantsolat- Arta-
 tyá, hogy Jerusálem tellyességgel xerxes.
 fel-építtessék, országlásának 20-di Longi-
 kára esik. 2. ESDR. 2. 1. anno man.
 vigesimo Artaxerxis regis. Világ te-
 remtése-után 3548-ban. Ezen esz-
 tendőtől kezdődnek azon hétszer
 hetven esztendők, mellyeknek vé-
 gére meg-jövendölte Daniel Kristus
 Urunknak a' keresztfán véghez-me-
 nendő meg-öletését. DAN. 9. 25.
 Ab exitu sermonis (edicti Artaxer-
 xis) ut iterum ædificetur Ierusalem. —
 — v. 26. Et post hebdomadas sexagin-
 ta duas occidetur Christus. (DUHAM
 ait: Hebraismus est post 7. hebdo-
 madas et 62. quæ est repetitio præ-
 cedentium) supra v. 24. septvagin-
 ta hebdomades abbreviatæ sunt — ut
 consummetur prævaricatio, et finem
 accipiat peccatum, et deleatur iniqui-
 tas, et adducatur justitia sempiterna,
 (DUHAM. abbreviatæ, seu, pau-
 cæ a Deo definitæ annorum he-
 bdomades, nempe anni 490 = qua-
 dringenti nonaginta sunt usque ad
 Christum.

Ha a' Világ teremtése 3548. dik-
 hoz teszszük Dániel
 hétszer 70. esztendeit,
 tudniillik 490 = = 490.
 illy summa támad — — 4038.
 Krisztus születése 4000-
 dik, Világ teremtésé-
 től fogva; a' végső 7.
 esztendőnek (melly az
 4038. dik végében fog-
 laltatik) közép eszten-
 dejében halt-meg Krisz-
 tus Urunk, az az — 4033. 1/2
 NB. négy ezer harminthá-
 33. 1/2 rom és fél = 33. 1/2
 táján, és így a' Szüz-
 ből lett születésének
 34 - dikében. Ezeket
 illy emlékeztető versekbe foglalám :

*Mille ter. et quingent. quadraginta
 octo Nehemus*

*Inchoat Hebdomadas Christi ex Da-
 niele sub anno*

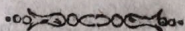
*Artaxerxis Longimani durante, vi-
 ceno.*

*Esdrás 13. esztendővel előb'
 ment Jerusálembe, mint Nehemiás.
 Együtt élt velek Heródotus. Erről
 illyen az emlékeztető verssem:*

*Historiae illustris Musarum nomine
 Scriptor*

*Natus paullo post Cambysem Syn-
chronus Esdræ,
Longimano, Solymis reparatis, at-
que Nehemo est.*

2. ESDRÆ. 2. 19. *Audierunt
autem Sanaballat Horonites, et To-
bias servus Ammanites, et Gosam
Arabs, (Haarabi) et subsannaverunt Arab.
nos. וילענו לנו = (VAJJALIGHU lingua.
LANU; nyelveskedtek reánk) et logos.
despexerunt (vaiibezu. hasonló bo-
szontottak, lanu = minket, vagy szont.
reánk) dixeruntque: Quae est haec
res, quam facitis? numquid contra
regem vos rebellatis? MOREDIM, mar-
rebellantes. hasonló mardozni v. 20. doz.
Et reddidi eis Sermonem, dixique ad mord.
eos: Deus Caeli ipse nos juvat, Elo-
hei haschamaim hua iatzeliach la- selig.
nu, et nos servi ejus sumus: surga-
mus et aedificemus: vobis autem non
est pars, et justitia, et memoria in
Jerusalem. tzalach vagy szalach.
Htp. jovit. secundavit. h. selig. Je-
hova tzebaoth hua melek hacca-
bod selah. Dominus virtutum ipse
est Rex gloriae. PSALMO 23. Hebr.
24. v. 10. A' Krisztus Jésus a' di-
tsösségnek Ura. Dominus gloriae,
1. CORINTH. 2. v. 7. Sed loqui-
mur Dei sapientiam in mysterio, quae
abscondita est — v. 8. Quam nemo
principum hujus saeculi cognovit: Si*

*enim cognovissent, numquam DOMI-
NUM GLORIAE crucifixissent.*

ἐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσαύρωσαν.

Melek, A' hu-ához hasonló az ő, a' melek
Mo. eredetet adott ezen szóknuak: malch-
loch. us, moloch. mulei. Dombay Marok-
Malch. ko. pag. 3. Muley heisst: Mein Herr.
Muley. Ist aber ein Titel, den man jetzt
den regirenden Königen zu Marok-
ko, theils den königlichen Princen
beyzulegen pflegt: man sagt auch
Mevolana; das ist: unser Herr. DU-
HAMEL in illud; *numquam Domi-
num gloriae crucifixissent.* Nemo
cognovit; non Philosophi, non Ora-
tores, et juxta Chrysoſt. non Hero-
des, aut Pilatus, aut Judæorum
principes; nec juxta Ambros. dæ-
mones ipsi, qui si cognovissent Chri-
stum esse Deum, et Redemptorem,
numquam ejus mortem procuras-
sent: adeo ut hæc Dei sapientia
in non seipsa modo, sed etiam in
mediis quæ elegit, omnino fuerit
abscondita. *Dominum gloriae.* Sic
Deus vocari solet in Scripturis, ac
Paulus eodem titulo Christum de-
signat.

חלה = CHALAH, vagy hha-
hal. la, ægrotavit. hasonló hala. hal-dak-
ló volt. tachalaim, vagy, TAHA-
LUIM, morbi, infirmitates. hasonló
tályog. tályog, apostema, suppuratio, ab-

scellus. שכח = *schacah* oblitus est.
Al-tischececki, noli oblivisci.

שחט = SCHACHAT. corru-
 ptio, interitus. hafonló schachmat: *schach-*
muth = mori. *schachmat machen*. mat.
 abaco vincere, dar *scacco matto*. mors.
 A' *schacat* vermet-is jellent. olvash. *schacht*
schacht. hafonló *schacht*, *fossa*.

קרבי = KRABAI, interiora mea,
 hafonló *cor*. PSAL. 102. Heb. 103. 1. Cor.
 Barki naphschi eth-Jehova noos.

Benedic anima mea Domino
 Ve kol KRABAI eth schem
 kadscho.

Et omnia quae intra me sunt,
nomini sancto ejus. v. 2. Barki naph-
 schi eth-Jehova. *Benedic anima mea*
Domino. ve al-tischececki col-ge-
 mulaiv. *et noli oblivisci omnes re-* gyá-
tributiones ejus. v. 4. Hagoel mi mol.
 SCHACHAT, *qui redimit de IN-*
TERITU vitam tuam: חן = CHAJ,
 — olv. ej. pro élly. v. 20. Barcu élly.
 Jehova malacaiv: gibborei choach,
 hosei debaro, *Benedicite Domino*
(omnes) Angeli ejus: potentes virtu-
te, facientes verbum illius. Barcu Saba-
 Jehova col tzebaiv meschartaiv oth.
 osai retzono. v. 21. *Benedicite Do-* mini-
mino omnes virtutes ejus: (exercitus ster.
Angelorum) ministri ejus, qui faci- ratio.
tis voluntatem ejus. v. 22. Barcu Je- máz.
 hova COL MAASAIV: be col me- holos.

alle. comoth mamschalettho barcu naphlakom. schi et Jehova. *Benedicite Domino locus. omnia opera ejus: in omni loco dominationis ejus, benedic anima mea Domino.*

פרח = PHARACH, effloruit, volavit. PHERACH. flos, germen, virág. virág, *bimbó.* olvashatni *phirach.* hasonló, sőt abból eredett a' virág, flos.

תם = TAM. Integer. perfectus. tömött. tekéletes. Innét *time.* Görög. *βτιμος.* tsület, *ἐντιμος,* pretiosus. drága. LUCÆ. 7. 2. *Qui (servus) erat illi pretiosus. ἐντιμος.*

שבר, job' ponttal, *fregit* = SCHABAR. scheber. fractura. ebből eredett a' *seb,* vulnus. az *ש* a' Chal-deufoknál ת betüvel váltatik-fel; azért nállok a' törést jelentő szó *tebar* = *fregit:* olv. *tevar.* Ebből a' porrigót, persedéket jelentő *var* szó eredhetett. *Seber* bal-ponttal = *speravit.* Ebből forrott elejinten a' *sber,* azután a' *spero.* A' בטח = *batach* szó-is reménységet jelent. Olvashatni *vate,* 's ha *r* vettetik közibe, hasonló *warten,* 's várni. PSALM. 85. *Hebr.* 86. v. 2. *Salvum fac servum tuum, Deus meus, sperantem in te. ha* BOTEACH aleika.

נסה = NASA, tulit, sustulit, *ὄνος.* *hordozta.* Ebből eredhetett az *ὄνος,* szá-

szamár, tereh hordozó állat. Az alsó malom-kőnek neve is ὄνος, szamár; mert szamár módra viseli a' rajta forgó kő nagy terhét. *Mola asinaria*, mellynek forgatására szamár fogatik-bé. *Menoch.* és *Duham.* Helladius BESANTINOUS apud *Photium* Codice 279. pag. 469. μύλος. „Lapidem superiorem molæ sic vocant, ὄνον vero molam inferiorem. Hogy per pleonasmum μ, m vettetik néha a' Görög szók elejbe, meg-mutattya *Besantinous* a' μακάριος ἂν λευ, és μια szók példájából. Μακάριος alii derivant ex μηκίριον, quod fato non subjacet, immortale; vel ex ἀκήριος, pleonasmote literæ μ. Ἀλευρον, addito μ. μάλευρον. *fama.* μία, una ex ἰα factum, addito μ, p. 469. μαγίς pro mensa Ægyptium videtur. *Photius* eodem cod. p. 471. HELLADIUS natione Ægyptius, fuit civitate Antinoi, vel, ut de se ipse scribit, Besantinoi. Vixit temporibus Licinii et Maximiani, ethnicus, quantum e scriptis colligas, religione. Aliorum ejus librorum unus inscribitur: *Athenae*, alias *Ægyptius*, item *Adhortatorius*, item *Fama*, alius *Victoria*. item civitas *Antinoi*.

λαμβάνω, régenten λάβω, capio, accipio. veszem, fel-veszem. ζ.

- p, o. a' ruhát. Ez a' szó az öltözést jelentő szóból eredhetett. **לָבַשׁ**
- lábos. = LABASCH, induit. **λαβή** prehensio, ansa. manubrium. nyelv, fül, LAB az edényben. Ebből a' füles, lábos fazék. Mindenik a' **Labή**, és *Labasch*-ból. **יֵרִיחַ** = JERIAH. aulæum, pellis. olvashatni
- Irha. IRHA. 's ebből vétethetett az *irha* = Aluta, pellis aluminata. *Irha tsináló*, alutarius. *Irhás* nadrág. — HOD. decus, gloria; confessio debiti honoris, *hadar* vagy, HODOR, honor. honor. hasonló *honor*. SILMAH. v. *tsalma*. *stis*. hasonló *tsalma*; főkép' azoknál, kik így serkentik reggel a' tselédet: öltözzél-fel, az az: tedd-fel a' süvegedet = a' tsalmádat. **חָתָה**
- gatyá. **חָתָה**, vagy **גָּחָתָה** = **חָתָה**, operuit, obvelavit. hasonló *gatyá*. PSAL. 103. *Heb.* 104. v. 1. *Confessionem et decorem induisti*. Hod ve hodor labaschta. v. 2. *Amictus lumine sicut vestimento*. *ghitteh aor kaschalmah*. v. 2. *Extendens Coelum sicut pellem*. *noteh schamaim ca ieriahah*.
- irha. vagy, ka IRHAH.
- ar- **אֲרָכָה** = ARAK, hosszaságat; **אֲרָחָה**
- chæo- = HHARAK, rendelést jelentő szó.
- logia. Ezekből eredhetett az Arche, archæos, archeologia, árkus, árok.
- árok. öreg. Marka. Lásd Mkh. 14. szak.
- öreg. 13. *Folyt.* pag. 406.

מר = MAR. stilla, gutta. tsöpp.
 ISAIÆ. 40. 15. *Quasi stilla situlae.*
 ke MAR maddeli. mint a' veder
 tsöppe. *dei*, veder. hasonló *teli*. *teli*.
 MARAH, amara. MAR amarus. ama-
 MOR, myrha. מרר = NERED. nar-
 dus. olvashatni *nard*. Alabastrum, myrha.
 és *Alabaster* mind Alabastrum nevü nardus.
 drága mézskövet, mind abból tsi-
 nált edényt, p. o. drága illatu ke-
 netet, olajt, nárdust, 's töb' a' fé-
 lit tartó edényt, mind a' rósának
 tokját jelenti. V. *Oryctologicon* part.
 3. §. 7. et *Parisp*. A' virág *Alaba-*
sterje, vagy tokja, annak mintegy
 ruhája; és így az *Alabaster* a' *la-*
bas szóból eredhetett. Lásd itt 5.
 A' Nárdust magyarul Spicinárdnak
 nevezi *Parisp*. 's olyan, úgymond,
 mint a' *Lavendula*. *Nardum pisti-*
cum, tiszta egyelítetlen Spicanard
 kenet. A' Nárdus kalázfából ké-
 szített kenetet ditsérik főképpen;
 's ez a' *spica nardi*. PLIN. L. 12.
 c. 12. De folio *nardi* plura dici
 par est, ut principali in unguen-
 tis. — Cacumina in aristas se spar-
 gunt, ideo gemina dote *nardi* SPI-
 CAS ac folia celebrant. MARCI.
 14. 3. *venit mulier habens alabastrum*
unguenti nardi spicati pretiosi, DU-
 HAM. in hunc versum. Non e fo-
 liis, sed e *spicis* expressi, quod pre-
 catus.

tiosius est. Græce *πισικῆς* (et apud *Marcum*, et apud *Joannem*) per metathesim litterarum, pro *σπικατῆς*. *spicatum* voce latina servata. Eandem vocem interpretis locis diversis aliter atque aliter reddit. **TIRIN.** in Cantici. c. 1. v. 11. *Nardus herba aromatica, ex cujus maxime spicis unguentum fit pretiosum, olim convivis perfundendis adhibitum.* **MARCI.** 14. 3. *Et cum esset Bethaniae in domo Simonis leprosi, et RECUMBERET: venit mulier habens alabastrum unguenti nardi spicati pretiosi, et fracto alabastrum, effudit super caput ejus.* **LUCÆ** 7. v. 37. *Et ecce mulier, quae erat in civitate peccatrix, ut cognovit, quod ACCUBUISSET in domo alabastrum. Pharisei, attulit alabastrum unguenti v. 38. Et stans retro secus pedes ejus, lacrymis coepit rigare pedes ejus, et capillis capitis sui tergebat, et osculabatur pedes ejus, et UNGVENTO ungebat. = MARIANA hic apud DUHAM. Accumbebant detractis calceis, et pedes levabant. Erat ritus ADORATIONIS, capillis, qui feminis sunt pretiosi, aras et templa TERGERE. *)*

*) *Annibale* imminente Urbi Romanae, matronae plorantes in Deum delu

CANTIC. 1. v. 11. *Dum esset Rex*
in accubitu suo, Ad-sche hamme- rie-
 lek bi mezibó, *nardus mea dedit* chen.
odorem suum. Nireddi nathan reicho.
 TIRINUS in Cant. 1. 11. Accubi- nar-
 tus Sponsi multiplex est. 1. in sinu dus.
 Patris. 2. in utero B. V. M. 3.
 in præsepi. 4. in cruce, sepulchro.
 5. ad dexteram Patris. 6. in Eu-
 charistia. 7. In anima quavis pia,
 et sancta. In omni hoc accubitu di-
 ligentissime curabat sponsa spon-
 sum (Regem, Christum) *nardo* sua
 odorifera. A' Szüz Mária Isten An-
 nya és egyetemben Jegyesse, az
 ő malasztal-tellyességéből-eredett-
 ájtatos, alázatos, tiszta, kereszti-
 g-tűrő, mértékletes, kegyes és min-
 denféle jó erköltsinek *nárdusi* illat-
 tyával szolgált, és tetszett a' Min-
 denekurának: kövessük: hogy *Chri-*
sti bonus odor, Krisztus tanításából
 illatozó Krisztust hirdető jó szag-
 gal szolgállyunk az egész világnak,
 ájtatosság, kegyesség, tisztaság
 példája' illattyával, mint *nárdusból*
 eredő jó szaggal, így illatoztak a'
 Sz. Szüzek. Mártirok 's egyéb'
 Szentek.

bris, *CRINIBUS passis ARAS verrebant.*
 LIV. L. 26.

טבע = TABAH. inditus, infitó. xus, immersus. hasonló *tava*. TABATH. annulus, olv. tubhuh. hatubus. sonló *tubus*. GENES. 41. 42. *Tulitque annulum de manu sua*. Vajjaszar Pharao eth tabatho mehal jado olvashatni *tubuszó* = טבעתו.

אצב = ATZAB, doluit. atzeacerbitas. ba, dolor. *In moerore animi, u be atzbeath leb, dejicitur Spiritus*. hasonló acerbitas. PROV. 15. 13. et v. 33. *et gloriam præcedit humilitas. vel li phnei cakod hhanaia. hasonló ganaj.*

ארה = RAPHA sanavit. Aborvos. ból eredett az orvos; és a' Δερα- Δερα- κεύω. LUCÆ. Cap. 9. v. 1. *Convocatis autem duodecim Apostolis, dedit illis virtutem et potestatem super omnia dæmonia, et ut languores curarent.* καὶ νοσῶς Δερακεύειν.

נשא = NOSZA. pluma, pennæ, Ex *nasza* volavit. hasonló *nyosizolya* = tollas, pelyhes ágy. Abból νοσ-σὸς. pullus. pullulus. tsirke. A' νοσ-σὸς-ból νοσσοδς eredt; vagy vizsontag emebból amaz contracte. ἢ δύο νοσσοδς. aut *duos pullos*. LUCÆ. 2. 24.

ABAVI = Vizek aptya. Abaviz. = apa. Vi = viz. Lásd *Mkh.* 7. szak. p. 183.

שׁוּאָל = SCHOAL. pugillus, vel sólya. *planta pedis*. hasonló sohlen, és sólya.

LATH = **LATH**, vagy *Las*: mert
 valamint a' η , úgy a' ψ betű-is
 s betűre lehet változtatni, a' *Lath*
 annyi mint, *sensim*, *leniter*. hason-
 ló *Lassan*. Bé-takarást bé-terítettés- lassan.
 is jelent, valamint a' *Lut* rejtést
 jelentő szó, onnét eredt a' *Lituus*, Lituus.
 kampóra fellyül-hajlott bot, mel-
 lyel az ágokról eledelt lehessen a'
 bárányok-felé le-hajtani. A' *Li-
 tuus* a' hajdani fő Papok bottya
 volt, hasonló a' kampó tzifrázat-
 tyával járó *pedum pastorale*. LA-
 TACH ruha szekrényt jelent, vala- láda.
 mint főkép' a' varratlan ruhát jelen- Melo-
 tő *meletoche*. Ehez hasonló *Melote*. te.

TZIU = **TZIUN** signum, monumen-
 tum. *tzinuim*. *signa*. Abból először *tsi-* signo.
na, azután *signa* termett, *tsinya men-* tsin.
te, Oláhul annyi, mint. *signa mente*. tsinál.
 Hasonló a' Magyar *Tsin*, és *tsinál*.

NATSATS = **NATSATS**, *scintillavit*,
micuit. Abból először *Ances*, *In-* Incen-
ces, azután *Incensum* támadhatott sum.
 = égő temjén. *Franc incense*, Ara-
 biában szedetett Francia nevű tem-
 jén, de nem jó. Lásd *Niebuhr Arab*.
Mkház 2-dik szakasz. pag. 404.

SAPHAQ = **SAPHAQ**. *suffecit*, *abun-* suffi-
davit. Ebből eredett a' *suffio*-is. cio.

SCHEM. Név. **RAM**. *excelsum*, *femi-*
elevatum, *semiram*-is. felséges név, *ramis-*
 vagy nevü.

MARASCHOTH. Principatus.

Mar- Felsőség. ex *Rosch*, caput. princi-
 schal. pium. hasonló *Marschal*. Ha a'
 Múrsa Maraschot - helyett miraschoth,
 = Ta- vagy me-raschoth olvastatik, ez
 tár Ur. annyi, mint *de capite*. JEREM.
 Lásd 13. 18. *quoniam descendit de ca-*
 Mkh. *pitate vestro*. מרמשתיכם = m RA-
 202. k. SCHOTICEM *corona gloriæ ve-*
 p. 490. *stræ*.

קרם = KODAM. coram. elöt-
 te. א' ק = d. hasonló az ק = R. betü-
 höz. Igy teremhetett a' Deáknál
 a' kodam helyibe *Coram*. DANIEL.
 6. v. 1. *Hebr.* v, 2. schaphar co-
 coram. dam Darjavesch. *Placuit Dario*,
 seu, *Pulchrum fuit* CORAM Da-
 rio, nempe *constituere super re-*
gnum satrapas = *Achaschdarphe-*
naja.

כרין = CAVIN. fenestæ. hason-
 cavi- ló cavi-tas. DAN. 6. v. 10. *Hebr.*
 tas. v. 11. *Ve cavin phetican. et fene-*
 stras aperuit. *zeman.*, tempus. idö.
 עלה = TZALA, vagy szala, vagy
 szólla. SZOLA, *oravit adoravit. hasonló*
szólla, szóllani. versu citato: et fe-
nestris apertis in coenaculo suo con-
 aller. *tra Jerusalem. ve cavin phetican*
be hhillajtoeh, (vagy) billiteh. ex
hhalah ascendit, haliith, quo ascen-
 háló. *ditur. hasonló HÁLÓ-szoba. neged*
Ierusalem. Contra Ierusalem ve zi-

menin telatha be joma hua barak
 al-birekohi, u me tzalla. *tribus
 temporibus in die flectebat genua sua
 et adorabat.* BEREK, genu. BERIK
 geniculatus est, procubuit. *telatha,*
 tres. *l' ha r* betüre változik, ered trita.
teratha, treta, trita. — U modea
 (vagy) *moda* kodam Eloheh *con-
 fitebaturque coram Deo suo.* Moda
 ex *Jadah,* confessus est, gratias
 egit. *Iadahh* = ידע = scivit. S. HIE- Jo-
 RONYM. *Tria autem esse tempora,* deahh.
*quibus Deo flectenda sunt genua,
 tertiam horam, sextam, et nonam,
 Ecclesiastica intelligit traditio. ver-
 su 13. Hebr. v. 14. ve zimnin tela-* ziman.
tha be joma bahhæ bahhutkeh
 (vagy) *vohha vohhuta. hasonló vo-* voveo.
tum, sed tribus temporibus per diem votum.
orat obsecratione sua. Chald. oravit
 = נעה = bahhah, vagy vaha. *ba-*
hu, petitio. olv. *vohu.* A' BOHU
 = בהו Zsidóul és per *ψ* = vacuus,
 melly *bohu* vagy *vohu* szó ha erös- va-
 sen ejtetik, így: *vochu,* hasonlitt a' cuus.
vacu-us szóhoz. *Ve haaretz hajtha*
tohu va vohu. GEN. 1. 2.

מא = MAH, quid, quod. ha-
 sonló *ama,* pro amaz. hasonló *ama,* ama'
oma, melly szó azon Maragnon tá- oma.
 ju népnél, mellynek *omagvas* a'
 neve, *fejjet* jelent. *gva,* annyi mint oma-
 nagy, melly szó a' Zsidó גא — gvas.

altum, excellens, *magast*, felsőt jelentő szóból forrhatott. *omagua* valami felső, *nagy fej*. *oma* = *fej*. *gua* = *nagy*.

le-om- **למא** = AMAL, languit. Aem-
la, vagy *omla* infirmum, langvi-
lott. dum, debile. Abból eredhetett az
malád. *omla*, pro *omlott*, *omladék*. per
metath. *mala*. hasonló *malád*.

Retez. **רשת** = RESCHET, laqueus. Be-
tü - hányással mind egy: RETEZ.
obex, *spessulus*, *vectis*, *repagulum*. PSAL. 24. Hebr. 25. v. 15.
genæ. Ghenai tamid el Jehova = *oculi*
mei semper ad Dominum: ki hívva
ö=eu. (vagy ö **רשת**) *jotzia me RESCHET*
raggelaiv = *quoniam ipse evellet de*
retez. *LAQUEO pedes meos*.

glom- **גלם** — GALAM, convolvit, in-
mer. volvit: *golem*, *glomus*. vagy *glom-*
mer, *gombolag*, *item*, *massa im-*
perfecta, *embrio* PSAL. 138. Hebr.
139. v. 16. *Imperfectum meum vide-*
runt oculi tui. *Galemme*, vagy,
golmi rau gheineika, olvashatni *glm*
= **גלם** szót *glom*, 's így hasonló
glomus, *glomer*. VARRO apud
Plinium Hist. Nat. L. 36. cap. 19.
sepultus est (Porsena Rex sub urbe
Clusio, in quo loco monumentum
reliquit lapide quadrato: singula
latera pedum lata tricenum, alta
quingagenum; inque basi qua-

drata intus labyrinthum inextricabilem: quo si quis impropere sine GLOMERE lini, exitum invenire nequeat. — Gondatlan ki-mondással hasonló a' gloma, és óma; melly óma. szó a' Maragnon táju népnél fejet jelent, hasonló az óma-is, tzifrában alma. mind a' fej, mind az alma, vagy óma hasonló a' gomolyaghoz, gömbölyü tekertshez.

MOGIM, Magi, Böltselkedők. Magi. הגה. Meditatus est. Ebből eredt a' MUGINARI, böltselkedni. Plinius in Præfatione librorum Nat. Hist. mugior. ex Varrone: „ Dum ista MUGINAMUR, pluribus horis vivimus. — Mago. Mago Frater Annibalis.

הבל = HEBEL. vanitas. hasonló הבל = AEBEL luctus. Ezekből eredhetett az *Eb helye* = heába valóság. etc. ECCLES. 1. 2. Habal habalim, vagy talán olvashatni: Hebel hebelim. *Vanitas vanitatum.* 3. Mah — ITRON la Adam be kol ghamalo. *Quid habet amplius homo de universo labore suo,* *nyavala.* יסל; olvastathatott, vagy gondatlanul ki-mondathatott *nhaval*, 's így hasonló *nyavala.* ITRON, vagy, *iteron*, residuum, superflus. In versione ad Paulum S. Hieronym. pro: *widequid habet amplius, habet: Quid superum.* *per est homini.* Hasonló *iterum.* v.

el-il- 4. *Generatio præterit, et generatio*
lok. *advenit.* Dor holek, ve dor va. Itt
illan- az ILLOK és a' VA-dit eredete.
tani. A' Dor talán némellyeknél Dör. A'
vado. *va*, vagy *ba*, annyi mint *advenit*;
Dör. és *occidit*; valamint más más ki-
mondással a' זרע — *zera*, semen,
ceres. זרע = *zarach*, oritur; hol *ceresse*,
cresco. hol tzre — *sco* vagy *cresco* ki-mon-
dásu és értelmü szová változha-
tott. v. 5. *oritur sol, et occidit.* ve
sze- zerach ha schemesch, ve ba ha
mes. schemes, olvashatták: tzre a' sze-
mes, u va a' szemes. A' napot je-
lentő *Schemes*, hasonló ezen Ma-
gyar szóhoz: *Szemes*, oculatus. *He-*
lios ho pant' esora. A' nap, ki min-
deneket szemlél. *Homer.* Noha ma-
gát, a' nap Teremtőjét érté azon
az *El* szón, melly valóban Zsi-
dó szó.

vágá. זקע = VAQA discidit, dimi-
dium, kétfelé vágást, és fél részt
véka. jelentő szó. Hasonló *vágá* pro *vág-*
ta. Abból eredhetett a' *véka.*

JESUD, Musad, Musada fun-
damentum. ex יסד = JASAD =
fundavit. — MISCHANOTH. taber-
nacula. ex שכנ = SCHACAN. ha-
bitavit. Ebből eredt a' *scena.* Ni-
badoth medubar bak, *gloriosa di-*
cta sunt de te. hhir vagy, GHIR
girus. האלובים. כבד = CABAD; vagy

cavad. nehézséget és ditsősséget je-
 lent. *Nicbad* = gloriosus. *Nicbadoth*
 res gloria plenæ. DAVAR, dixit. udvar.
 — verbum. *dover*, caula. ovile. *de-*
bir, vagy *devir* adytum. *diver*. ver- diver-
 bum. sermo. hasonló *diverbium*. a' bium.
 davar dolgot-is jelent. res, nego-
 tium. *midvar*. desertum. eloquium.
me-dubar, vagy *meduvar*, dicta sunt
 Azecir Rahab. ex *zakar*, recorda- tzégér.
 tus. *zeker*. vagy, *tzeker*, memoria,
 memoriale. hasonló *tzégér*. רהב =
Rahab, kevélyt és déltzeg erőst je-
 lent; jelenti Egyiptomot-is mind a'
 Zsoltárban, mind Isaiásnál: hason-
 ló hozzá a' szélyességet jelentő
 רחב = *rachab*-szó. *Iodeagh*, sciens.
 hasonló: Jó-Deák. פלש = PHA- Deák.
 LASCH. volvere se. Abból *phelest*,
 philistæus, alienigena. Meg-lehet,
 hogy a' leg-régieb' Metanasta Ja-
 zig vagy Jász nemzet az igaz Jász-
 sági Magyaroktól azért nyerte a' Fili-
 Filisztéus nevet, mert *Filist* idegent fili-
 jelent; 's ezek amazokat *idegen* vé-
 rüeknek tartották. Lásd a' 16-dik
 Zsidó folytatást pag. 174. Mkh.
 16-dik szakasz. *Tzor*. Tyrus. olv. szór.
 szor. hasonló *szór*. *Hinne* = ecce.
 hasonló *Ehene pro J'me*. *Am-Chus* ehene.
 = *populus æthiopum*. *ze* = Ipse.
 hasonló viszfzálagosan *Ez*. *Iulad* Ez.
scham = *Natus est ibi*. *Præterit*,

pro Futuro. A' Meschiástól a' Sz. hegyen fundáltatott ASz. Egyházba fognak gyülni az Egyiptusi, *Rahab*, a' Bábeli, Tyrusi, és egyéb nevezetü népek. akkor a' *Sionnak* (az Anyaszentegyháznak) fog mondatni; Le tzion jeamar: Isch ve isch jullad bah. *homo et homo natus est in ea.* sok ember született benne. præt. pro futuro. A' kettőztetett substantivum *homo*, Nagy emberi sokaságot jelent, és jelenti azt a' különös méltóságut-is, ki Isten és ember-is egy Személyben (az Isteni-ben) és két természetü (az Isteni-ben, és emberiben) JULADBAH: fog születni benne. *bah* = benne.

ábba. hasonló *abba*. Az idegen származásu Tyrus, Egyiptus, Ethiops nép Sionban, az Anyasz. Egyházban benne született néppé fog válni. ve hua jekonnenah Hhelion. *et ipse fundavit eam Altissimus.* PSAL. 86. Heb. 87. v. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Az Isten a' Sz. Írásokban és Egyházi históriákban, mellyek a' Hiveknek 's a' Hivék Fejedelminek históriáji, el-fogja beszélni, számlálni a' Sionnak polgárit. így az Evangéliomban és az Apostolok Tselekedete könyvében elé-számláltatnak az Apostolok, 's a' t. versu 6. *Dominus narrabit in scripturis populorum et prin-*

ö.

ἡλιος.

cipum, Jehova isphor be cetob
 hhammim horum qui fuerunt in ea.
 (qui natus est in ea) mind a' ki szü-
 letett polgárjának tartatik. *zehjulad* Ez.
scham. v. 7: sicut lætantium omnium
habitatio est in ea. MENOCH. Qua-
 si dicat: vere gaudent qui in ea
 habitant, ob remissionem peccato-
 rum, &c. Valóságos örömmel fog-
 nak örvendezni Sionnak polgári,
 mert abban veszik bünök botsá-
 nattyát, a' fogadott fiaságot, a'
 Szentségeket. 's a' t. A' tellyes ö-
 röm pedig a' Mennyei Sionban fog-
 adatni.

מַדָּאִם = MADÁD. mensus est.
Mad, vagy *Mod* = mensura. Eb- Múd.
 ből eredett a' *μῶδιος*. modius. LU- *μῶδιος*.
 CÆ. 11. 33. *Nemo lucernam accen-*
dit, et in abscondito ponit, neque
sub MODIO. ἔδε ὑπὸ τὸν μῶδιον. Ezek-
 ből forrott a' *modulus*. Mérték, ka- modu-
 pta. *Metiri se suo modulo*: magá- lus.
 hoz szabni magát. Madim plur. és
 madvim, vagy, modvim, singul.
 mad, vagy, *mod* ruhát, szokott ru- mód-
 hát-is jelent, melly a' Zsidóknál öltö-
 boka-tájig függött. Ebből a' *mod-* zet.
 ból eredett a' *módi* öltözet. És így
 az említett szók Zsidó gyökerűek.
 4. REG. 10. 4. *Tulit itaque Hanon*
servos David, rasitque (vaj-gallach) calvo,
dimidiam partem barbæ eorum, et -as.

- gallér. *præscidit VESTES EORUM medias* (eth-MAD ievem ba-chetzi) *usque ad nates, et dimisit eos.* DU-HAMEL hic: Hæc ignominia eo gravior visa est, quod Judæi non uterentur femoralibus, præter Sacerdotes in Sacrificiis: a medio ad imum præscidit. — A' *mad-ból* eredett Chaldéai MINDAH-szó, melly mind mértéket, 's ki-mért adót jelent, mind ruhát; és így ama' je-
- menta. lentésben hasonló hozzá a' *menta* = valami eszköznek modélája, kaptája, mintha mondanám: ez olyan, *mint az*: a' másik jelentésben, midõn *ruha* értelmü a' *mindah* =
- mente. מנדה, hasonló a' mente; melly szó a' Chinaiaknál meg-vagyon *ruha* értelemben, 's így iratik ki HALLERSTEINTÓL: *Mientie*, valagatya. mint a' *gatya* így iratik: *Kiatie*. Lasd *Mkáz* 5-dik szakasz titulo HALLERSTEIN. pag. 94. a' *gatya*,
- gátor. és a' *gátor* a' גדר = *gadar-ból*, bekerítettést, falat jelentõ szóból forrhatott külömb ki-mondással: vagy ex גטה. = GHATA. obvelavit. גערה = GHARAH. arguitio. objurgatio. PROV. 13. 1. *Filius sapiens doctrina patris: qui autem illusor est, (Letz=illusor) non audit, cum*
- arguo. *arguitur.* Lo schamahh geraah, vagy, ghhrah. hasonló arguo.

לֶמֶת = SOLETH. simila, sem-
le. סַם = SAM = aroma. fűszer-
lye. száma. E' kettőnek egybe-foglalá-
sa a' semlyét, a' samletet, 's a'
samsoletet egyé tehette. A' simu-
lacrum, similitudo, és a' מֶמֶל =
SEMEL mind egy.

מַחַח = MACHA. Delevit, abo-
levit. percussit, מַחַח = mechi, aries, Ma-
machina nempe bellica, falverő china.
és törő, le törő eszköz. olvashat-
ták MACHI, 's így eredett belőle
a' MACHI-na, mechane = artifi-
cium. mechanicus. machinator 's a't.

נַגַּח = NAGACH. ferit, cornu-
petiit, öklelt. Nagach, cornupeta.
öklelő. A' Paraqváriai vadab' em-
bereknél az ördög neve: Ananga,
melly szó talán így mondatik-ki
a' naggha = az ördög. az öklelő:
mert talán a' Paraqváriak' Eleji azt

öklelő szarval iratottnak látták va-
laha. Ugyan azoknál az Isten' ne-
ve Gvárán nyelven Tupa: melly
a' Zsidó Tob szóból eredhetett.
Lásd Mkház 15-dik szak- p. 43.

44. titulo Dobrizhoffer. תּוֹב = Tob,
vagy Tov Zsidóul = Jó. Chaldéaul
Tab vagy Tav, Jó, Szép, Tub = Jó.
jóság. A' Jó, magyar szó-is a' Jaó
szóból eredhetett. Az Isten szeb-
nél szeb': szentnél szenteb': fő Nagy-
gya Nagyoknak: Jobbnál Jobb: min-

den Jónak forrása, remekje. Lásd A' közöns. Ker. Hit summája. Pofon. Weber. 1796.

בשׁ = BAASCH, foetuit, bűbűdös. *döst* jelent, mind a' gyöker szó, mind az ágazati. *Niphal*-ban, *nibafsch* = bűdösödött. külömbféle kimondással, először bűös, azután bűdös eredhetett belőle. ISAIÆ 5. 4. *an quod expectavi ut faceret uvas, et fecit LABRUSCAS. BUSCHIM.* vad szőlő, bűdös szőlő.

שׁוּב = SCHAH, pusztítást jelentő szó, valamint a' שׁוּבָה = *schat* is. *depopulatus est, vastavit.* Ebből eredhetett a' *sivatag*, pusztaság.

כָּלַח = CLA. *clausit.* Ebből *claustrum.* CLUA. *carcer. clastrum. castrum.*

כָּסַל = CASAL. Maga a' többijével-együtt ostobaságot jelent. A' Cesuil, vagy *Kesil*, a' kaszás = *Orion* tsillagzatot-is jelenti. *Campániában áll mind Casinum, mind Casilinum.* LIV. L. 22. *Annibál háboruiról. Sed Punicum abhorrensos ab Latinorum nominum prolatione, pro Casino Casilinum Dux (Annibal) ut acciperet, fecit.*

כָּר = CAR, dux, aries. olvashatni: *kir.* Abból eredhetett a' *kirios, Ur,* 's a' *kvrios*-nak tsak a' közép részét tartván-meg. Abból

Ur.

eredhetett az *Ur*. Azon kívül-is hasonlók az *u*. és az *v*. Mások a' *kvrios*-ban az *os* helyébe az *Al*-szót tették: így támadhatott a' Király. $\text{El} = \text{Ael}$ vagy *Ael*, annyi, Király. mint erős, hatalmasság. Isten. Királ = hatalmas vezér. Az *Al* a' mennyire Isteni név, abból *Allah* Allah. eredett a' Töröknel, Arabsnál. A' Cháldeusnál az Isten' neve *Aelaha*. $\text{El} = \text{Aelaha}$. Hasonlók *El*, és *ghel*, vagy *hhel* = El ; az az: Fel, Felső, supra, excelsus. Abból eredt az *F* elejbe vetésével a' Magyar. Fel-nál a' *Fel*, 's ebből Felső; 's valamint az *hhel*-hez a' Zsidó *ion* toldalékot vetvén, az *Hhelion* szón Hee- az *ISTENT* érti, a' Görög a' *NA*-lion, *POT*; vagy hajdan, a' Nap' teremőjét; úgy a' Magyar a' Felső-*ségen*, Felső-*ségesen* nem csak e' Világi felségeket érti; hanem minden felségek Felső-*ségét*, az *Istent*. Az *F*. elé toldalékról lásd a' mit a' *Mkház*' 289-dik könyve-szerént elé-adtam *Halicarnassus*-ból. pag. 51. 4-dik szakasz. Néha *m* betű ragasztatik a' gyöker szó elejbe, lásd ezen 18-dik Folytatásban §. μ . néha *p*. 's talán ilyen ragasztékkal jelle-*Pha*-
 skedik a' *Pharao*-név. *) A' $\text{El} = \text{rao}$.

*) Az *EL* — *EL* Abiponi Elöl-járóról lásd *Mkház* 15-dik szakasz. tit. *Dobrizhof*. p. 71.

- Di, vagy - is DAI = sufficientia.
- Dai. Ezen szó elejbe ragasztatván az *w* = *sch.* qui, = ki; annyi, mint: *ki elegendőség* = SCHADDAI. Omnipotens = Isten, ki minden Jónak forrása, remekje. El-tsipvén az *w* = *sch* betüt a' Dai elejéről, a' Deák, Olasz, Görög ezen szókat támasztá: Di-os: De-us. Θε os. A' Mogol megtartván a' di, vagy dai, de szóban az *sch* betüt, 's a' d betüt *t* schten. befűre változtatván, így termett nála a' *schaadai*, vagy, *sch dai* helyett a' *schten*, azután *Istent* az *his* a' Görögnél annyi mint, egy, a' Tien a' Chinainál annyi, mint Eg, és Isten. E' képpen az *Isten*, ezt jelenthette: egy Tien = egy Isten.*)
- Nephs. A' *Nepness* = נפח, olvastathatik *noph*s; ebből eredhetett a' νόος, *Nóos*, *nus.* *neuv*; 's *p* elejbe vetésével *p* *neuv*, mellyhez utób' *ma* ragasztott. *Nepness* = halitus, anima, *vös.* *vita*, Lélek, Lélekzet, élet: *Näs* quasi = *mens*, *cogitatio*, elme, *gondomnus*, lat. πνεύμα = *Spiritus*. Lélek. Ugy támadtak pedig ezen szók ki-mondásai más más szájban, mint az *Annibal* embereinek szájokban a' *Cassin*-helyett, *Cassilin*, és viszontag; vagy

*) LÁSD a' 9-dik Zsidó Folytatást pag. 187. §. 7. Mkh. 13-dik Szakasz.

betük' változtatásával, a' mint *Vár-
róból* már jelentém. *Literis commu-
tatis*. LIV. L. 22. *Punicum abhor-
rens os ab Latinorum nominum pro-
latione, pro Casino, Casilinum ut ac-
ciperet, fecit.* — Ez a' szó πνεῦμα.
Lélek. *Spiritus*, nem tsak a' terem- Sz. Lé-
tett; hanem a' Teremtő, Imádan- lek.
dó Lelket-is jelenti. πνεῦμα ὁ Θεός.
Spiritus est Deus. JOAN. 4. 24. je-
lenti különösen a' SZENT LÉLEK
személyét-is πνεῦμα ἁγίου. *Spiritus
Sanctus*. ki hogy egy azon állatu,
természetü az Attyával, és a' Fi-
juvai, így jelentetik p. o. 1. CO-
RINTH. 12. v. 6. *Et divisiones ope-
rationum sunt, idem vero DEUS,*
qui operatur (Θεός ὁ ἐνεργῶν) *omnia
in omnibus*. IBID. v. 11. *Hæc au-
tem omnia operatur.* (ἐνεργεῖ) *UNUS
ATQUE IDEM SPIRITUS.* τὸ
ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα. Ez az Isten-
Lélek osztogattya a' külömbféle
ajándék - malasztokat, *charismata*,
mellyeknek vevési az ő jelenléte-
lit ki-nyilatkoztattya, v. 7. *Mani-
festatio Spiritus ἡ φανήσις πνεύματος.*
Hogy valaki a' Sz. Lelket vette,
ajándékiban - való részeseüléssel ki-
nyilatkoztatik. Illyen *charisma*,
ajándék-malaszt: a' jövendölésre, és
a' Sz. Írásnak főképp' a' Próféták ma-
gyarázattýára szükséges malaszt; il-

lyen a' gyógyító erő; a' *Hit. Fides*; a' Hit titkainak nagy értelme; azok szemlélésére, 's fejtésére nézve; 's a't. Ezeket nem tulajdon erejével tselekszi az ember; hanem a' Lélekben munkálkodó *ἐνεργῶν* Isten-Léleknek ajándékából. Még a' Jesust sem ismérhettyük, se nem hívhatyuk segítségül egyébként; hanem a' Sz. Lélek-által. *εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἀγίῳ. Nisi in Spiritu Sancto. v. 3.* Lásd Sz. PÁLNAK a' Korintusiakhoz irt 1. Levelének 12-dik Részé' elejét, és MENOCHIUSNAK hozzá függesztett magyarázattyát.

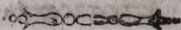
Carthalon. Annibál Generálisainak egyike *ex hælion superior*, kert. *supremus, excelsus*; és *קרת* kert, kerítés. kert = *urbs. civitas.* mellyhez hozzá-adatik a' *CAAH* — magas, ditsőséges, *Carthago* = ditsösséges város, válik belöle. A' *Carthalon* pedig annyi, mint *Város Feje*, *Birája*, *Prætorja*, *Præfectussa.* LIV. L. 22. (In Cannensi Romanorum clade) septem millia hominum in minora castra, decem in majora, duo ferme in vicum ipsum Cannas perfugerunt, qui ex templo a *Carthalone* atque equitibus, nullo munimento tegente vicum, circumventi sunt.

כהן = COHEN. Sacerdos, és Princeps. *Pap*, Fejedelem. olvas-tathatik *Chon*, vagy, *Chán*. Ebből *Chán*. eredhetett a' *Chán*. Tatár — *Chán* = Tatár Fejedelem. Más eredetéről lásd a' Zsidó 4-dik Folytatást. pag. 5. és 21. Mkház 12-dik szakasz.

ברד = BARAD. grandinavit. Abból imbred, azután *imber*. LIV. imber. L. 26. Instructis (Pænorum et Romanor.) utrimque exercitibus — *imber* ingens grandine missus ita utramque aciem turbavit, ut vix armis retentis in castra se receperint.

ברית = BERITH. vagy, verit. veri-fœdus. pactum. Ebből *veritas*. *con-tas-gaudet veritati*.

חנה = CHANAH. castra metatus est. táborozó helyet vert a' Han. feregnek. *chanujoth*. cellulæ, mansiunculæ. Hasonló *Han*, melly szó a' Töröknél annyi mint vendégfogadó ház. Lásd Mkh. 13. szakasz. p. 188. tit. *oetting*. A' *chanujoth*. vége el-tsipetett, 's maradt *chan*, vagy *Hon*. mellyhez az *honny*, és *ot hon*. hasonló. φραγμὸς septum: sepes. ex φράσσω. sepio. kertelem; talán eme' Zsidóból פֶּרַק *pharak*. ru-fran-ptum, fragmen. bivium, frustum. go. külömb ki-mondás-szerént: *frac*. φραγμὸς

fark. 's így eredhetett belőle a' φραγ.
frang. fark.

יִפְחַז = CHAPHAZ, trepidavit.
Ez a' szó Aquilánál = *stupere*;
Theodoretusnál 's másoknál *extasis* = omnis vehemens animi motus. A' Vulgátában = *excessus*.
Zsidóul = *præceps fuga*. hasonló
cau- *καίσωρ, ὄνος. æstus*. ha a' z helyett
son. *y* = *tz*, vagy, *sz* tétetik, *chaphátz*
= *voluit*, akarathoz tartozandó szó;
kapós. mellyhez hasonló a' *kapós*, a' min
kapunk. Ha a' *Chaphaz* vége *w*,
szabadságot jelent; job' pontal. *Chapschit, libertas*, holott pedig a' *ח*
= *ch* gyengén ki-mondva = *e, o*,
ab- a — 's a' t. hasonló *abschid. obschit.*
schid. *fel-szabadult, obschitos katona*. A'
chaphasz, az *w*-nek bal pontyával
ob- = *scrutatio*, ki-keresés. PSALM.
schit. 115. *Hebr.* 116. v. 11. *Ego dixi in*
EXCESSU meo, *omnis homo MENDAX*.
Aoni amarti be CHAPHZI,
cöl ha Adam COZEB. A' *cozeb*,
ki-mondathatik *cozb.* ahhoz hasonló
gaz. *gaz. cozb Adam* = *hazug ember*
's talán a' *hazug* az-előtt *hazg*, vagy
hazug. *cazb* volt. Innét: *gaz ember*. Ezen
115-dik Zsoltár meg-fejtetik illy
könyvemben. *Psalmorum Explicatio*.
Cassoviæ. 1786. — Ezen
115-dik Zsoltár első verse; mivel
a' 114-dik Zsoltár végső verse *Fla-*

cebo, 9-dik versnek tétetik, 10-diknek iratik mind Zsidóul, mind Deákul. *aethallek liphnei Jehova be-artzoth ha chajim. Placebo Domino in regione vivorum.* Mind a' *placebo*, mind a' *regio vivorum*, értelméről lásd Mkh. 12-dik szak. pag. 105. 5-dik Folytatás.

מָנָה = MANA portio. pars. Az embernek leg-főb' része a' Lélek. Azt a' testtől meg-válása után, a' Régiek *Manes* névvel illették; *Manes*, mintha mondanám: az ember holtá-után el-nem enyifző rész. MANA. olvastathatik MANEH, quasi pars semper manens, permanens. *Propert.*

Sunt aliquid manes: letum non
omnia finit,
Luridaque evictos effugit umbra
rogos.

JOM. Dies. hasonló *Ihom. Ihom- Ihom.*
ra dolgozni.

מִצָּה = phás, item מִצָּה. = *phása.*
particula. Részetske. ebből ψιχίου ψιχίου.
mica. morzsalék. χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν
ψιχίων, *saturari de micis.* LUCÆ.
16. 21.

חָרַע = HHARAC, vagy, *gharac.* ordinavit, disposuit, aptavit, aestimavit: szépen el-rendelte. Ebből

gratia. eredhetett a' *gracia*. A' kép-írásban a' kellemetes el-rendelése a' festékeknek, *gracia* nevű. Lásd *Macartneyt* a' Tsinai képekről *Mk-ház* 15. szak. pag. 145. A' גרץ, *gharatz* - szót olvashatni: *grac*: mert az *y* a' ki-mondásban fokszor = *gh*. גרץ = GHAD, olv. hhad, *præda*. Hasonló *Had*. Abból eredhetett a' prédáló Sasnak görög neve, ἀετός, LUCÆ. 17. 37. *ubicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur et aquilæ*. A' Sas' Zsidó neve, נשך = *nescher*.

A' MKHÁZ XVII-dik SZAKASZA
HIBAINAK EGYENGETÉSE.

Levél.	Rend.	Hiba.	Olvasd.
6	- - 6	Vérosa	- - - - - Városa.
8	- - 22	házából	- - - - - Hazájokból.
11	- - 24	napig	- - - - - <i>maradjon-ki-</i>
	6	ról	- - - - - - - - - től.
	27	első	- - - - - - - - - eső.
13	- - 19	Logalisták	- - - - - Lojolisták.
15	- - 30	küldetik	- - - - - küldetnek.
19	- - 10	fejét	- - - - - - - - - Fejei.
19	- - 13	pettzenés	- - - - - pertzenés.
22	- - 15	börökét	- - - - - - - - - bőrököt
22	- - 20	hajnak	- - - - - - - - - hajuak.
23	- - 15	szavaikra	- - - - - szarvaikra.
24	- - 4	vájkák	- - - - - - - - - vágják.
24	- - 16	vallásnak	- - - - - vallásuak.
26	- - 14	kőfala	- - - - - - - - - kőfalai.
26	- - 18	herez	- - - - - - - - - hever.
28	- - 16	azt	- - - - - - - - - azt a'
29	- - 27	fáktól	- - - - - - - - - fákból.
30	- - 6	helyeket	- - - - - helyeken.
34	- - 13	Theber	- - - - - Thebét.
37	- - 7	kefse	- - - - - - - - - kelle.
37	- - 24	emeltett	- - - - - emeltetett.
41	- - 4	fogadik	- - - - - - - - - fogatik.
42	- utolsó	tere	- - - - - - - - - teve.
43	- - 30	Damaskus	- - - - - Damaskusi.
48	- - 17	humanorum	- - - - - humaniorum.
	23	haszonért	- - - - - hasznáért.
49	- - 30	Pápa	- - - - - - - - - a' Pápa.
58	- - 8	eleficiat	- - - - - - - - - deficiat.
58	- - 17	Mundo	- - - - - - - - - Mungo.
71	- - 10	Fonsenismo	- - - - - Jansenismi.
72	- - 26	helynek	- - - - - helyének.
73	- - 24	világ	- - - - - világ előtt.
75	- - 11	Tibernek	- - - - - Tibetnek.
	18	Császárlassában	Császár Lassában.
76	- - 3	környékez	- - - - - környékezi.
78	- - 2	állyatok-e	- - - - - álllyatok-el.
80	- - 30	ott vására	- - - - - ott a' vására.

Levél.	Rend.	Hiba.	Olvasd.
82	- 11	mindennél	mindennel.
83	- 5	riszet	rizset.
85	- 12	miatt	mint
86	- 23	szállásom	szállásomon.
87	- 14	marasztott	marasztott.
18	- 9	hoszszaságnak.	hoszszaságuak.
	25	zságokkal	zsákokkal.
88	- 9	ge ök	de ök.
90	- 8	még sem	meg sem.
91	- 8	Delieb'	Délieb'.
93	- 1	szenyés	szennyés.
93	- 2	rakaskon	rakásban.
94	- 16	tánéron	tányéron.
95	- 26	telig	telik.
96	- 32	küldvén	küldetvén.
97	- 9	véttem	vettem.
98	- 12	fördöztessék	förtöztessék.
98	- 25	utám	után.
99	- 31	láltám	táltám.
103	- 15	sokaság	sokasága.
	23	embert	emberét.
104	- 22	fal-alá	fa-alá.
105	- 30	vezetőj	vezetöm.
113	- 21	tedd oda	eresztette.
	24	Hankuma	Fankuma.
114	- 17	supor	super.
114	- 35	Andrá	András.
118	- 17	országból	országba.
	20	Roussole	Boussole.
119	- 5	Brestenbe	Brestből.
120		scnova	scnnora.
121	- 8	Faego	Fuego.
	24	Jurn	Juan.
125	- 6	egy	el.
130	- 27	hazzán	hazzánk.
133	- 14	ruhájainkkal	ruhájaikkal.
134	- 1	dek, etc. az első linea helyébe,	a' 135. L. első lineája szavait

igy tedd által: de meg-mozdították ellenben az öt meredek völgyü tsapásokról le-fetregött

iszonyu jég darabok, és így a'
135-dik levél első lineája marad-
jon-el a de szótól fogva a' me-
re szóig.

135	-	-	33	üdököt	-	-	-	-	üdökor.
142	-	-	-	ostiádiai	-	-	-	-	Ostindiai.
136	-	-	13	inyik	-	-	-	-	innyig.
137	-	-	7	Missio	-	-	-	-	Missiók.
138	-	-	10	bi-kergették	-	-	-	-	ki kergették.
132	-	-	7	seckter	-	-	-	-	sec otter.
132	-	-	15	falai	-	-	-	-	falui.
147	-	-	25	adjom	-	-	-	-	adjam.
148	-	-	utól.	íráshez	-	-	-	-	íráshoz.
139	-	-	32	Király	-	-	-	-	Királynak.
151	-	-	3	az a' nap	-	-	-	-	az — nap.
151	-	-	10	ha	-	-	-	-	hat.
152	-	-	31	lelek	-	-	-	-	velek.
153	-	-	8	sokak	-	-	-	-	sokaktól.
153	-	-	29	öntözketni	-	-	-	-	öntözgetni.
155	-	-	11	schomaduk	-	-	-	-	schomadunak.
155	-	-	2100	háborukon	-	-	-	-	háborukor.
157	-	-	25	Kurintusi	-	-	-	-	Korintusi.
157	-	-	utól.	forgával	-	-	-	-	forgóval.
158	-	-	16	vetü	-	-	-	-	vető.
			25		-	-	-	-	Gaudmának.
160	-	-	30	nyugotás	-	-	-	-	nyugovás.
164	-	-	9	szánd	-	-	-	-	szánt.
164	-	-	21	fedü	-	-	-	-	fedő.
164	-	-	30	vallásnak	-	-	-	-	vallásuak.
172	-	-	18	jövendelketi	-	-	-	-	jövendelgeti.
176	-	-	18	tenni	-	-	-	-	tenne.
178	-	-	7	Anglia	-	-	-	-	Angliai.
180	-	-	4	az a'	-	-	-	-	azt a'
180	-	-	16	gyorsaságot	-	-	-	-	gyorsaságát.
181	-	-	30	Inásom	-	-	-	-	Inasom.
184	-	-	14	eveztü	-	-	-	-	eveztünk.
190	-	-	11	szurdált	-	-	-	-	szurdalt.
191	-	10	11	től - től etc.	-	-	-	-	ről etc.
193	-	-	5	vadaz	-	-	-	-	vadász.
196	-	-	24	szine	-	-	-	-	szinét.
				mosolyoktak	-	-	-	-	mosolyogtak.

<i>Levé.</i>	<i>Rend.</i>	<i>Hiba.</i>	<i>Olvasd.</i>
197	- - 3	be-borult	le-borúlt.
198	- - 13	halám	hallám.
199	- - 12	tiszteles	tiszteletes.
201	- - 7	tagyottak	ragyogtak.
	8	könveket	könyveket.
		szerta szitt	szerte szitt.
203	- - 12	fölgön	földön.
205	- - 28	illentő	illető.
207	- - 6	kiálták	ki-kiálták.
	21	részből	rézből.
208	- - 16	utközetben	utközben.
215	- - 20	India	Indiai.
221	- - 19	jelent	jelenti.

X V I I I - d i k S Z A K A S Z.

Mutató tábla	R.	oég	Régi.
7	- - 2	1680-bau	1686-dikban.
7	- - 16	intrati	nitratí.
11	- - 31	ferre	fere.
12	- - 15	continebatur	continebantur.
13	- - 10	παρδένον	παρδ'νον.
	12	λαμ	χαμ.
14	- - 22	fetsellü.	fetsellő.
	29	sepuloe	sepulve.
22	- - 13	nkik	nékik.
26	- - 17	felétt	felett.
27	- - 21	közül-'s	közüi-is.
29	- - 3	planetarum	plantarum.
31	- - 28	inveniret	invenit.
33	- - 30	állítottak	állították.
35	- - 7	commisset	commiscet.
36	- - 16	joli	solí.
45	- - 25	gios	giosi.
48	- - 7	záloául	zálogául.
51	- - 2	egy	maradion-ki.
61	- - 19	írásokkal	írásokról.
62	- - 29	Procopi	Procopii.
69	- - 29	Hazánk	Háznak.
70		Calmes	Calmet.
72		Luggunumi	Luggu-

<i>Level.</i>	<i>Rend.</i>	<i>Hiba.</i>	<i>Olvasd.</i>
73		Chaldei	Chaldéai.
86		vovet	voves.
88		inaugurato	inauguratum.
89		æra	aera.
90		millie	millia.
95			ὀνοματεργῶ.
102	4	Romában	Pármában.
102			Venturára.
112			Korintusi.
118	7	minde	minden.
125	1	ut ut	ut
144	12		evocatus
145	26	veu	nevü.
172	2	teremtéséhez	Teremtéséhez.
174	23	in non	non in.
88			melliferis.

